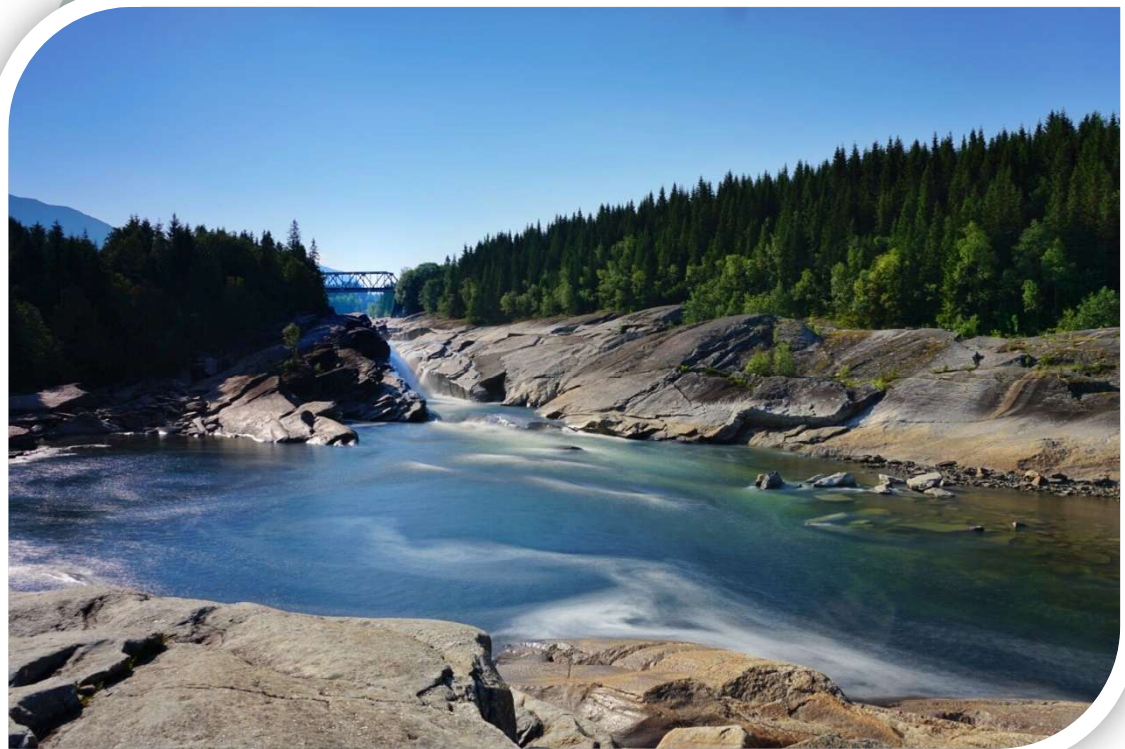

GRONG[®] kommune

ÅRSBUDSJETT 2025 HANDLINGSPLAN 2025 ØKONOMIPLAN 2025-2028

Kommunedirektørens forslag av 12.11.2024

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	<i>Kommunestyrets vedtak i sak xx, møte 12.12.2024</i>	4
2	<i>Sammendrag av budsjett og økonomiplan</i>	4
2.1	Innledning inkl. nye tiltak.	4
2.2	Generelle kommentarer til budsjett og økonomiplan.	5
2.3	Finansielle måltall	8
2.4	Omstillingsbehov fremover.	9
2.5	Sluttkommentar	11
3	<i>Utarbeidelse av årsbudsjettet i praksis</i>	11
4	<i>Visjon og mål</i>	13
5	<i>Selvkost</i>	15
6	<i>Organisering</i>	16
6.1	Politisk organisering.....	16
6.2	Administrativ organisering.....	18
6.3	Faste styringsaktiviteter Grong kommune.....	19
7	<i>Befolkningsutvikling</i>	19
7.1	Innledning.....	19
7.2	Befolkningsutvikling 2010 - 2024 og prognose til 2050.....	20
8	<i>Rammebetingelser</i>	22
8.1	Lønnsbudsjettering	22
8.2	Sosiale kostnader.....	23
8.3	Arbeidsmiljø og utviklingen av tilstedeværelse.	23
8.4	Skatt, rammetilskudd og inntektsutjevning	23
8.5	Utvikling i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser.....	31
8.6	Flyktninger	36
8.7	Eiendomsskatt	37
8.8	Konsesjonsavgifter	38
8.9	Konsesjonskraftinntektene	39
8.10	Disposisjonsfond, investeringsfond og NTE-fondet.	39
9	<i>Generelle kommentarer til de obligatoriske budsjettskjemaene</i>	41
9.1	Netto driftsutgifter fordelt mellom rammeområdene	42
10	<i>Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde</i>	45
10.1	Generelt.	45
10.2	Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde rammeområdet 2 for oppvekst og familie.....	50
10.3	Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde rammeområdet for helse og omsorg.	56
10.4	Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde rammeområdet for næring, miljø, jordbruk, skogbruk, kultur, teknisk, brann- og redning, musikk- og kulturskole og ungdomsklubb.....	65
10.5	Premisser og utfordringer til rammeområdet kirkeformål.....	70
10.6	Premisser og utfordringer til rammeområdet politisk styring, kontroll og fellesutgifter.....	70
11	<i>Målsettinger og handlingsplaner for Grong kommune</i>	71
11.1	Finansielle måltall Grong kommune	71
11.2	Handlingsplan for 2025	74
12	<i>Tiltak i planperioden</i>	83
12.1	Følgende driftstiltak er foreslått gjennomført økonomiplanperioden.....	83
12.2	Følgende nye investeringstiltak er foreslått gjennomført økonomiplanperioden.....	83

13	Finansiering	84
14	Omstilling og effektivisering	84
14.1	Utfordringer og aktivitetsnivået fremover	84
14.2	Omstilling og effektivisering fordelt på rammeområder	85
14.3	Nærmere beskrivelse av mulige omstillingstiltak.	87
14.4	Oppsummert omstillingsbehov ved et aktivitetsnivå som er tilpasset kommunens inntekter – for å nå måltallet for netto driftsresultat	90
14.5	Sluttkommentar	92
15	Obligatoriske budsjettskjema	100
15.1	BUDSJETTSKJEMA BEVILGNINGSOVERSIKT DRIFT	101
15.2	DETALJERT OPPSTILLING PKT 6 I BEVILGNINGSOVERSIKT DRIFT	102
15.3	BEVILGNINGSOVERSIKT INVESTERING	104
15.4	DETALJERT OPPSTILLING PUNKT 1 INVESTERING I VARIGE DRIFTSMIDLER	106
16	VEDLEGG	108
16.1	Tiltaksrapport fra Arena - investeringstiltak – påvirkning i drift	108
16.2	Økonomisk oversikt drift 2025-2028	108
16.3	Betalingssetser - samlehefte 2025	108
16.4	Kommunedirektørens forslag til betalingssetser 2025	108
16.5	Vertskommunebudsjetter 2025	108
16.6	Budsjettforslag Grong menighetsråd	108
16.7	Kommunestyrevedtak sak xx, møte 12. desember 2024	108

1 Kommunestyrets vedtak i sak xx, møte 12.12.2024

Vedlegg 16.7.

2 Sammendrag av budsjett og økonomiplan

2.1 Innledning inkl. nye tiltak.

Grong kommune er inne i en utfordrende økonomisk periode. Kraftig lønns- og prisvekst og økte renter spesielt, utfordrer oss økonomisk. Det har også i 2024 vært jobbet med å finne omstillingstiltak ned på et utgifts nivå som samsvarer med kommunens inntekter. Følgende nye tiltak på drift- og investering er det funnet rom for;

Nye driftstiltak i økonomiplanperioden.

Tabell 1 Driftstiltak

Prosjekt navn	Drift / kr:			
	2025	2026	2027	2028
Ramme 1 Adm./felles: Innkjøpsamarbeid	200 000			
Ramme 3 Helse: Nytt pasientjournalssystem	50 000			
Ramme 3 Helse: VTA plasser NAMAS	100 000	100 000		
Ramme 4: Ny plenklipper	75 000			
Ramme 4: Økt bruk av næringsmidler til lønn næring	-653 000	-653 000	-653 000	-653 000

Nye investeringstiltak i økonomiplanperioden.

Tabell 2 Investeringstiltak

Prosj.	Investeringsprosjekter	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
		2025	2026	2027	2028
7716	Pasientjournalssystem		1 000 000		
7408	Tiltal vann ledningsnett og pumpestasjoner	600 000			
7412	Forprosjekt nytt renseanlegg Bjørgan	500 000			
7415	Trøahaugen ombygging fra 3 til 2 enheter	1 750 000			
7416	Trygdebolig Sundspettringen 31,33,35	900 000			
7417	Kuben lydmikser kultursal	250 000			
7418	Ny feierbil 2025	750 000			
7614	Helsefløy	20 000 000			
7682	Avløpspumpestasjon ved Bjørgan	1 000 000			
7683	Velferdsteknologi	300 000			
7714	Investering kirkebygg	554 000	250 000	800 000	1 000 000
Sum investeringer i varige driftsmidler /finansieringsbehov		26 604 000	1 250 000	800 000	1 000 000
	Momskomp	-4 230 000	0	0	0
	Salg av bolig				-1 000 000
	Låneopptak	-22 374 000	-1 250 000	-800 000	0
Sum finansiering		-26 604 000	-1 250 000	-800 000	-1 000 000

Det vises til eget vedlegg 18 med oversikt over hvert enkelt investeringstiltak inkl. finansiering og driftskostnader.

2.2 Generelle kommentarer til budsjett og økonomiplan.

Kommunens handlingsplan 2025 inkl. en rekke utviklingstiltak finner en i kap. 11.2.

Pensjon og premieavvik.

Premieavviket er differansen mellom pensjonspremie (det vi betaler for pensjonen) og pensjonsselskapets beregnede pensjonskostnad. Det er pensjonskostnaden som blir stående igjen i driftsregnskapet hvert år, i tillegg til amortiseringen/kostnadsført andel av premieavviket fra tidligere år. For 2024 budsjetterte vi med innbetalt premie på rammeområdene, og må budsjett- og regnskapsmessig ta hensyn til premieavviket som er klart i januar året etter regnskapsåret. Premieavviket inntektsføres i drifta året det oppstår, og føres på balansen som premieavvik/«forskuddsbetalt», og utgiftsføres med like store beløp de kommende 7 årene. Fra 2025 går vi over til å budsjettere med pensjonskostnaden på rammeområdene, og følgelig premieavviket budsjetteres med kr null – dette ser vi som redusert inntekt fra 2024 til 2025 på ramme 6.

Premiefond fremgår ikke av kommuneregnskapet, kun i note til regnskapet. Dette er et fond i KLP for tilbakeført premie og overskudd. Premiefondet kan bare brukes til fremtidig premiebetaling. Grong kommune brukte i 2022 kr 24,9 mill. av premiefondet, og fikk da redusert premie og videre lavere premieavvik som påvirker amortiseringen i de kommende 7 årene. Vi har lagt opp til noe bruk av premiefondet også framover, men vi tømmer det ikke helt. Det kan være greit å ha noe her for å avhjelpe likviditeten vår ved økt premie som følge av nye pensjonsregler, som får virkning fra 2025. Her vet ikke pensjonsselskapene ennå den fulle konsekvensen. (Når vi får ny prognose første halvår 2025, forventer vi å få økt pensjonskostnad for 2025 – og vi vil kanskje få noe kompensert i revidert nasjonalbudsjett mai 2025.)

Skatt og rammetilskudd.

Kommunens frie inntekter i form av skatt og rammetilskudd er i utgangspunktet lagt inn med samme kronebeløp pr. år. Driftsbudsjettet videreføres i **faste priser** i økonomiplanperioden. Beløpet som er lagt inn i for 2025 harmonere med de beløp som ligger inne i forslag til statsbudsjettet for 2025, og er på kr 225 800 000,-. (Prognosemodell fra KS 11.10.2024.)

Lånegjeld

I økonomiplanperioden er det kun lagt inn forslag til nye investeringer som er mål-tiltak. De største investeringene som er lagt inn er renovering helsefløya i 2024/2025.

I 2024 vil låneopptaket komme på kr 34 mill., inkludert kr 20,4 mill. i forbindelse med overtakelse av Grong boligstiftelse, mens avdraget er kr 18,3 mill. Lånebehovet har de siste årene vært større enn de betalte avdragene. Gjelden vår vokser, og følgelig vil avdrag og renter som vil innvirke i drift de kommende årene øke.

Slik økonomiplan ligger nå så viser lånegjelda en topp ved utgangen av 2025, for så å reduseres fremover. Dette er forutsatt at investeringene og følgelig nye låneopptak framover ikke overstiger det vi betaler i avdrag.

Flyktninger

I 2024 vil vi bosette ca. 30 ordinære flyktninger. I budsjettet forutsetter vi fortsatt bosetting:

2025	20 ordinære flyktninger.
2026	20 ordinære flyktninger.

2027 20 ordinære flyktninger.
2028 20 ordinære flyktninger.

Totalt er det budsjettet integreringstilskudd og tilskudd enslige mindreårige som følger;

Tabell 3 Integreringstilskudd

	Opprinnelig 2024	2025	2026	2027	2028
Integreringstilskudd	19 313'	18 385'	17 500'	17 000'	17 000'
Tilskudd enslige mindreårige;	2 288'				
SUM TILSKUDD	21 601'	18 385'	17 500'	17 000'	17 000'

Ut fra oversikten ovenfor så ser en at dette var er en relativt stor inntektspost i Grong kommunens budsjett, som nå er redusert fra år til år. Selvfølgelig knytter det seg store utgiftsposter også til dette området. Området er svært usikker, da det er umulig å se for seg hvordan bosettingen vil bli fremover. Som en følge av situasjonen i Ukraina har bosettingstallet to siste årene vært høyere enn normalår. Vi har i budsjett og økonomiplan lagt inn en forutsetning om 20 nye bosatte hvert av årene framover.

Vi har ikke bosetting av enslige mindreårige, vi har ikke fått forespørsel om det de siste årene og signalet er at dette heller ikke vil være aktuelt pr dags dato. Derav er det ikke budsjettet med slik bosetting fremover. I 2024 var det budsjettet med 2 enslige mindreårige, som ikke var bosatt i Grong kommune, men som Grong hadde ansvaret for i 2024.

Utgiftene som relaterer seg til flyktninger ligger spredd i hele budsjettet slik at det er vanskelig/umulig å beregne utviklingen av disse dersom en velger et av scenariene ovenfor. Det er viktig å merke seg at dette kapitlet 8.6 kun omhandler inntektssiden vedr. flyktninger.

Eiendomsskatt

Fra og med 2010 har kommunestyret vedtatt at det skal innkreves eiendomsskatt av alle eiendommer i hele kommunen, såkalt generell eiendomsskatt. Benyttet promillesats har ligget stabil på 7 promille for verker og bruk og næring. Satsen for boliger og hytter er lagt inn med 4 promille fom 2023.

For år 2025 fastsettes eiendomsskattegrunnlaget fra siste skatteligningen for kraftverkene det vil si for 2023. For Grongs vedkommende gjelder dette kraftverkene; Åsmulfoss, Aunfoss, Øvre Fiskumfoss, Nedre Fiskumfoss, Fjerdingselva AS, Grøndalselva AS og Småkraft AS. Beskatningen av kraftverkene er en omfattende og komplisert prosedyre og er nå lagt til sentralskattekontoret for storbedrifter i Moss.

Eiendomsskattegrunnlaget har variert de siste årene. **Hva eiendomsskatten for kraftverkene blir for 2025 har vi per i dag ingen opplysninger om.**

Grong kommune gjennomførte ny alminnelig taksering i 2019 og nye takster er tatt i bruk fom. 2020. Disse vil da stå slik i 10 år fremover, så lenge det ikke skjer endringer på aktuelle eiendommer.

Takstgrunnlag skal jfr. regelverket reduseres med 30%, og makssats for bolig og fritidseiendommer er på 4 promille fom. 2021. **Sats på 4 promille foreslås beholdt også i 2025.**

Avgiftsendringer

Vedr endringer i de kommunale avgifter og betalingssatser vises det til vedlegg i budsjetteftet. I utgangspunktet er det lagt inn økninger i hht. konsumprisindeks. Når det gjelder VAR-områdene så forutsettes det full dekning/selvkost. For 2025 er det foreslått en økning på 0% for avløp og vann. Når det gjelder renovasjonsavgiften har vi 0% økning, her følger vi i utgangspunktet MNAs priser (som har økt med 5%), men pga fond, øker vi ikke denne for 2025. Slamgebyret økes med 5%, som MNA

økningen.

Bruk av fond

Disposisjonsfondet sier noe om hvordan kommunes «buffer» er. Premieavviket på pensjon er brukte penger, som ennå ikke er belastet i drift (belaster drift i de 7 neste årene). Det kan sies at tilsvarende del av disposisjonsfondet er «monopolpenger»/penger som allerede er brukt.

Utviklingen i disposisjonsfond og premieavvik i økonomiplanperioden:

Tabell 4 Disposisjonsfond

	Stipulert 31.12.2024	Stipulert 31.12.2025	Stipulert 31.12.2026	Stipulert 31.12.2027	Stipulert 31.12.2028
«Fritt» disposisjonsfond inkl flyktninge-, småskade, rente- og premieavviksfond	- 41 862 513	- 34 271 258	- 33 255 227	- 36 933 408	- 43 277 547
Avvikling likviditetsreserve	- 3 262 995	- 3 262 995	- 3 262 995	- 3 262 995	- 3 262 995
Dispfond fra Boligstiftelsen	- 1 184 867	- 1 184 867	- 1 184 867	- 1 184 867	- 1 184 867
Sum disposisjonsfond	- 46 310 375	- 38 719 120	- 37 703 089	- 41 381 270	- 47 725 409

KLP premieavvik	37 105 479	45 048 471	47 087 154	47 050 686	48 224 111
Sum dispfond redusert for premieavvik	- 9 204 896	6 329 351	9 384 065	5 669 416	498 702

Bruk dispfond/avsetning dispfond	7 377 619	7 591 255	1 016 031	- 3 678 181	- 6 344 139
----------------------------------	-----------	-----------	-----------	-------------	-------------

Slik budsjett og økonomiplan ligger pr. i dag vil en ved utgangen av 2028 ha et disposisjonsfond på kr 47,7 mill, mens prognosene for akkumulert premieavvik da er på kr 48,2 mill. Premieavviket vil i perioden overstige det totale disposisjonsfondet. Dette blir vi nok kunne merke på likviditeten.

KLP premieavvik - prognose	2024	2025	2026	2027	2028
IB premieavvik	35 422 297	37 105 479	45 048 471	47 087 154	47 050 686
Premieavvik	8 723 749	15 846 807	11 307 100	10 032 491	12 197 079
Amortisering tidligere års premieavvik	- 7 040 567	- 7 903 815	- 9 268 417	- 10 068 959	- 11 023 654
UB premieavvik	37 105 479	45 048 471	47 087 154	47 050 686	48 224 111

Investeringsfond

Årlig egenkapitalinnskudd til KLP kan ikke finansieres ved bruk av lån. Vi vil derfor sette av noe på ubundet investeringsfond ved salg av boliger framover, med tanke på redusert låneopptak og finansiering av dette egenkapitalinnskuddet. (Jf. bolig politisk plan.)

Tabell 5 Investeringsfond/egenkapitalinnskudd KLP

Ubundet inv.fond	2024	2025	2026	2027	2028
IB	- 193 810	- 193 810	- 243 810	- 1 293 810	- 1 343 810
Avsetning		- 1 000 000	- 1 050 000	- 1 000 000	

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

Bruk		950 000		950 000	950 000					
UB	-	193 810	-	243 810	-	1 293 810	-	1 343 810	-	393 810

NTE-fondet

Det er utarbeidet egne vedtekter for fondet. Disse tilsier at 20% av fondet videreformidles, 30% settes av til et slags «reserve/risiko» fond, mens resten 50% kan benyttes til samfunns- og næringsutvikling. Grong kommune har valgt å bruke det til dekning av renter på investeringer som basseng og næringspark.

NTE fondet utvikler seg slik i perioden:

Det er ikke lagt opp til å bruke av «30% fondet» – dermed har vi ikke full rente og avdragsdekning i budsjettet for 2027 og 2028. (Utgjør kr 700 000 pr år mer i drift.) Utbytte fra NTE, og følgelig avsetningen pr år, er stipulert, og usikkert.

Tabell 6 NTE fond

	R2024	B2025	B2026	B2027	B2028
NTE fond som kan benyttes til samfunnsutvikling (50%)					
IB	2 515 229	2 060 983	869 583	179 183	188 783
Avsetning pr. år	2 383 754	1 609 600	1 609 600	1 609 600	1 609 600
Grong næringspark	-2 138 327	-2 110 449	-1 732 964	-1 205 540	-1 205 540
Basseng	-699 673	-690 551	-567 036	-394 460	-394 460
UB	2 060 983	869 583	179 183	188 783	198 383
NTE fond reserveandel (30%)					
IB	5 027 251	6 534 488	7 500 248	8 466 008	9 431 768
Avsetning pr. år	1 507 237	965 760	965 760	965 760	965 760
UB	6 534 488	7 500 248	8 466 008	9 431 768	10 397 528
Sum totalt NTE fond	8 595 471	8 369 831	8 645 191	9 620 551	10 595 911

Det må tas en vurdering på om vi kan bruke av «30% fondet» til å dekke renter og avdrag basseng og næringspark etter 2026. Uten bruk av «30% fondet», vil samlet NTE fond ved utgangen av perioden være på anslagsvis 10,6 millioner.

2.3 Finansielle måltall

Kommuneloven inneholder en generalbestemmelse som slår fast at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Det nevnes nøye prioriteringer, jevnlig oppfølging av budsjett, egenfinansiering av investeringer, planmessig vedlikehold av eiendom og håndtering av risiko som noen stikkord for god langsiktig økonomiforvaltning.

Den nye kommuneloven inneholder nå en lovfestet plikt til å benytte finansielle måltall som verktøy for langsiktig styring av kommunens økonomi.

Kommunestyret vedtok i september i k-sak 35/19 at følgende finansielle måltall skal innarbeides i budsjett og økonomiplan for Grong kommune;

De konkrete måltallene gjelder i et tidsperspektiv innenfor økonomiplanperioden dvs. 4 år.

- Netto driftsresultat, minimum 1,75% av driftsinntektene.

- Netto lånegjeld i prosent av driftsinntektene, bør ikke overstige 120%.
- Disposisjonsfond, minimum 7,5% av driftsinntektene.
- Arbeidskapitalen bør utgjøre minst 15%

Når det gjelder måltallet netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene, sliter Grong kommune. Driftsutgiftene er for høye, som betyr at vi må bruke av fond for å gå i balanse.

Tabell 7 Finansielle måltall

Finansielle måltall	MÅL	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	>1,75 %	1,91	2,83	0,60	-1,14	-0,98	1,64	-2,15	-2,27	-0,39	0,93	1,58
Netto lånegjeld i prosent av driftsinntektene	<120 %	118,8	122	101 %	112%	107 %	103%	103 %	102%	98 %	93 %	88%
Prosent disposisjonsfond av driftsinntektene	>7,50 %	15,82	17	16,6	14,4	13,2	13,4	11,8	9,4	9,2	10,1	11,6
Arbeidskapital (minus premieavviket) i prosent av driftsinntektene	>15 %	17,89	20,35	20,64	18,18	18,56	11,84					

Nærmere beskrivelse av de ulike tallene finnes under pkt 11.1

2.4 Omstillingsbehov fremover.

Det er lagt inn følgene forventninger om innsparinger på de ulike rammeområdene i økonomiplanperioden.

Tabellen skal forestås slik;

Omstillinger på ramme 2 i 2025 er totalt kr 1 097 493, vi har ikke dette spesifisert på konkrete tiltak, men for beskrivelse se ytterligere i kap. 14. Det forventes at dette da er tiltak som gir tilsvarende effekt hvert år utover i økonomiplanperioden. I tillegg er det lagt inn ytterligere omstillingskrav for resten av planperioden. På slutten av perioden, i 2028, skal omstillingen utgjøre kr 7 mill. årlig for ramme 2. Nær kr 7 mill. årlig for ramme 3 osv.

Vi gjør oppmerksomme på at vi i tillegg må bruke av disposisjonsfond i 2025 og 2026, for å gå i balanse. At vi må bruke av fond, viser at vi må ytterligere ned i drift. Vi har en jobb å gjøre før vi oppnår måltallet om netto driftsresultat som er 1,75% av driftsinntektene. (Måltall se kap. 11)

Tabell 8 Omstillingsbehov

Omstilling 2025-2028	2025	2026	2027	2028
Ramme 1				
Innsparing 2025	- 164 007	- 164 007	- 164 007	- 164 007
Innsparing 2026		- 797 841	- 797 841	- 797 841
Innsparing 2027			- 377 340	- 377 340
Sum innsparing ramme 1	- 164 007	- 961 848	- 1 339 188	- 1 339 188
Ramme 2				
Innsparing 2025	- 1 097 493	- 1 097 493	- 1 097 493	- 1 097 493
Innsparing 2026		- 4 451 629	- 4 451 629	- 4 451 629
Innsparing 2027			- 1 516 760	- 1 516 760
Sum innsparing ramme 2	- 1 097 493	- 5 549 122	- 7 065 882	- 7 065 882
Ramme 3*				
Innsparing 2025	- 3 822 729	- 3 822 729	- 3 822 729	- 3 822 729
Innsparing 2026		- 3 144 502	- 3 144 502	- 3 144 502
Innsparing 2027			123 313	123 313
Sum innsparing ramme 3	- 3 822 729	- 6 967 231	- 6 843 918	- 6 843 918
Ramme 4				
Innsparing 2025	- 172 639	- 172 639	- 172 639	- 172 639
Innsparing 2026		- 419 267	- 419 267	- 419 267
Innsparing 2027			- 505 587	- 505 587
Sum innsparing ramme 4	- 172 639	- 591 906	- 1 097 493	- 1 097 493
Ramme 9 -rentenedgang				
Innsparing 2027			- 2 000 000	- 2 000 000
Sum innsparing ramme 9	-	-	- 2 000 000	- 2 000 000
Sum total innsparing pr år	- 5 256 868	- 14 070 107	- 18 346 481	- 18 346 481
Bruk/avsetning av disposisjonsfond				
Bruk	- 7 591 255	- 1 016 031		
Avsetning			3 678 181	6 344 139

*I forhold til tabell om innsparing i dokumentet her, vil ramme 3 få redusert sitt krav om omstilling med kr 1,7 mill. (I 2025 fra kr 3,8 mill. (i tabellen) til kr 2,1 mill. osv.) Dette som følge av regjeringens uttalelse 1. november 2024 om tilsvarende økning i rammetilskuddet fra og med 2024, og varig framover. Endringen kom for sent til å bli med i tallbudsjettet i dokumentet her. Budsjettreguleringen vil bli foreslått 1. tertial 2025

Vi ser ovenfor at det foreligger store utfordringer for å komme i balanse i årene som kommer. Omstillingsbehovene er fordelt på de ulike rammeområdene. Det er viktig å merke seg at dette kun er anslag og at fordelingen mellom rammeområdene kan måtte endres underveis i perioden. For å komme frem til en fordeling mellom rammene har vi benyttet kostratall – analyser fra ks – og sett på hvilke områder vi bruker mer penger enn landssnittet og hvilke områder vi benytter mindre på enn landssnittet. Viktig å merke seg at forventet lønnsøkningen ikke er kompensert på rammene i budsjettet, men står i budsjett alle år med kr 6 mill. - på et fellesansvar.

2.5 Sluttkommentar

Økte renter og økte kostnader generelt, viser at det driftsnivået vi har lagt opp til ikke er bærekraftig på hverken kort eller lang tid. Dette er ikke overraskende, da dette er varslet i tidligere budsjettokumenter. Dessverre har vi ikke klart å lande tilstrekkelig med tiltak for å imøtekomme dette.

I tillegg viser ikke regnskap det reelle bildet på fondsressurser. Premieavviket og regnskapsføring av pensjonskostnader, er langt høyere enn hva regnskap viser. Dette betyr ikke at det er feil i regnskapsføringen, men at regnskapsskikken vi følger, legger opp til at reelle kostnader skal regnskapsføres over 7 år frem i tid. Dette for å redusere uhensiktsmessige svingninger på pensjonskostnadene. Nå har vi over en periode kun hatt høye utgifter, noe som gjør at denne føringen ikke gir den hensikt som staten foreslo i sin tid.

Reelt sett har vi under 10 millioner på fond fremover, og det er svært lite i en drift der et par prosent avvik spiser opp dette fondet umiddelbart.

Etter et resultat i 2023 som gav et lite overskudd, ser vi nå at 2024 vil gi et resultat som krever at vi må bruke oppsparte midler. Det er budsjettert med bruk av fond på rundt 8 millioner, men dessverre ser det ut til at det heller ikke er tilstrekkelig.

For 2024 budsjetterer vi med bruk av fond som ligger tett opp til nivået for 2024, men i tillegg krever det også reduksjoner i rammene med tilnærmet samme sum. Dette er for de fleste en reduksjon som de ikke har konkret svar på pr i dag, men kommunedirektøren legger fram en plan der det må gjøres nedbemanning i årsverk som i dag benyttes. Ramme 4 tar reduksjonen gjennom redusert utbetaling av kulturtilskudd, reduksjon i vedlikehold og drift av både bygninger og vei, samt reduksjoner i kulturaktiviteter generelt.

Fremover kan vi ikke bruke mer av fond, noe som i seg selv krever ytterligere 8-9 millioner å hente inn, samt vi må lage et overskudd på minimum 1,75% av driftsinntektene for å ha en bærekraftig økonomi. Dette utgjør ytterligere 7 millioner.

Med andre ord legger vi opp til en reduksjon av dagens rammer på rundt 17 millioner innen planperioden. For å synliggjøre utfordringen bedre, betyr det en reduksjon i minimum 20 årsverk ut ifra slik vi drifter i dag.

Kapitalutgifter på lån utgjør en stor andel sammenlignet med 2023. Vi har bundet renten for 2024 og 2025 for store deler av lånene, slik at vi med ganske stor sikkerhet vet kostnaden i 2025. Fremover sier sentralbanksjefen at 2025 trolig vil føre til 0,75% lavere renter (3 rentekutt).

Kommunedirektøren håper dette vil føre til en videre nedgang til et mer normalisert nivå og beregner ca 2 millioner i reduserte utgifter i 2027. Dette ut ifra at vi i dag også har en lavere rente enn markedsrenten, slik at rentenedgang fremover vil ikke gi tilsvarende reduserte kostnader.

3 Utarbeidelse av årsbudsjettet i praksis

Økonomireglementet sier følgende;

Årsbudsjettet er en bindende plan for bruk av kommunen sine midler i budsjettåret. Kommunestyret sine prioriteringer samt de målsettinger og premisser som budsjettet bygger på skal komme tydelig frem i dokumentet. Årsbudsjettet er identisk med første år i økonomiplan.

Forslaget til årsbudsjett for påfølgende budsjettår fremmes av rådmannen til politisk behandling innen utgangen av desember. Formannskapet gir innstilling ovenfor kommunestyret. Kommunestyret vedtar budsjett i balanse før utgangen av desember (året før budsjettåret). Dette dokumentet vedtas som netto budsjettamme pr. rammeområde.

Budsjettet inneholder de samme budsjettskjemaene som økonomiplan.

I tillegg til obligatoriske budsjettskjemaer og økonomiplan dokument, som vedtas av kommunestyret, utarbeides det et detaljbudsjett for rammeområdene 1 – 9 som arbeidsdokument for administrasjonen. Dette viser budsjetterte tall på alle konti – 5 siffer under hvert ansvar. Kommunestyret vedtar ikke budsjettet på dette detaljnivået.

Forslag til årsbudsjett fremmes av kommunedirektøren til politisk behandling innen medio november.

Etter formannskapet har fattet sitt vedtak legger de frem dokumentet for offentlig ettersyn før det tas opp til 2. gangs behandling i formannskapet samt med endelig vedtak i kommunestyret den 12. desember 2024.

Vi har følgende rammeområder:

- Ramme 1 – Administrasjon og fellesutgifter
- Ramme 2 – Oppvekst og familie
- Ramme 3 – Helse og omsorg.
- Ramme 4 – Næring, miljø, jordbruk, skogbruk, kultur, teknisk, brann- og redning.
- Ramme 5 – Kirkeformål
- Ramme 6 – Politisk styring, kontroll og fellesutgifter
- Ramme 7 – Særregnskap (Kommunale samarbeid)
- Ramme 8 – Skatter, rammetilskudd m.v.
- Ramme 9 – Renter, avdrag, finanstransaksjoner.

4 Visjon og mål.

Bilde 1 Grongbrua inn til Medjå

Kommuneplanen og økonomiplanen er kanskje de to viktigste strategiske planverkene innenfor kommunens virksomhet. Gjennom kommuneplanen settes retning og valg av strategier, mens økonomiplanen skal prioritere de tiltak som må gjennomføres for at målene skal nås. Vedtak av visjon og hovedmål ble fattet 22.04.2021. Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i kommunestyret 22.06.22 i sak 30/22. Strategidelen inneholder et overordnet mål, 4 hovedmål og flere ulike punkter benevnt «Slik gjør vi det:»

Visjon for Grong kommune: Kraft i elver og folk.

Overordnet mål:

Innen 2030 skal bærekraft og folkehelse danne grunnlaget for all samfunns og næringsutvikling i Grong.

Hovedmål:

1. Innen 2030 skal Grong være en kommune som er attraktiv for bedrifter og som har et mangfoldig næringsliv.
2. Innen 2030 skal Grong fortsatt være et trygt og attraktivt bosted
3. Innen 2030 skal det bo flere barn i Grong enn i dag.
4. Innen 2030 skal folk kjenne Grong som nytenkende og inkluderende

Kommuneorganisasjonen:

Rammebetingelsene for Grong kommune har endret seg mye de siste årene, bl.a. økonomi, krav i lov, avtaleverk og kommunalt ansvar. I tillegg endres forventningene til våre tjenester fra bl.a. Stat og våre innbyggere. Store endringer i rammebetingelsene har medført et stort fokus på behovet for

omstilling, bl.a. omstilling for mer effektiv drift herunder å finne et tilpasset tjenestenivå, utnytte ressurser på tvers av rammeområdene og ha rett kompetanse på riktig sted og til riktig tid.

Å videreutvikle en stor kommuneorganisasjon til å håndtere store endringer i rammebetingelsene nå og i fremtiden, er en stor og omfattende prosess. Vi har over tid ønsket et større søkelys på omstillingsevne og startet opp arbeidet med ledelse- og medarbeiderutviklingsprosjektet høsten 2021. Prosjektet er nå over i en ordinær driftsfase med implementering av Verdiplakaten – Sånn gjør vi det i Grong kommune. Arbeid med verdiplakaten skal skape en kultur hvor alle i Grong kommune arbeider etter det nye verdisetet;

- Vi er **åpne** for det som er nytt
- Vi gir og gjør oss fortjent til **tillit**
- Vi er **ansvarlige**

Prosesen med implementering ble iverksatt i 2022 og forventes å ta 3 til 5 år. Vårt utgangspunkt er at ledere, i prosess med alle ansatte, skal jobbe i retning av å begrense detaljstyring og målinger til det som er mest nødvendig for organisasjonen, og som oppleves meningsfylt av medarbeideren. Det innebærer også at lederen må ta en aktiv rolle som tilrettelegger – gjennom struktur, rutiner, holdningsarbeid, tillit og tilhørighet – for at alle våre medarbeidere skal få gode muligheter til å bruke sin kompetanse og bidra til organisasjonens verdiskapning.

Medarbeiders opplevelse av å få brukt kompetansen sin utgjør en selvstendig og viktig motivasjonsfaktor. Høy opplevd bruk av sin egen kompetansen blant alle ansatte er knyttet til større trivsel på jobb, høyere mestringstro og en sterkere følelse av å ha verdi på jobb. Vi mener at en viktig faktor er at ansatte tar, men også kan ta ansvar og gjerne i samhandling med øvrige kollegaer. Vi mener at en slik prosess på sikt vil skape bedre service og mer effektive tjenester til våre innbyggere.

Øvelse på endring, det å tenke nytt og annerledes har hatt et fokus i 2022 og 2023, bl.a. gjennom ledelses- og medarbeiderutviklingsprosessen (2022) samt oppstart med innovasjonsarbeidet på alle avdelinger (2023). Prosjektet Innovasjon i hverdagen ble slutført i 2024, med særlig søkelys på konkret arbeid i ulike avdelinger (piloter). Det planlegges erfaringsoverføring fra pilotene til øvrige avdelinger i 2025.

Verdiplakaten, sammen med 10-faktorarbeidet og brukerundersøkelser, må prioriteres i arbeidet med årsbudsjettets handlingsdel på ulike avdelinger. Det er foretatt opplæring av brukerundersøkelser gjennom Bedrekommune.no i 2023. Brukerundersøkelser, kombinert med folkemøter, kan gi et bedre grunnlag for å definere tjenestenivået. Brukerundersøkelser er gjennomført i 2024 med videreføring i 2025.

Figur 1 Verdiplakat Grong kommune

5 Selvkost

Kommunestyret har tidligere fattet et prinsippvedtak om at innbyggerne skal dekke kommunens kostnader på områdene vann, kloakk, renovasjon, slam og feiing. Dette skal gjøres i hht. selvkost. Dette prinsippet videreføres også i denne økonomiplanperioden.

Definisjon av selvkost er den merkostnad som kommunen påføres med å produsere en bestemt vare eller tjeneste. Hvis differansen mellom årets gebyrinntekter og årets gebyrgrunnlag viser et overskudd, skal overskuddet dekke inn et underskudd fra tidligere år. Et overskudd som ikke dekker inn et underskudd, skal avsettes til et selvkostfond i selvkostregnskapet. Et overskudd som er avsatt til selvkostfondet, skal tilbakeføres ved å finansiere et fremtidig underskudd senest i det femte året etter at overskuddet oppsto. En slik forståelse kan dels være motivert ut ifra behovet for en nødvendig fleksibilitet i forhold til endringer på inntekts –og kostnadssiden, f.eks som følge av investeringer, som de fleste kommunene opplever.

Overskudd det enkelte år avsettes til et selvkostfond for hvert område. Underdekning enkelt år registreres også og skal tas inn med tilsvarende overskudd på områdene i løpet av en 5 års periode.

Ved regnskapsavslutningen for 2023 hadde vi følgende selvkostfond;

Tabell 9 Selvkostfond

Vann	2 043 487
Kloakk	1 083 711
Slam, underskudd	-299 658
Renovasjon, underskudd	-174 385
Feiing	488 908
Byggesaksbehandling	0
Kart og deling	0

6 Organisering

6.1 Politisk organisering

Det politiske systemet i Grong kommune er organisert etter formannskapsmodellen, med kommunestyre og formannskap

Kommunestyret har følgende sammensetning:

Tabell 10 Fordeling parti kommunestyret

Kommunestyrets sammensetning	2023 – 2024
Totalt	17
Senterpartiet	8
Arbeiderpartiet	6
Høyre	2
Sosialistisk venstreparti	1

6.1.1 Politisk ledelse

Kommunestyret og formannskapet ledes av ordfører Ann Jeanett Klinkenberg (Arbeiderpartiet).
Varaordfører er Lars Bjørnar Vist (Høyre).

Bilde 2 Ordfører

Ledere for utvalg og råd er:

Utvalg / råd / nemnd:	Leder
Kontrollutvalg	Erik Seem
Eldreråd	Morten Fiskum
Eiendomsskatt, sakkyndig nemnd	John Strand
Eiendomsskatt, sakkyndig ankenemnd	Bjørnar Klinkenberg
Råd for personer med funksjonsnedsettelse	Mette Finvold Grønbeck

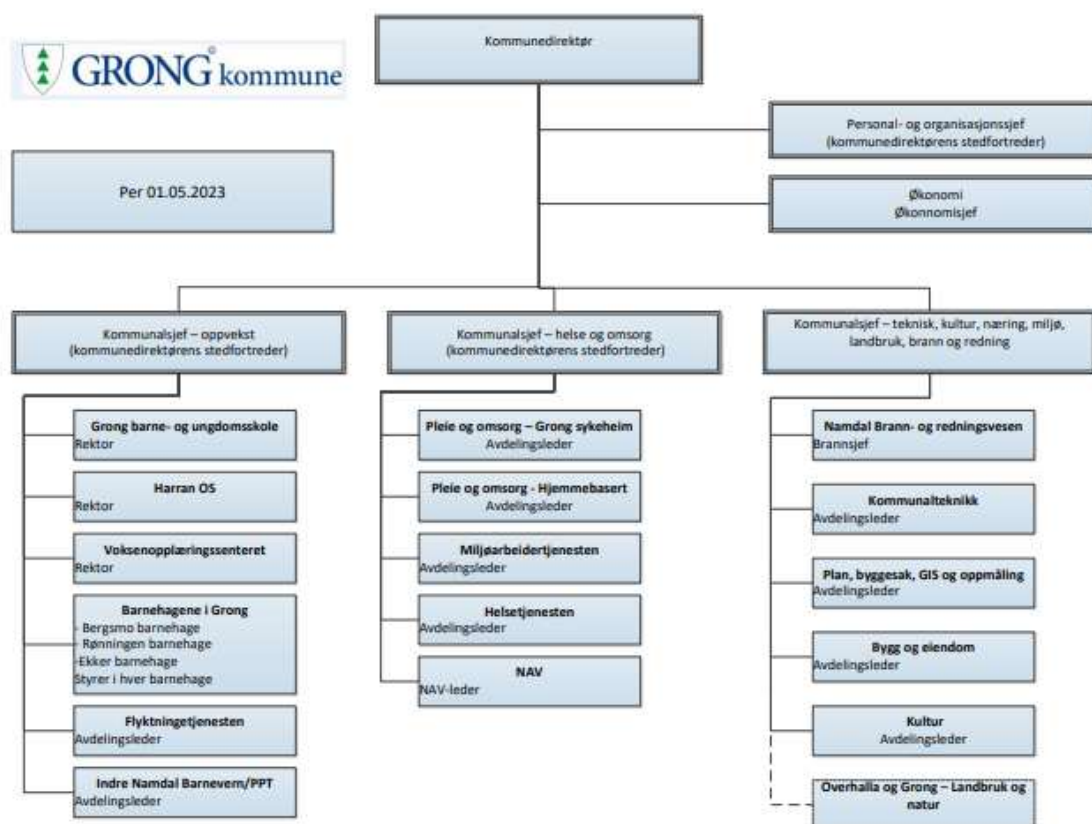
6.1.2 Interkommunalt samarbeid

- IKT Indre Namdal IKS
- Midtre Namdal Avfallsselskap
- IKS Namdal rehabilitering – Høylandet
- Oppgavefelleskap rundt vannområdesamarbeid Namdalen
- Vertskommune for Indre Namdal barnevern og PPT
- Vertskommune for NAV Indre Namdal
- Vertskommune for Brann- og redningstjenesten (samarbeid Overhalla, Høylandet og Grong)
- Vertskommune for Legevaktsamarbeid i Indre Namdal
- Vertskommune for tekniske tjenester som;
 - Byggesak
 - GIS
 - Kart- og oppmåling
 - Arealplanlegging
 - Byggetilsyn
 - Vann og avløp
- Vertskommunesamarbeid om Lønn mellom Lierne, Røyrvik, Grong og Namsskogan (vertskommune)
- Namdal regionråd
- Revisjon Midt-Norge SA
- KonSek Trøndelag IKS
- Regional veterinærtjeneste
- Museet Midt

I tillegg foreligger flere avtaler vedr kjøp og salg av tjenester, eksempelvis oppmåling, kommuneoverlege, psykolog og jordmor.

6.2 Administrativ organisering

Organisasjonskart:

Figur 2: Administrativ organisering i Grong kommune

Kommunedirektørens ledergruppe¹ består nå av:

- Kommunedirektør
- 3 kommunalsjefer
- Personal- og organisasjonssjef
- Økonomisjef

Nivå 2:

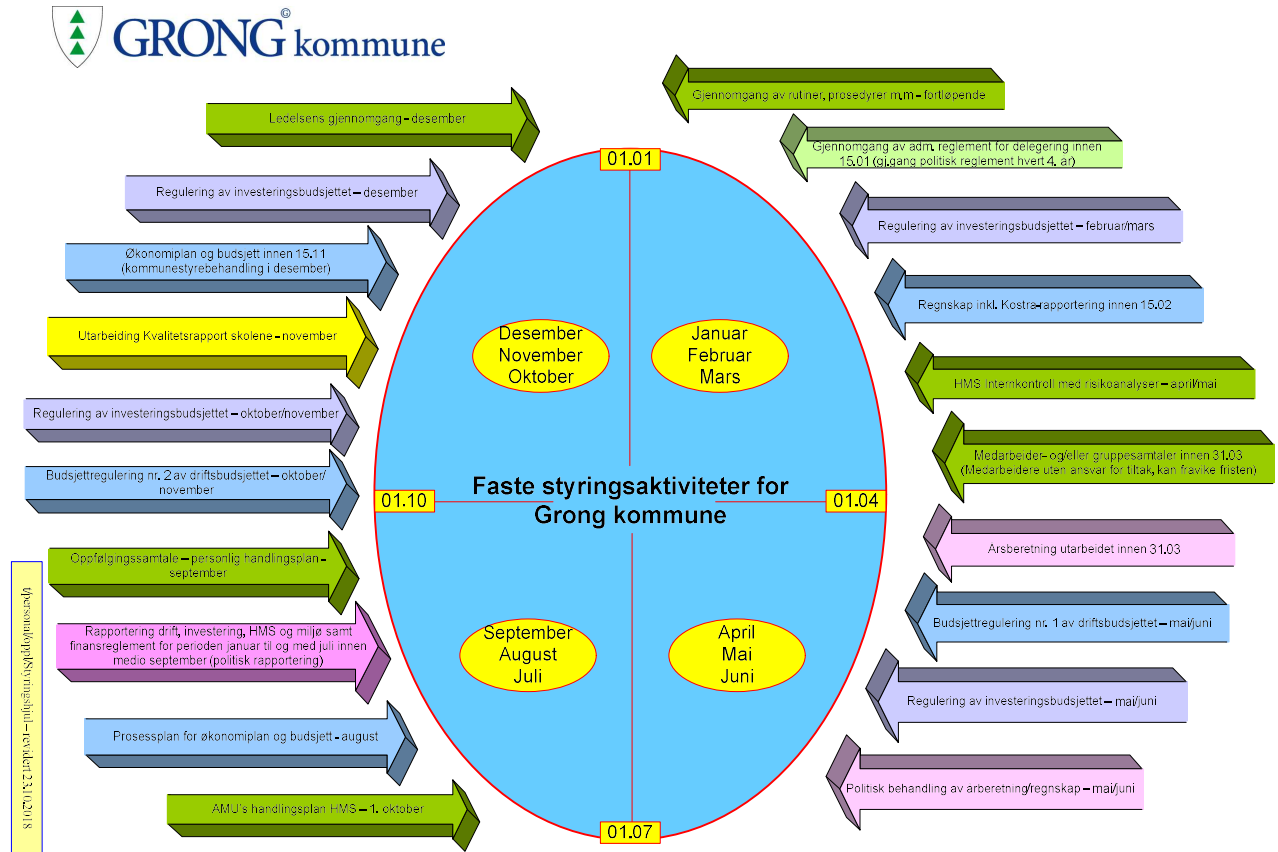
- Avdelingsledere/enhetsledere
- Stab og støttefunksjoner

¹ I kommunedirektørens sitt fravær, går følgende inn som fungerende kommunedirektør i nevnte rekkefølge: 1. Personal- og organisasjonssjef, 2. kommunalsjef helse, omsorg og velferd, 3. kommunalsjef oppvekst.

6.3 Faste styringsaktiviteter Grong kommune.

Et årshjul handler om å tilpasse Grong kommunes aktiviteter til den praktiske hverdagen slik det arbeides nå, både i forhold til administrativ og politisk rapportering samt øvrige oppgaver. Det gir ledere oversikt over og frister for ulike aktiviteter som skal gjennomføres i løpet av et år. De ulike aktiviteter som er skissert under, blir lagt inn i vårt kvalitetsstyringsystem Compilo (modul Årshjul).

Følgende faste styringsaktiviteter gjøres gjeldende:

Figur 3: Årshjul Grong kommune

7 Befolkningsutvikling

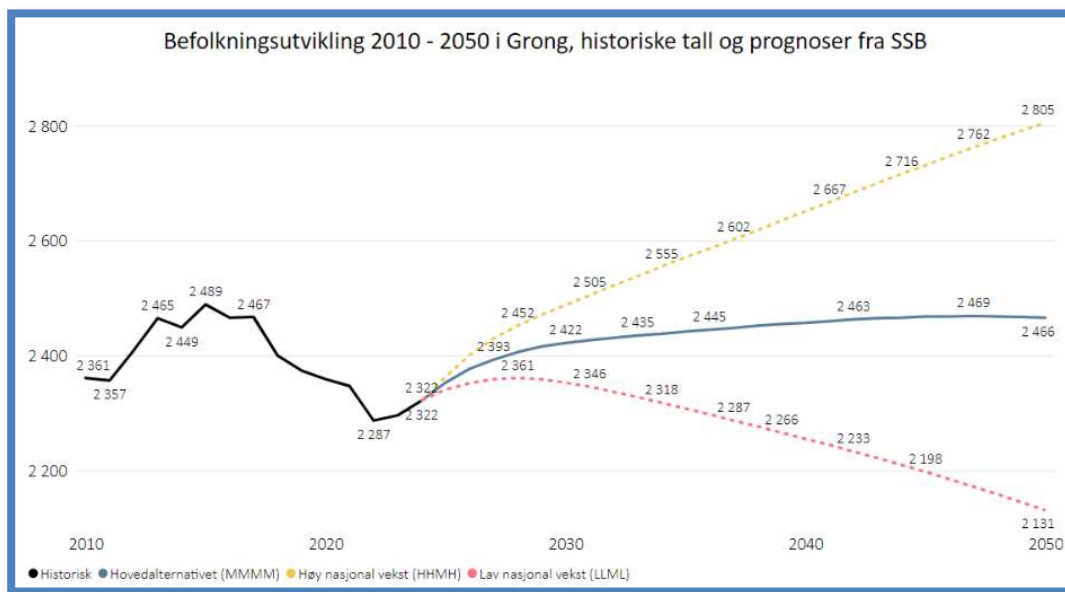
7.1 Innledning

Befolkningsutviklingen, og sammensetningen av kommunens befolkning, er svært avgjørende når rammetilskudd skal beregnes. Hvordan utviklingen blir fremover er viktig både med tanke på rammetilskuddet og hvordan en skal dimensjonere tjenestetilbudet i kommunen.

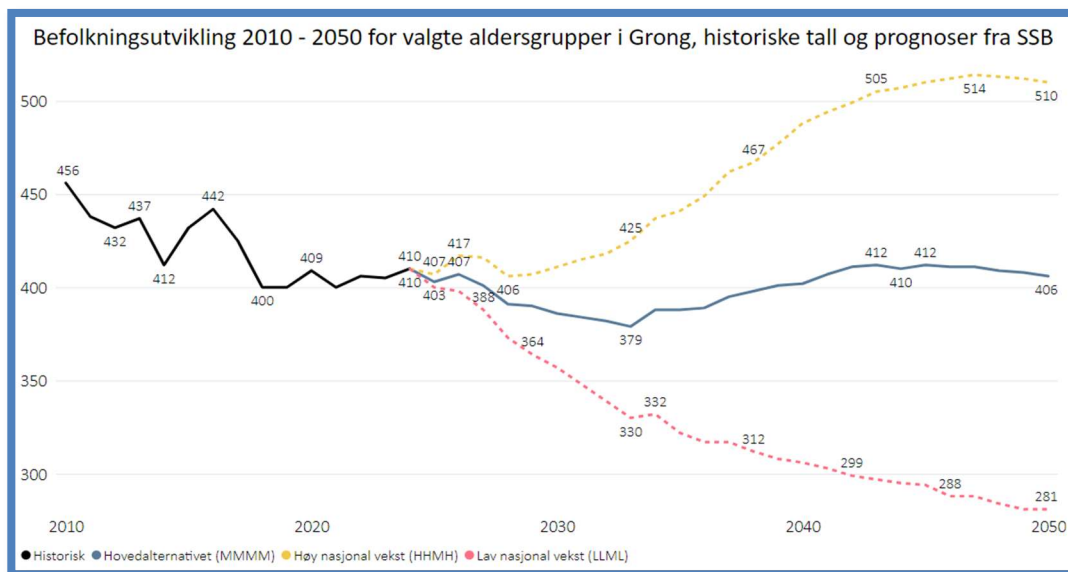
Se [Trøndelag i tall](#) og [Kommunefakta – SSB](#)

7.2 Befolkningsutvikling 2010 - 2024 og prognose til 2050.

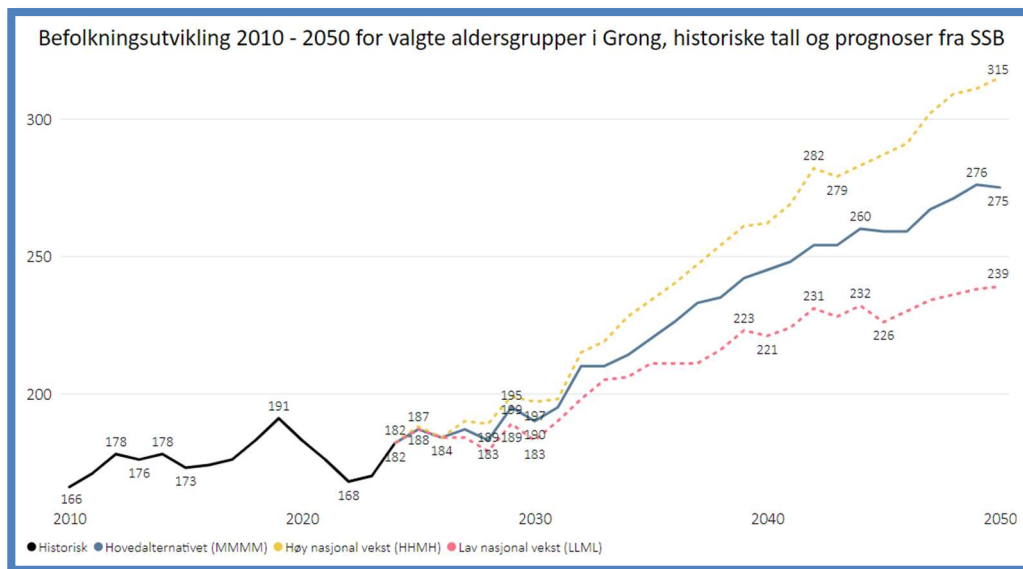
Figurene under her er hentet fra «Trøndelag i tall», med kilde SSB.

Figur 4: Befolkningsutvikling 2010-2050 – alle aldersgrupper

Figur 5: Befolkningsutvikling - 0-15 år

Figur 6: Befolkningsutvikling - 80 år og eldre

2. kvartal 2024 er det registrert 2 313 innbyggere i Grong kommune. Dette er en økning på 9 personer fra samme periode i fjor, da det var registrert 2 304 personer. Økt innvandring kan være med på å stagnere trenden med befolkningsnedgang.

I SSB sin framskriving med mellomalternativet, så forventes en økning i befolkningen fremover til 2050. Legger en til grunn prognose med lav nasjonal vekst, ser en at historisk trend vil fortsette med klar nedgang i innbyggere som er barn, ungdom og yrkesaktiv alder. Befolkningsutviklingen vil få betydning for både den økonomiske situasjonen og hvordan en skal drifte barnehager, skoler og andre oppvekstrelaterte tjenester. Grafen som viser befolkning 80 år og eldre, stiger i alle framskrivingsalternativene. Dette vil medføre flere som trenger helse hjelp, og det sett i sammenheng med færre yrkesaktive sier noe om utfordringen Grong og andre kommuner vil få fra nå og framover.

Grong har hatt en positiv innvandring i flere år. Innvandrerne fordeler seg på en rekke land, men europeiske land dominerer med Polen som det største, med Ukraina på andre plass. Pågående krig i Ukraina har medført en flyktingestrøm herfra fra 2022 og fram til i dag. En slik bosetning er helt klart med på å bedre fremtidsutsiktene i forhold til antall innbyggere. Målsettingen er ikke bare å være en kommune som mottar flyktninger, men som gjør dette og samtidig får en ny Grongning bosatt her over lengre tid. Utfordringen er å få til en god integrering i samfunnet og deltagelsen. Men ikke minst tilgangen til et arbeidsmarked, som er av stor og viktig betydning for hvordan en vil kunne lykkes med dette. Dette er mennesker med svært ulik bakgrunn, kompetanse og opplevelser fra tidligere. Individuelle og kulturelle utfordringer vil det være, og en ser at det er en jobb som må gjøres over lengre tid for å lykkes med bosettingen. Bosatte flyktninger har også en kostnadsside som en ikke kan se bort fra. Selv om tilskudd er beregnet for de fleste kostnadene, er det merkostnader og meroppgaver som må til og som gir et bilde der utgifter og inntekter ikke alltid balanseres. Jevnt og tilstrekkelig antall bosettinger over tid er viktig for å kunne opprettholde kompetanse, beredskap og økonomisk balanse.

Bilde 3: Fotograf Ingri Gartland

8 Rammebetingelser

8.1 Lønnsbudsjettering

Vi har i budsjettet lagt inn forventet korrekt lønn f.o.m 1.1.2025

Pris og lønnsveksten (deflatoren) i kommunesektoren er i statsbudsjettet for 2025 anslått til 4,1%, hvor lønnsvekstanslaget er satt til 4,5%. Deflatoren på 4,1 % er beregnet slik:

Tabell 11 Beregning deflator

Faktorer	Vekt	Anslag 2025	Veid
Lønnsvekst	0,6	4,5	2,7
Prisvekst	0,4	3,5	1,4
Veid snitt (Deflator)			4,1

Norges Bank og Regjeringen anslår henholdsvis en lønnsvekst på 4,3 % og 4,5 prosent neste år. SSB anslår en lønnsvekst på 4,6 %. Med bakgrunn i ovennevnte legger Grong kommune til grunn en årslønnsvekst for 2025 på 4,5%. Årslønnsveksten får kun virkning i 8 måneder, da all lønnsvekst i hovedsak har virkningsdato 01.05. Et utdrag av budsjett for 2025, jfr. vedlegg Økonomisk oversikt drift for planperioden, tilsier totalt kr 245 mill. (bl.a. fastlønn, vikarlønn, faste tillegg inkludert sosiale utgifter for hele 2025) som grunnlag for årslønnsvekst. Beregnet årslønnsvekst for 2025 på 4,5 % (jfr. tabell over) for 8 måneder inkl. sosiale utgifter, er da beregnet til ca kr 7,3 mill.

På ramme 6 er det avsatt for lønnsøkning kr 6,1 mill., for hvert av årene i planperioden. Dette med tanke på utdeling til de avdelinger hvor det viser seg å bli helt umulig å ta lønnsøkningen innen egen ramme.

Samlede lønnsutgifter og sosiale utgifter er vist i oppstillingen "Økonomisk oversikt drift" som er vedlegg til budsjettbrevet. (Økonomisk oversikt drift er ikke lovpålagt budsjettskjema – se Økonomi og budsjettforskriften § 5-1, 2. ledd, andre punktum.)

8.2 Sosiale kostnader

Sosiale kostnader er lagt inn med følgende satser:

- ❖ Pensjon
 - Fra 2025 budsjetterer vi med kostnaden (og ikke som før, innbetalt premie):
 - KLP 14,09 % på fellesordningen
 - KLP 15,05 % på sykepleierordningen
 - Statens pensjonskasse 9%
- ❖ Arbeidsgiveravgift 5,1%
- ❖ Avsetning til feriepenge 12%.

8.3 Arbeidsmiljø og utviklingen av tilstedeværelse.

I Arbeidsgiverstrategien (AGS) definerte vi vårt mål i 2011 om et gjennomsnittlig nærvær på 95 %. Vårt fokus i AGS har vært bl.a. «å ta egen helse på alvor». Vi har over tid arbeidet hardt med å nå våre målsettinger, men vi når ikke våre konkrete målsettinger på nærvær på 95 %. Vi har noen valgmuligheter:

- Revidere målsettingene i 2025, f.eks. ved en gjennomgang av vår arbeidsgiverpolitikk (organisasjonspolitik).
- Avvente revideringen til vi ser mer resultater av vårt arbeid med Verdiplakaten.

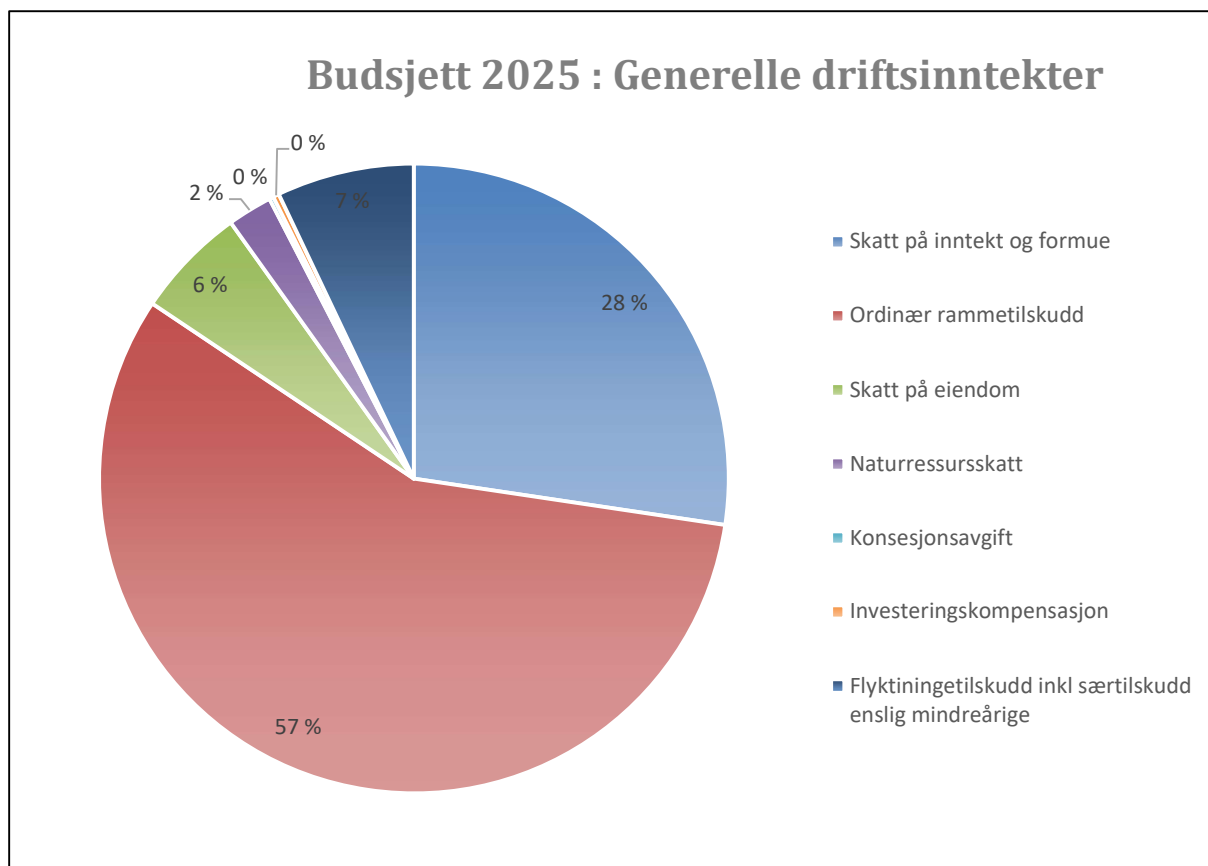
Med hensyn til oppfølging av arbeidsmiljø og utviklingen av tilstedeværelse vises ellers til handlingsdelen i årsbudsjettet – Felles utviklingstiltak. Her framgår en detaljert oversikt over planlagte tiltak. Hovedfokus er aktiviteter i tråd med gjennomført leder- og medarbeiderutviklingsprosjekt i 2021 - 2022. Prosessen inneholder bl.a. oppfølging av vedtatt Verdiplakat – Sånn gjør vi det i Grong kommune og oppfølging av 10-FAKTOR-undersøkelsene.

For å lykkes med dette arbeidet må oppfølgingen prioriteres av alle våre avdelingsledere. Like viktig er samspillet mellom lokal ledelse og lokal tillitsvalgt og verneombud, jfr. vedtatte rutiner for lokalt partsamarbeid.

8.4 Skatt, rammetilskudd og inntektsutjevning

8.4.1 Fordeling av kommunens generelle driftsinntekter 2025.

Kakediagrammet viser fordeling av sum Generelle driftsinntekter på kr 260 459 800,- (jfr. budsjettskjema bevilgningsoversikt drift (1A))

Figur 7 Generelle driftsinntekter

8.4.2 Kommunedirektørens forslag til budsjett for 2025 er basert på regjeringens forslag til statsbudsjett lagt fram i oktober 2024.

Om det konkrete innhold i statsbudsjettforslaget vises til internettssidene til regjeringen: [Statsbudsjettet 2025 - regjeringen.no](https://statsbudsjettet2025-regjeringen.no) KS: [Statsbudsjettet 2025 - KS](https://statsbudsjettet2025-ks.no) Frie inntekter Grong kommune se: [Frie inntekter 2025 - regjeringen.no](https://frieinntekter2025-regjeringen.no)

8.4.3 Skatt og rammetilskudd

Anslag på frie inntekter for Grong kommune i 2025: kr 225 278 304

Dette anslaget innebærer en nominell vekst for kommunen, fra 2024 til 2025, på 5,7%. Med tanke på at budsjettet for 2024 måtte salderes med bruk av disposisjonsfond med kr 8 mill., og fortsatt høy pris og lønnsvekst i 2024, så skjønner en at det fortsatt vil være stramt og kreves kutt i ansatte, og følgelig i kommunale tjenester.

Ansvar 8000 - Skatt på inntekt og formue

Når det gjelder kommunenes skatteinntekter så inngår disse i en skatteutjevning som har til formål å delvis jevne ut forskjeller i skatteinntektene kommunene imellom. Alle kommuner skal få minst 95 % av gjennomsnittlig skatteinntekt. I denne skatteutjevningen inngår inntekts- og formuesskatt fra personlige skatteyttere og naturressursskatten (skatt fra kraftselskapene). Ihht. nytt inntektssystem fra 2025, vil kommunens inntekter fra formuesskatten halveres over en to-års periode (2025-2026).

Utbytteinntekter og andre finansinntekter skal ikke lenger inngå i kommunenes skattegrunnlag fra og med inntektsåret 2025. Ettersom skatteinntekter fortsatt skal utgjøre 40 % av kommunenes samlede inntekter, må kommunenes inntektsbortfall fra skatt på eierinntekt og formuesskatt kompenseres med økning i skatteinntektene fra alminnelig inntekter.

Overskuddsskatten for selskap og andre etterskuddspliktige skatteyttere tilfaller staten.

Størrelsen på den kommunale inntektsskatten og formuesskatten for personlige skattytere bestemmes i statsbudsjettet hvert år. Kommunal maksimalsats for inntektsskatt (skatteøren) er for 2025 foreslått økt med 1,8 prosentpoeng til 12,75 %.

Grong kommunen er en «skattesvak» kommune og mottar følgelig kompensasjon- såkalt inntektsutjevning. (Naturressursskatten fra vannkraft inngår i beregningen av skatteinntekter, og reduserer således inntektsutjevningen.)

Ved budsjettering av skatteinngang har vi brukt KS prognosemodellen. Skatt på formue og inntekt er der anslått til kr 77,2 mill. Inntektsutjevningen kommer i tillegg, og er i prognosemodellen anslått til kr 16,3 mill. Totalt viser prognosemodellen kr 400' mer enn grønt hefte. Det er alltid vanskelig å treffe korrekt ved budsjettering av skatteinntekten. Det som er et faktum er at det er utviklingen på landsbasis som er avgjørende, som igjen virker på inntektsutjevningen. Skatteanslaget er videreført flatt i økonomiplanperioden.

Bilde 4 Stortinget

Ansvar 8200 - Rammetilskudd

Rammetilskuddet er den desidert største inntektskilden for kommunen. Rammetilskudd + formues- og inntektsskatt benevnes som **frie inntekter**² i kommunen. Til sammen utgjør de frie inntektene kr 225,7 mill. i kommunedirektørens forslag til 2025 budsjett. Av det totale beløpet i skatt og rammetilskudd utgjør skatt på formue og inntekt inkl. inntektsutjevningen kr 93,5 mill., og rammetilskuddet kr 132,16 mill. Til sammenligning så forventer vi å få inn kr 205,96 millioner i skatt og rammetilskudd for 2024 ekskl. skjønnsmidler tildelt fra statsforvalteren.

²[Frie inntekter 2025 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Om inntektssystemet:

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å utjevne kommunenes og fylkeskommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere. For å oppnå dette målet tas det ved fordelingen av rammetilskuddet hensyn til strukturelle ulikheter i kommunenes og fylkeskommunenes kostnader (utgiftsutjevning) og ulikheter i skatteinntektene (inntektsutjevning). Det gis også et skjønnstilskudd for å korrigere for forhold som ikke ivaretas godt nok i fordelingsystemet ellers. Inntektssystemet inneholder i tillegg virkemidler som utelukkende er begrunnet med regionalpolitiske målsettinger. Det samlede rammetilskuddet utbetales i ti terminer gjennom året.

Fordelinga av hele rammetilskudds-potten er nokså komplisert.

Rammetilskuddet består av følgende komponenter for Grong for 2025:

- Innbyggertilskudd
 - Utgifts utjevning
 - Korreksjoner og tilskudd med særskilt fordeling
 - INGAR Overgangsordninger (Inntektsgarantitilskudd fra 2009)
- Distriktstilskudd Nord-Norge («Namdalstilskuddet» - fikk beholde også i nytt inntektssystem fra 2025)
- Skjønnstilskudd

Innbyggertilskudd

Det samlede innbyggertilskuddet fordeles i utgangspunktet med et likt beløp pr. innbygger til alle kommuner etter at det er tatt hensyn til tilskudd som gis en særskilt fordeling. Beløpet for 2025 er på kr 31 470,- pr. innbygger. Grongs innbyggertall pr. 1.7.2024 var på 2 313 innbyggere (2023: 2 304 innbyggere. Økt med 9 stk).

Omfordeling av innbyggertilskudd – Utgiftsutjevning:

Omfordelingen som følge av utgifts- og inntektsutjevning gjøres i *innbyggertilskuddet*.

Utgiftsutjevningen i inntektssystemet er begrunnet med at forhold av demografisk, geografisk og sosial art gir strukturelle kostnadsforskjeller som kommunene i liten grad kan påvirke. For at kommunesektoren skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere må det tas hensyn til slike strukturelle kostnadsforskjeller ved fastlegging av de økonomiske rammene til den enkelte kommune. Eksempel på kostnadsforskjeller kan være aldersfordeling eller reiseavstand innen kommunen. En tar fra de relativt sett lettdrevne kommunene og gir til de relativt sett tungdrevne. Med lettdrevet/tungdrevet menes en kommune som vurdert etter objektive kriterier er rimeligere/dyrere i drift enn gjennomsnittskommunen. Objektive kriterier er forhold som kommunen i prinsippet ikke kan påvirke, for eksempel alderssammensetning og bosettingsmønster.

For å finne ut om en kommune er mer lettdrevet eller tungdrevet enn gjennomsnittet, er det gjort omfattende analyser av hvilke faktorer som har betydning for variasjon i kostnadene ved tjenesteproduksjonen i kommunal sektor.

Det har skjedd både store og små endringer i kostnadsnøklene i de senere årene. Det er disse nøklene som gir grunnlaget for utgiftsutjevninga. Nærmere beskrivelse nedenfor.

Kostnadsnøklene

Det beregnes for hvert kriterium en indeks på følgende måte ut fra eksemplet innbyggere 0 år:
$$\frac{0 \text{ åringer i Grong, } 14 \text{ stk}}{0 \text{ åringer i landet, } 53\,572 \text{ stk}} = 0,6295 \text{ Kriterieindeks.}$$

Innbyggere Grong 2 313 stk / innbygger i landet totalt 5 571 741 stk

Denne indeksen blir så multiplisert med en fastsatt vektning for denne indeksen i dette tilfellet 0,6295.

Delsum for kriteriet innbyggere 0 år blir på **0,0015**.

Tabellen nedenfor viser kriterieindeksen og vekting de to siste årene. Det er gjort noen endringer i vektningen fra 2025, også kommet nye kriterieindekser. Kriterieindeksen påvirkes som en ser ovenfor av antallet Grong kommune har sett i forhold til landet totalt sett

Tabell 12 kriterieindeks rammetilskudd

	2025			2024		
	Kriterie- indeks	Vekt	Delsum	Kriterie- indeks	Vekt	Delsum
Innbyggere 0 år	0,6295	0,0024	0,0015			
Innbyggere 1-5 år	0,8697	0,1445	0,1257			
Innbyggere 6-12 år	1,0724	0,1654	0,1774			
Innbyggere 13-15 år	1,1338	0,0741	0,0840			
Innbyggere 16-22 år	0,9413	0,0227	0,0214			
Innbyggere 23-24 år	0,8014	0,006	0,0048			
Innbyggere 25-66 år	0,8914	0,1266	0,1129			
Innbyggere 0-1 år			-	0,7817	0,0058	0,0045
Innbyggere 2-5 år			-	0,9258	0,1348	0,1248
Innbyggere 6-15 år			-	1,073	0,2527	0,2712
Innbyggere 16-22 år			-	0,9587	0,0241	0,0231
Innbyggere 23-66 år			-	0,8975	0,1081	0,0970
Innbyggere 67-79 år	1,2855	0,0659	0,0847	1,2597	0,0605	0,0762
Innbyggere 80-89 år	1,6647	0,0633	0,1054	1,679	0,0806	0,1353
Innbyggere 90 år og over	2,1023	0,0395	0,0830	1,6109	0,0403	0,0649
Landbrukskriteriet	3,3945	0,0019	0,0064	3,3151	0,0019	0,0063
Reiseavstand til nærmeste sonesenter	1,469	0,0103	0,0151	1,4689	0,0103	0,0151
Reiseavstand til nærmeste nabokrets	1,5441	0,0103	0,0159	1,5247	0,0103	0,0157
Gradert basistilskudd	6,7476	0,0217	0,1464	7,4866	0,0163	0,1220
Innvandre 6-15 år, ekskl Skandinavia	1,73	0,0081	0,0140	1,5814	0,0168	0,0106
Dødlighetskriteriet	1,0827	0,0442	0,0479	1,0912	0,0474	0,0517
Barn 0-15 år med enslig forsørger		0	-	1,1537	0,0168	0,0194
Lavinntektskriteriet		0	-	1,116	0,0105	0,0117
Personer med lav inntekt	1,003	0,0151	0,0151			
Sysselsatte i heltidsstilling	0,725	0,0255	0,0185			
Uføre 18-49 år	1,3933	0,0089	0,0124	1,1366	0,006	0,0068
Flykninger uten integreringstilskudd	0,965	0,0148	0,0143	1,0435	0,0078	0,0081
Opphopningsindeks	0,6576	0,0061	0,0040	0,5639	0,0088	0,0050

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

Psykisk utviklingshemmede 16 år og over	1,3885	0,0212	0,0294	1,519	0,0507	0,0770
Barn 1 år uten kontantstøtte		0	-	0,7816	0,0163	0,0127
Ikke-gifte 67 år og oppover		0	-	1,5918	0,0474	0,0755
Innbyggere med høyere utdanning		0	-	0,7052	0,0179	0,0126
Aleneboende 30-66-år	1,0171	0,0204	0,0207	0,9519	0,018	0,0171
Personer med lav utdanning	1,0016	0,0141	0,0141			
Pasienter med diagnose innen psyk helse og rus	0,923	0,0148	0,0137			
Aleneboer 67 år og over	1,4908	0,0522	0,0778			
Behovsindeks			1,2666			1,2643

Tilsvarende beregninger som ovenfor er gjort for hver parameter i tabellen ovenfor. Disse blir så summert og en kommer frem til en behovsindeks på 1,2666 for Grong's vedkommende for 2025. Dette er en liten økning fra 2024 (0,0023), noe som påvirker utgiftsutjevningen i positiv retning for vår del.

Ut fra kostnadsnøkklene og kriteriedataene beregnes utgiftsbehovet til hver enkelt kommune jfr. det som er beskrevet ovenfor. Det har altså ingen betydning hvor mye utgifter den enkelte kommune har. Dersom summen av beregnet utgiftsbehov for en kommune er over landsgjennomsnittet som er satt til 1, får kommunen et tillegg til innbyggertilskuddet. Dersom summen av beregnet utgiftsbehov for en kommune er under landsgjennomsnittet, får kommunen et fradrag i innbyggertilskuddet. Hele utgiftsutjevningen vil altså balansere.

Inntektssystemets beregninger viser at Grong i 2025 har et **beregnet utgiftsbehov som ligger 26,66% over landsgjennomsnittet.**

Innbyggertilskuddet inkl. utgiftsutjevningen er i 2025 på kr 116 992 647. (Var kr 108 282 628 i 2024)

Korreksjon for elever i statlige og private skoler.

Enkelte kommuner har elever i statlige og private grunnskoler. Disse elevene har ikke kommunene utgifter for. Trekkordningen for statlige og private skoler medfører at kommuner med elever i statlige og private skoler trekkes et gitt beløp per elev for de elevene kommunene ikke yter grunnskoletjenester til. Summen av trekk fra kommuner med elever i statlige og private skoler fordeles ut igjen til alle landets kommuner etter kommunenes andel av beregnet utgiftsbehov (kostnadsnøkkel). Korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler omfordeler midler fra kommuner med mange elever i statlige og private skoler til kommuner med få eller ingen elever i statlige og private skoler.

Grong har 10 elever i vanlig undervisning i statlige og private skoler noe som gir et trekk på kr 1 331 000,-. Etter omfordelingen så få får vi et tilskudd på kr 763 792,-.

Tilskudd med særskilt fordeling

Noen enkeltsaker fordeles ikke etter inntektssystemet ordinære kriterier, men gis en særskilt fordeling. Slike saker er for 2025 for Grong kommunes vedkommende;

Helsestasjon/skolehelsetjenester	kr 456 000
Halvparten av fordelingsvirkningene av nedvekting av PU-kriteriet	kr 302 000

Grunnskoletilskudd	kr 1 127 000
Redusert makspris bh, sentralitet 5 og 6	kr 520 000
Vekst i frie inntekter fordelt etter inntektsnivå	kr 619 000
Totalt	kr 3 024 000

Inntektsgarantitilskudd:

Endringer i kriteriedata, befolkningsnedgang og systemendringer i inntektssystemet kan for enkeltkommuner føre til brå nedgang i rammetilskuddet fra et år til det neste.

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal skjerme kommunene mot slike brå endringer.

Ordningen er utformet slik at ingen kommune skal ha en vekst i rammetilskuddet fra et år til det neste som er lavere enn 400 kroner under veksten på landsbasis, målt i kroner per innbygger.

Ordningen finansieres ved et likt trekk per innbygger i alle landets kommuner.

Endringer som omfattes av inntektsgarantiordningen er strukturelle endringer i inntektssystemet, innlemming av øremerkede tilskudd, endringer i befolkningstall og kriteriedata, og endringer i regionalpolitiske tilskudd.

Endringer i skjønntilskuddet, veksttilskuddet og i skatteinntektene eller skatteutjevningen inngår ikke i beregningsgrunnlaget for inntektsgarantiordningen.

Veksten i rammetilskuddet fra 2024 til 2025 er på landsbasis 1 068,- kroner per innbygger. Dette innebærer at kommuner som har en vekst i rammetilskuddet som er lavere enn 668,- kroner per innbygger, vil bli kompensert opp til denne vekstgrensen.

Grong kommunes vekst i rammetilskuddet fra 2024 til 2025 er 2 134,- kroner per innbygger, og kommunen får derfor 0 kroner per innbygger gjennom inntektsgarantiordningen.

Alle kommuner er med på å finansiere inntektsgarantiordningen og blir trukket med et likt beløp per innbygger i innbyggertilskuddet. For 2025 er trekket på -121 kroner per innbygger

Grong kommune får for 2025 et trekk på kr 280 280,- i denne ordningen.

Distriktstilskudd Nord-Norge.

Distriktstilskudd Nord-Norge gis til kommuner i Nord-Norge.

Tilskuddet går til alle kommuner i Namdalen og de tre nordligste fylkene og gis som en sats per innbygger. Satsen differensieres mellom ulike områder. I tillegg gis det et småkommunetillegg til kommuner med under 3 200 innbyggere. Dette tillegget gis med en sats per innbygger, som differensieres etter distriktsindeksen.

Distriktsindeksen måler graden av distriktsutfordringer i en kommune og består av ulike indikatorer som måler forskjeller i geografi, demografi, arbeidsmarked og levekår. Alle kommuner i Finnmark, Troms, Nordland og Namdalen får distriktstilskudd etter en sats per innbygger. Denne satsen er for Grong sin del på kr 2 096,- pr. innbygger. (I 2024 var denne på kr 2013).

I tillegg gis det et småkommunetillegg til kommuner med under 3 200 innbyggere. Tillegget gis med en sats per kommune alt etter hvilken distrikts indeks kommunen har. Distriktsindeksen for Grong kommune er 35, noe som tilsier at vi får et småkommunetillegg på kr 6 794 000.

Totalt vil Grong kommune **motta i 2025 kr 11 661 000 i Distriktstilskudd Nord-Norge.** (Kr 11 148 000 i 2024, dvs en økning på kr 513 000)

I høringsforslag til nytt inntektssystem (NOU 2022: 10) ble det foreslått at Namdals kommunene ikke lenger skulle få Nord-Norge tilskuddet. Det er nå avklart at Namdalskommunene får beholde «Namdalsstilskuddet».

Skjønnstilskudd:

Skjønnstilskuddet blir brukt til å kompensere kommuner for spesielle lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet.

For 2025 blir Grong kommune tildelt kr 800 000 i prosjekts skjønn – for prosjekt felles legekantor Indre Namdal.

Samlet rammetilskudd i 2025

Det budsjetteres rammetilskudd i samsvar med forslag til statsbudsjett fremlagt i oktober 2024, Samlet beregning for rammetilskudd og skatt er slik;

Tabell 13 Samlet rammetilskudd

KS prognosemodell oktober 2024 - 1000 kr	2024	2025
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	68 732	72 789
Utgiftsutjevningen	40 316	44 967
Overgangsordning - INGAR	- 168	- 280
Saker særskilt ford (inkl. trekk konsesjonskraft, per grunnskole, helsestasjon skolehelse, barnevernsreform, bortfall eiendomsskatt og arbavg)	4 950	3 024
Nord-Norge-tilskudd/Namdalstilskudd	4 622	4 867
Småkommunetillegg	6 526	6 794
Stortinget saldering budsjett 2024	428	
RNB 2018 - 2024 (utenom koronapandemi) m.v.	- 78	
Sum rammetilsk uten inntektsutj og ekstra skjønn statsforvalter	125 328	132 161
Netto inntektsutjevning	16 701	16 331
Sum rammetilskudd før ekstra skjønn fra statsforvalteren	142 029	148 492
Skatt på formue og inntekt	67 775	77 284
Sum skatt og rammetilskudd (avrundet) ekskl. ekstra skjønn fra statsforvalteren	209 804	225 776

Tabellen viser opprinnelige budsjettall pr. år.

8.4.4 Innlemming og avvikling av øremerkede tilskudd i rammetilskudd

I 2025, som tidligere år, er det gjennomført en rekke små innlemminger og korreksjoner i rammetilskuddet. Dette skyldes endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivå, regelendringer, nye oppgaver, innlemming av øremerkede tilskudd osv. Se Prop.1 S (2024-2025) for kommunal- og moderniseringsdepartementet for nærmere omtale. De med størst utslag nevnes her:

Barnehage: Helårseffekt i 2025 av at foreldrebetalingen i barnehage ble redusert til kr 2 000 i mnd. fra 1.8.2024 i hele landet. Videre i distriktene blir maksprisen ytterligere kr 500 lavere i mnd. For dette kompenseres Grong kommune i rammetilskuddet.

- Kr 642 187 for generelt nedsatt makspris til kr 2 000 i mnd.
- Kr 232 000 for ytterligere reduksjon i sentralitetsindeks 5 og 6. (Tabell C)

Grunnskole: Gratis halvdagsplass SFO for 3. trinn fra høst 2024, helårseffekt 2025: 1,1 mrd kr innarbeidet etter delkostnadsnøkkel grunnskole:

- Grongs kompenseres kr 571 301

Grunnskole - Ny opplæringslov 1.8.24 – helårseffekt 2025: Kr 60,7 mill etter delkostnadsnøkkel for grunnskole:

- Grongs kompenseres kr 31 525

Kommune helse: Vaksinasjon, øker 198 mill kr, etter delkostnadsnøkkel kommnehelse:

- Grongs kompensasjon kr 111 424

Saker med særskilt fordeling – tabell c-saker:

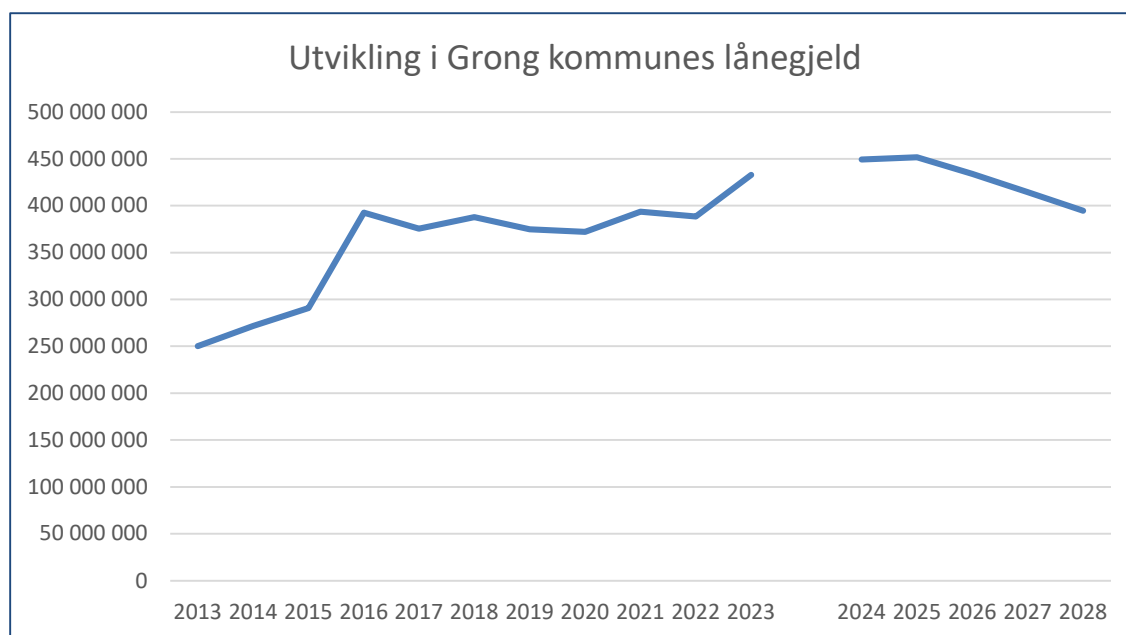
- Nedvekting av kriteriet for PU – Kommuner som taper på nedvektingen får et tillegg og de som tjener på det får et fradrag.
Grong kommune får kr 302 000
- Realvekst nytt inntektssystem, særskilt fordeling, gis kommuner som har de laveste inntektene.
Grong kommune får kr 619 000
- Tapskompensasjon, for de som taper på samlet endring i nytt innt.system.
Grong kommune får kr 0
- Barnehage – se over her.

8.5 Utvikling i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser.

8.5.1 Utvikling i lånegjeld

Lånegjelda i Grong kommune er høy, ligger på 103% av driftsinntektene. Måltallet vi har satt oss er at den ikke skal overstige 120%. I perioden fom 2014 tom 2017 øker gjelda betraktelig. Dette har sammenheng med utbyggingen på GBU/kulturhuset. I økonomiplanperioden er det kun lagt inn forslag til nye investeringer som er må tiltak. I 2023 kjøpes «blålysbygget», en samlokalisering av brann, politi og ambulanse, som øker lånegjelden med kr 29 mill. De største investeringene som er forslått er renovering helsefløya i 2024/2025. Budsjetterte årlige låneopptak i 2024 er større enn nedbetaling av avdrag. I 2024 tar vi over eiendeler og gjeld i Grong Boligstiftelse, og med det øker gjelden vår med 20 mill. I og med at det per nå ikke er lagt inn flere investeringsprosjekter, ser gjeldstoppen ser ut til å bli i ved utgangen av 2025. Om gjelden reduseres i perioden, avhengig av investeringsaktiviteten.

Det som er svært viktig å merke seg er at renter og avdrag til låneopptak basseng (27,2 mill) og infrastruktur Grong næringspark (8,9') forutsettes finansiert ved bruk av lånemidler, hvor renter og avdrag i drifta finansieres med tilføring av fond fra NTE-utbytte. Ved en slik forutsetning påvirkes ikke utgiftene til renter og avdrag drifta, for disse prosjektene. Etter 2026 er det ikke tilstrekkelig dekning i «50% fondet», og det er i økonomiplanen ikke lagt opp til å bruke av «30% fondet» – dermed har vi ikke full rente- og avdragsdekning i budsjettet for 2027 og 2028. (Utgjør kr 700 000 pr år mer i drift.) Viser til ytterligere omtale av NTE-fondet – pkt. 8-10.

Figur 8 Lånegjeld

8.5.2 Renteforutsetninger

Vår gunstige fastrenteavtale gikk ut i januar 2024. Da forventet man at renten var på topp, og skulle ned med det første. Vi bant da renten på hoveddelen av lånet vårt på kun to år, for å få med oss rentenedgangen, men også for å vite hva vi hadde å forholde oss til.

Kommunen har samlet sine innlån i 9 ulike lån, totalt kr 388.6 mill. Av disse er 75,9 mill lån med flytenderente. Flytende rente er pr. tiden på 5,5-5,55%. Videre har vi to lån i Kommunalbanken på totalt kr 270 millioner, disse er bundet til fastrente til 19.1.2026 på 4,46 %. Vi har også et lån i kommunalbanken på kr 11 mill. med fastrente på 3,64% til 22.12.2027. Låneopptaket fra 2023 kr 31 mill i KBN med bundet rente 4,53% til 28.4.2026. I tillegg har vi i forbindelse med overtakelsen av Grong boligstiftelse nye lån i Husbanken på rundt kr 20 mill., med flytende rente.

Vi budsjetterer med noe lavere rente i 2025, enn hva vi gjorde i 2024. Signalene er at renten skal ned, videre har vi fått bundet store deler av lånet til 4,46%. **Nye investeringer er budsjettert med 4,5%** rente, lån med **flytende rente er budsjettert med 4,88%**. (For 2024 budsjetterte vi med 5,5% rente, fordi var midt i renteoppgangen og viste at fastrenteavtalen gikk ut i januar 2024.) Dette forklarer at vi nå budsjetterer med nesten kr 2 mill. lavere renteutgift i 2025, sammenlignet med 2024.

Kommunen har ca. kr 400 mill. i lån, forenklet utgjør da 1% renteøkning kr. 4 mill. Norges Banks styringsrente har ligget på 4,5% siden desember 2023. Signalene er at renten vil gå ned i løpet av 2025.

Når det gjelder kommunens innlån i forbindelse med etableringslån i husbanken så er disse knyttet opp mot flytende renter.

8.5.3 Utvikling i avdrag og rentekostnader

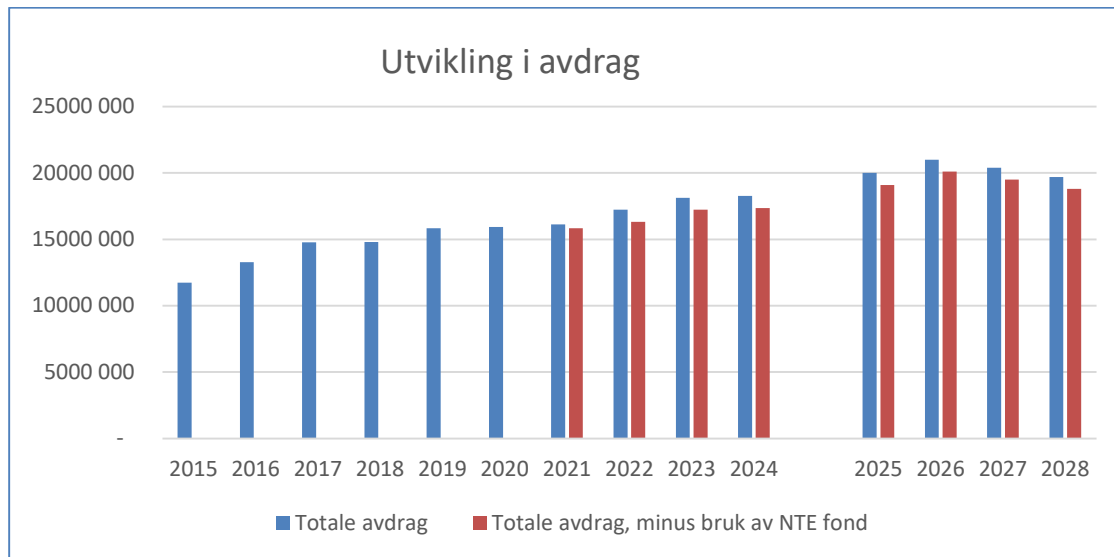
Avdrag:

Årlige avdrag vil øke noe utover i perioden. Merk det som er beskrevet ovenfor i forhold til bruk av NTE- utbyttemidler. Kommunen ligger innenfor grensen for minste tillatte avdrag. Regelverket tilsier

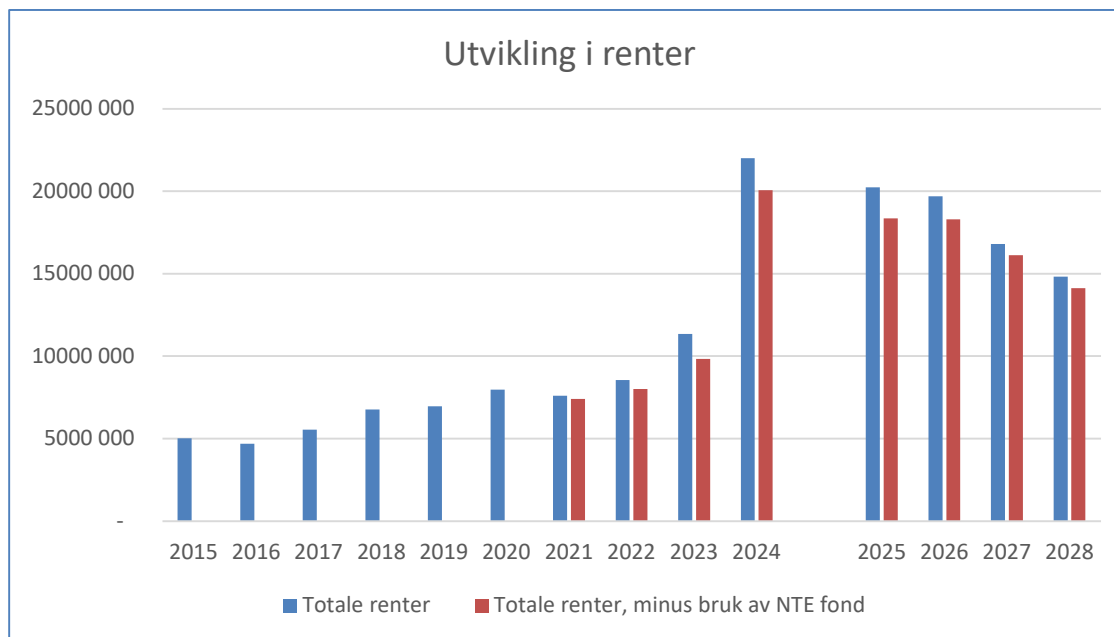
at gjestående løpetid for kommunens samlede gjeldsbyrde ikke kan overstige den veide levetiden for kommunens anleggsmidler ved siste årsskiftet. For 2024 og 2025 er avdragene lavere enn nye låneopptak, resten av perioden er det lagt opp til at avdragsbetalingen er høyere enn nye låneopptak.

Rentekostnader:

Rentekostnadene vil ut fra forslaget til investeringsbudsjett i økonomiplanperioden reduseres i perioden. (Ikke vesentlige investeringer i planen, og forventning om rentenedgang.) Viktig også her og merke seg bruk av NTE-utbyttmidler. Låneopptak hvert enkelt år tas i midten av året slik at de bare påvirker renter og avdrag med halvårs virkning i oppstartsåret for det enkelte investeringsprosjektet. Av grafen under her, ser vi at det var et kraftig hopp i rentekostnaden fra 2023 til 2024. Den gunstige fastrenteavtalen gikk ut, og vi fikk effekt av renteøkningen.

Figur 9 Avdrag på lån

Figur 10 Renter på lån

8.5.4 Pensjonspremie, pensjonskostnad og premieavvik.

Kommunen har kollektive pensjonsordninger i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK) som sikrer ytelsesbasert pensjon for alle ansatte. Pensjonsordningen omfatter alders-, uføre-, ektefelle-, barnpensjon samt AFP/tidligpensjon og sikrer alders- og uførepensjon med samlet pensjonsnivå på 66% sammen med folketrygden. Pensjonene samordnes med utbetaling fra NAV.

Premieavvik:

Etter forskrifter om regnskapsføring av pensjonspremie, gjeldende fra og med året 2002, er det ikke det beløpet som kommunen faktisk *innbetaler* i pensjonspremie som skal utgiftsføres, men en *beregnet pensjonskostnad*. **Premieavviket**, som er differansen mellom betalt premie og beregnet pensjonskostnad utgiftsføres/inntektsføres, avhengig om betalt premie er mindre eller større enn beregnet kostnad. Premieavvik oppstår i 2014 og senere skal fordeles over 7 år. Om premieavviket er et inntektsbeløp (betalt premie er større enn kostnaden), fordeles utgiftene over kommende 7 år, og motsatt om premieavviket er et utgiftsbeløp (betalt premie er lavere enn kostnaden.) føres inntekten over de kommende 7 år. De siste årene har premien vært vesentlig større enn kostnaden, og dermed har kommunene betalt mer enn de har fått kostnadsført i driftsregnskapet.

KLP opplyser i premieskrivet for 2025, utgitt i september 2024, at anslaget for reguleringspremien for 2025 er basert på prognoser for lønns- og prisveksten fra SSB og Norges bank.

Tabell 14 Pensjonskostnader

Budsjett KLP - prognose sept 24	2025	2026	2027	2028
Pensjonspremie	20 879 714	22 365 071	23 461 826	24 969 954
Reguleringspremie	18 626 608	17 174 534	15 601 832	17 362 035
Samlet premie	39 506 322	39 539 605	39 063 658	42 331 989
Bruk av premiefond	- 6 732 885	- 6 248 721	- 6 120 417	- 6 428 620
Premie til innbetaling	32 773 437	33 290 884	32 943 241	35 903 369
i% av pensjonsgrunnlag	21,5 %	20,9 %	19,9 %	21,0 %
Nto pensjonskostnad	16 926 630	21 983 784	22 910 750	23 706 290
Amortisering premieavvik (fordelingen over 7 år)	7 903 815	9 268 417	10 068 956	11 023 654
Sum kostnad	24 830 445	31 252 201	32 979 706	34 729 944
I % av pensjonsgrunnlag	16,3 %	19,6 %	20,0 %	20,3 %
Premieavvik	15 846 807	11 307 100	10 032 491	12 197 079

I tabellen over her ser vi forventet utvikling i premieavviket KLP i økonomiplanperioden. (Har ikke med SPK her, da det er så små tall.) Premieavvik lik differansen mellom pensjonspremie (det vi betaler til pensjonsselskapene) og pensjonskostnad.

De store økningene vi har i pensjonspremie (og følgelig premieavvik) i 2023 og 2024 skyldes i hovedsak høy reguleringspremie som følge av høy pris og lønnsvekst. Fremtidige pensjonsforpliktelser oppreguleres med den generelle lønnsveksten gjennom reguleringspremien.

Fra 2025 budsjetterer vi med pensjonskostnaden på rammeområdene. Lønn x kostnaden i prosent av pensjonsgrunnlaget (reduert for 2% arbeidstakers andel). Pensjonskostnaden er nokså lik fra

prognosene som gis i september året før budsjettåret, og det kostnaden blir til sist, som vi får oppgave på i januar året etter budsjett-/regnskapsåret. Mens premien har brukt å variere stort fra første prognose til endelige tall. Flere kommuner nå som budsjetterer ihht. kostnadsprognosen. Vi forsøker dette fra 2025. (Noe utfordrende mht. vertskommuneordningene, som budsjetteres med gammel pensjons% da disse budsjettene skal være ferdige så tidlige. Disse må uansett justeres i forhold til faktisk pensjonskostnad pr 31.12.) På grunn av omleggingen, vil vi se stor endring på ramme 6, der premieavviket tidligere er budsjettert som inntekt. Nå budsjetteres ansvar 6800 pensjonen i null. Vi budsjetterer med kostnaden, og premieavviket skal uansett ikke påvirke drift før de 7 neste årene.

For å ikke bruke pengene to ganger, har Grong kommune (med flere) «skilt ut fra» disposisjonsfondet, et «premieavviksfond». Fondet er på kr 18,4 mill, mens premieavviket pr. 31.12.2023 var på kr 35,9 mill. Premieavviket er nå så stort at vi ikke ser hensikten med et slikt skille på disposisjonsfondet, vi har ikke stort nok disposisjonsfond. Premieavviket i balansen, er penger som allerede er brukt, ikke utgiftsført. Derfor sier vi tilsvarende andel av disposisjonsfondet er «monopolpenger». En trodde premieavviket ville svinge begge veiene, at det noen år skulle bli betalt inn mindre premie enn pensjonskostnaden. Det har ikke slått til, og kommunene sitter derfor med en likviditetsutfordring, et premieavvik som vokser. Mer om disposisjonsfondet se pkt. 8-10.

Utvikling i premieavvik 2024-2028 i kr (her uten arbeidsgiveravgift)

KLP premieavvik - prognose	2024	2025	2026	2027	2028
IB premieavvik	35 422 297	37 105 479	45 048 471	47 087 154	47 050 686
Premieavvik	8 723 749	15 846 807	11 307 100	10 032 491	12 197 079
Amortisering tidligere års premieavvik*	- 7 040 567	- 7 903 815	- 9 268 417	- 10 068 959	- 11 023 654
UB premieavvik	37 105 479	45 048 471	47 087 154	47 050 686	48 224 111

*Amortisering betyr kostnadsføring av tidligere års premieavvik, som fordeles over 7 år.

I KLP har kommunen et **premiefond**, som består av tilbakeført premie og overskudd. For eksempel når KLP bygger sine prognoser på minimumsavkastning på sin kapitalforvaltning, og avkastningen blir større, så tilføres dette premiefondet. De siste årene har avkastningen vært langt bedre enn minimum, slik at kommunen har mottatt større summer i premiefond enn i opprinnelig prognose. Dette premiefondet kan kun benyttes til reduksjon av fremtidig premieinnbetalinger. Grong kommune har valgt å bruke av premiefondet, noe som igjen gir mindre premieinnbetaling og mindre premieavvik. (Spesielt i 2022 ble det brukt mye av dette premiefondet, som gav stort utslag i premieavviket se figur 9 under her.)

Egenkapitalinnskudd:

Egenkapitalinnskudd til KLP er anslått til kr 950 000 for 2025. Dette er lagt inn i investeringsbudsjettet, og foreslås finansiert med salg av bolig.

8.5.5 Garantiansvar

Tabell 15 Oversikt garantiansvar

Gitt overfor – navn	Beløp pr. 31.12.		Utløper
	2022	2023	dato
Sosiale utlån	118 900	149 326	
Grong boligstiftelse	2 702 465	2 300 027	Boligstiftelsen er slettet 2024
Midtre Namdal Avfallsselskap			
Lån 20090492	147 000	126 000	2029
Lån 20120415	382 500	369 750	2052
Lån 20140436	180 000	165 000	2034
Lån 20150626	215 280	198 720	2035
Lån 20160362	409 680	307 260	2026
Lån 20190011	609 840	572 880	2039
Lån 20190306	2 311 200	2 225 602	2049
IKT Indre Namdal IKS 20180176	31 000	0	2023
IKT Indre Namdal IKS 20200477	124 800	83 200	2025
IKT Indre Namdal IKS 20210095	266 000	190 000	2026
Namdal rehabilitering IKS 40474	542142	494 999	01.06.2034
Namdal rehabilitering IKS 40458	1 466 575	1 422 795	01.06.2056
Namdal rehabilitering IKS 94153	141 420	137 199	01.06.2056
Namdal rehabilitering IKS 48981	1 339 999	1 299 998	01.06.2056
Sum garantiansvar	10 988 801	10 042 756	

8.6 Flyktninger

Under ansvar 8500 regnskapsføres følgende:

Integreringstilskuddet, er et tilskudd som kommunen får for bosetting av flyktninger. Tilskuddet utbetales pr. bosatt med et beløp som avtrappes over 5 år. I 2024 vil vi bosette ca. 30 ordinære flyktninger.

Det er i økonomiplanperioden budsjettet med følgende bosetting:

2025	20 ordinære flyktninger.
2026	20 ordinære flyktninger.
2027	20 ordinære flyktninger.
2028	20 ordinære flyktninger.

Bosettingstallet i økonomiplanperioden er høyst usikkert.

Totalt er det budsjettet integreringstilskudd og tilskudd enslige mindreårige som følger;

Tabell 16 Integreringstilskudd

	Opprinnelig 2024	2025	2026	2027	2028
Integreringstilskudd	19 313'	18 385'	17 500'	17 000'	17 000'
Tilskudd enslige mindreårige;	2 288'				
SUM TILSKUDD	21 601'	18 385'	17 500'	17 000'	17 000'

Ut fra oversikten ovenfor så ser en at dette er en relativt stor inntektspost i Grong kommunens budsjett. Selvfølgelig knytter det seg store utgiftsposter også til dette området. Området er svært usikker, da det er umulig å se for seg hvordan bosettingen vil bli fremover. Vi har i budsjett og økonomiplan lagt inn en forutsetning om 20 nye bosatte pr. år.

Ordinære flykninger.

Ved bosetting av ordinære flykninger mottar kommunene integreringstilskudd fordelt over 5 år. Det er litt ulike satser om det kommer familier, barn eller enslige voksne. Budsjettert tilskudd er her i hht. dagens forslag til statsbudsjett.

Enslige mindreårige.

Grong kommune bosatte siste enslig mindreårig i 2017, etter den tid har vi ikke bosatt noen nye enslige mindreårige. Enslig mindreårig i budsjett 2024, gjelder enslig mindreårig, som Grong kommune har ansvar for, men som er bosatt i annen kommune.

8.7 Eiendomsskatt

Fra og med 2010 har kommunestyret vedtatt at det skal innkreves eiendomsskatt av alle eiendommer i hele kommunen, såkalt generell eiendomsskatt. Tidligere var det bare verker og bruk som ble belagt med eiendomsskatt. Eiendomsskatt beregnes ut fra en antatt (omsetnings)verdi av hvert enkelt objekt, mens kraftverkernes verdi beregnes av skatteetaten.

For år 2025 fastsettes eiendomsskattegrunnlaget fra siste skatteligningen for kraftverkene, det vil si for 2023. For Grongs vedkommende gjelder dette kraftverkene; Åsmulfoss, Aunfoss, Øvre Fiskumfoss, Nedre Fiskumfoss, Fjerdingselva AS, Grøndalselva AS og Småkraft AS. Beskatningen av kraftverkene er en omfattende og komplisert prosedyre og er nå lagt til sentralskattekontoret for storbedrifter i Moss. Det er det enkelte verks beregnede formuesverdi som er takstgrunnlaget i utgangspunktet. Mye påvirker dette grunnlaget fra år til år, som produksjonsmengde, strømpris, vedlikeholdskostnader mm. **Hva eiendomsskatten for kraftverkene blir for 2025 har vi per i dag ingen opplysninger om. Om oppgraderingen av Nedre Fiskumfoss da får betydning fra 2025 er usikkert..**

Hvordan utskrivningen av eiendomsskatt på alle eiendommene i kommunen vil falle ut avhenger av to ting: Takstgrunnlaget og skattesatsen.

Grong kommune gjennomførte ny alminnelig taksering i 2019 og nye takster er tatt i bruk fom. 2020. Disse vil da stå slik i 10 år fremover, så lenge det ikke skjer endringer på aktuelle eiendommer.

Takstgrunnlag for bolig og fritidseiendom skal jfr. regelverket reduseres med 30%, i tillegg ble max sats endret til 5 promille fra 2020. Ny taksering i 2019 medførte at vi klarte å hente inn eiendomskatteinntekter tilsvarende beløpet for 2019 i 2020. Promillesatsen ble ytterligere reduserer

for 2021. Makssats for bolig og fritidseiendommer ble satt til 4 promille fom 2021. Dette utgjorde reduserte eiendomsskatteinntekter på 1,1 millioner fra 2020 til 2021. Sats (4 promille) og eiendomsskattegrunnlag for 2025 er tilsvarende 2024.

Bilde 5 Nye nedre Fiskumfoss kraftstasjon

8.8 Konesjonsavgifter

Konesjonsavgiftene skal være en kompensasjon til kommuner som stiller naturressurser til disposisjon for kraftproduksjon. Først og fremst skal det kompenseres for inngrep som er gjort i forbindelse med vasskraftutbygging i form av regulering av sjøer og vassdrag. Videre skal det kompenseres for at vassføringa vil variere mye i ikke utbygde elvestrekninger i regulerte vassdrag. Grongs konesjonsavgifter skriver seg fra reguleringskonesjoner i Namsenvassdraget og Bangsjøene.

Av de avgiftene som er beregnet for hver konesjon, får den enkelte kommune en andel som delvis fastsettes ved skjønn.

Konesjonsavgiftene beregnes av den kraftøkning som skyldes reguleringer og overføringer. For hver konesjon er det fastsatt en sats pr. naturhestekraft (1 naturhestekraft = 0,6 kW).

Konesjonsavgiftene skal avsettes til kraftfond. Bruken av midler fra kraftfondet er regulert i vedtekter fastsatt av kommunestyret og godkjent av fylkesmannen. I henhold til vedtektene kan kraftfondet kun brukes til næringsformål samt til avdrag på lån til utbyggingsformål. Hvor mye som inntektsføres fra kraftfond til dekning av avdrag på lån får dermed betydning for budsjetttrammene.

Nivået i budsjettet for 2024 på kr 590.000 er videreført flatt i økonomiplanperioden. Ansvar 8600 gjøres opp i null ved avsetning til bundet driftsfond/næringsfond (konesjonskraftmidler). Det ligger inne i budsjettforslaget at næringsfondet (konesjonskraftfondet) skal finansiere næringskonsulentstillingen, med kr 803 000 pr. år (Ansvar 4401). Dette er en økning i bruk av fondet

på kr 653 000 fra 2024. Viser til omtale under pkt. 10.4.1. I tillegg er det foreslått å benytte kr 100 000 pr år for å finansiere Visit Namdalen (Ansvar 4400).

8.9 Konesjonskraftinntektene

Konesjonskraftinntektene skal være en kompensasjon til de kommuner som får ulempene ved vassdragsutbygginger. Ordningen ble innført i 1984. Den går ut på at i de kommuner hvor det produseres kraft skal kommunen kunne ta ut en viss mengde kraft til selvkost. Kommunen kan da enten selge krafta videre eller bruke den selv. Uttaket er begrenset til 10 % av kraftproduksjonen i kommunen, men kan ikke utgjøre mer enn det totale forbruket i kommunen regnet i kWh. Grong kommune hadde i årevis en gjenkjøpsavtale med NTE om kommunens konesjonskraft. Fra og med 2006 har Grong kommune sammen med de tre andre kommunene (Namsskogan, Lierne og Røyrvik) solgt konesjonskraftmengden på det åpne kraftmarkedet. De fire kommunene i Indre Namdal har stått sammen om salgsavtalen i flere år nå og det er foretatt samme prosedyre for kommende år.

Grong kommune har en konesjonskraftmengde på knapt 13 GWh (= 12,1 millioner kWh i Namsen og 0,26 GWh i Bogna og 0,48 GWh i Kolsvik). 10,7 GWh av denne kraftmengden kommer fra konesjoner som er gitt før 1959, og da fastsettes prisen på konesjonskraft individuelt og beregnes for det enkelte kraftverk. For konesjoner gitt etter 1959 fastsetter Olje- og energidepartementet prisen på konesjonskraften. For 2025 har vi inngått en avtale om salg av kraften til en "bruttpris" på 37,40 øre/kWh. Herav må vi betale selvkost og innmatingskostnader. For konesjoner etter 10.04.1959 fastsetter Departementet hva selvkosten skal være. For konesjoner gitt før 10.04.1959 beregnes selvkost for hvert enkelt kraftverk. Nå har Nedre Fiskumfoss blitt oppgradert, og vi kan vente at selvkosten her får et hopp fra 2025. Vi har spesielt etterspurt tall fra NTE på Nedre Fiskumfoss, men ikke fått noe annet her enn tallene for 2024. Totalt sett er det budsjettet med en netto inntekt på 1.000 000,- vedørende kraftsalg i 2025. (Tap på noe av salget, gevinst på øvrige, antatt sum netto kr 1 mill.) Men som nevnt, **vi kan få «en smell» ved ny selvkost Nedre Fiskumfoss.**

I økonomiplanperioden er budsjettet for 2025 videreført flatt, men det må bemerkes at summen er usikker.

8.10 Disposisjonsfond, investeringsfond og NTE-fondet.

Disposisjonsfond

Beholdningen på disposisjonsfondet har variert fra år til år, stort sett er det regnskapsresultatet som påvirker dette fondet, da en i gode tider kan sette av til fond og omvendt.

Det er for 2024, etter regulering i oktober, budsjettet med bruk av det frie disposisjonsfondet på 7,3 mill. Dvs. at dersom budsjettet holder stikk vil vi sitte igjen oss et disposisjonsfond på 46,3 mill. ved årets slutt 2024. Skiller vi ut andelen «avvikling likviditetsreserve» kr 3,2 mill., og «boligstiftelsen» kr 1,2 mill., er resten kr 41,8 mill. Videre må vi huske det akkumulerte premieavviket, som er betalt, men ikke utgiftsført ennå, dette er stipulert til kr 37,1 mill. pr 31.12.2024. (Se tabell under her.)

Økonomiplanen legger opp til bruk av disposisjonsfond i 2025 og 2026, mens vi i 2027 og 2028 skal sette av på disposisjonsfond. Alt avhenger av at vi klarer omstillingen som det er lagt opp til.

Tabell 17 Disposisjonsfond

	Stipulert 31.12.2024	Stipulert 31.12.2025	Stipulert 31.12.2026	Stipulert 31.12.2027	Stipulert 31.12.2028
«Fritt» disposisjonsfond inkl flyktninge-, småskade- og premieavviksfond	- 41 862 513	- 34 271 258	- 33 255 227	- 36 933 408	- 43 277 547
Avvikling likviditetsreserve*	- 3 262 995	- 3 262 995	- 3 262 995	- 3 262 995	- 3 262 995
Dispfond fra Boligstiftelsen	- 1 184 867	- 1 184 867	- 1 184 867	- 1 184 867	- 1 184 867
Sum disposisjonsfond	- 46 310 375	- 38 719 120	- 37 703 089	- 41 381 270	- 47 725 409

KLP premieavvik	37 105 479	45 048 471	47 087 154	47 050 686	48 224 111
Sum dispfond redusert for premieavvik	- 9 204 896	6 329 351	9 384 065	5 669 416	498 702

Bruk dispfond/avsetning dispfond	7 377 619	7 591 255	1 016 031	- 3 678 181	- 6 344 139
----------------------------------	-----------	-----------	-----------	-------------	-------------

*En avvikling av likviditetsreserven for noen år tilbake medførte at det ble opprettet et disposisjonsfond benevnt avvikling av likviditetsreserven på kr 3.263.000. Fondet må sees i sammenheng med kapitalkontoen for endringer i regnskapsprinsipp. Denne kontoen inneholder fire beløp hvor selve utgiftsføringen/inntektsføringen ikke er gjennomført. Utbetalinger/innbetalinger vedrørende disse prinsippendringene er ført direkte mot balanse og ikke om drift eller investering. Dvs. at prinsippendringens kontoen på kr 2.971.775 har påvirket bankkontoen ved at pengene er betalt ut der fra, men ikke er utgiftsført. På denne kontoen, fond avvikling av likviditetsreserve, er kr 3 millioner av fondet på 3,26', uten penger i bunn. (Kun en «regnskapsteknisk sak» ved regelendring av regnskapsføringen.)

Investeringsfond

Årlig egenkapitalinnskudd til KLP kan ikke finansieres ved bruk av lån. Tidligere år har vi finansiert dette med overføring fra drift og bruk av disposisjonsfond. Nå når disposisjonsfondet er så lavt, vil vi se etter andre muligheter for finansieringen her. Vi vil derfor sette av noe på ubundet investeringsfond ved salg av boliger framover, med tanke på redusert låneopptak og finansiering av dette egenkapitalinnskuddet. (Jf. bolig politisk plan.)

Tabell 18 Investeringsfond

Ubundet inv.fond	2024	2025	2026	2027	2028
IB	- 193 810	- 193 810	- 243 810	- 1 293 810	- 1 343 810
Avsetning		- 1 000 000	- 1 050 000	- 1 000 000	
Bruk		950 000		950 000	950 000
UB	- 193 810	- 243 810	- 1 293 810	- 1 343 810	- 393 810

NTE-fondet.

Kommunen mottok i 2024 utbytte på kr 4,3 millioner fra NTE. 20% av kommunens andel skal overføres til et felles utviklingsfond for Namdalen. Resterende del kan brukes fortløpende til utviklingstiltak i kommunen. Vi har i økonomiplanperioden lagt inn en forventning om noe lavere beløp utover i økonomiplan perioden.

Det er utarbeidet egne vedtekter for fondet. Disse tilsier at 20% av fondet videreformidles, 30% settes av til et slags «reserve/risiko» fond, mens resten 50% kan benyttes til samfunns- og næringsutvikling.

Vi har i årets økonomiplan lagt inn bruk av NTE-fondet tilsvarende renter og avdrag på lån til utviklingstiltakene Basseng og infrastruktur Grong næringspark. I tillegg er det tidligere år budsjettet til bruk av dette fondet til å finansiere kommunens andel av utgiftene til bredbåndsprosjekter. Hvordan renta utvikler seg, hva vil vi motta i utbytte fremover er forhold som er vanskelig å forutsi. Det er derfor viktig å bygge opp en «risikoandel» av en slik størrelse at det er mulig å benytte av dette til konkrete utviklingsprosjekter dersom renta øker, eller utbytte fra NTE reduseres. Dersom det i fremtiden skulle bli aktuelt å utvide aksjekapitalen i NTE kan det også være mulig å benytte «risikofondet» til dette.

NTE fondet utvikler seg slik i perioden:

Det er ikke lagt opp til å bruke av «30% fondet» – dermed har vi ikke full rente og avdragsdekning i budsjettet for 2027 og 2028. (Utgjør kr 700 000 pr år mer i drift.) Utbytte fra NTE, og følgelig avsetningen pr år, er stipulert, og usikkert.

Tabell 19 NTE fond

	R2024	B2025	B2026	B2027	B2028
NTE fond som kan benyttes til samfunnsutvikling (50%)					
IB	2 515 229	2 060 983	869 583	179 183	188 783
Avsetning pr. år	2 383 754	1 609 600	1 609 600	1 609 600	1 609 600
Grong næringspark infra	-2 138 327	-2 110 449	-1 732 964	-1 205 540	-1 205 540
Basseng	-699 673	-690 551	-567 036	-394 460	-394 460
UB	2 060 983	869 583	179 183	188 783	198 383
NTE fond reserveandel (30%)					
IB	5 027 251	6 534 488	7 500 248	8 466 008	9 431 768
Avsetning pr. år	1 507 237	965 760	965 760	965 760	965 760
UB	6 534 488	7 500 248	8 466 008	9 431 768	10 397 528
Sum totalt NTE fond	8 595 471	8 369 831	8 645 191	9 620 551	10 595 911

Det må tas en vurdering på om vi kan bruke av «30% fondet» til å dekke renter og avdrag basseng og næringspark etter 2026. Uten bruk av «30% fondet», vil samlet NTE fond ved utgangen av perioden være på anslagsvis 10,6 millioner.

9 Generelle kommentarer til de obligatoriske budsjettskjemaene

Følgende budsjettskjema skal utarbeides, jf Budsjett og regnskapsforskriften

- Bevilgningsoversikt drift
- Detaljert oppstilling av punkt 6 i bevilgningsoversikt drift
- Bevilgningsoversikt investering
- Bevilgningsoversikt investering, spesifisering på prosjekt

- Økonomisk oversikt drift, er ikke lenger en del av de pliktige skjemaene i budsjettet, jf. Forskriftens § 5-1, 2. ledd, andre punktum. (Vi har valgt å legge økonomisk oversikt drift som vedlegg til budsjettsaken.)

Det er viktig å være klar over at kommunestyret kun vedtar rammebudsjettet.

Bevilgningsoversikt drift:

Rammetilskudd og skatt på inntekt og formue tilsvarer prognoser ut fra statsbudsjettet. Skatteinntekt og inntektsutjevningen er basert på anslag, og gjennom året 2025 vil dette måtte justeres ved nye prognoser. Endelig skatt for 2025 vet vi ikke før i starten av 2026. Skatt på eiendom gjelder eiendomsskatten som er vedtatt og kreves inn av kommunen. Andre generelle driftsinntekter omhandler integreringstilskudd flyktninger, naturressursskatt og konsesjonsavgift. Vi har forutsatt mottak av 30 flyktninger i 2024, og mottak av 20 stk. pr år i økonomiperioden. Videre så viser skjema økning avdrag første del av perioden, fordi vi har økt gjelden vår. (Større investeringer 2023: blålysbygg og 2024: Grong boligstiftelse.) Renten er forventet å gå ned, som følge av rentenedgang og videre at lånene blir lavere på slutten av perioden. Dette forutsetter at det ikke kommer nye større investeringer i perioden. En investering i nytt pasientjournalssystem er lagt inn med kr 1 mill. i 2026. Beløpet er høyst usikkert. Budsjettet har vært utfordrende, også i år, og vi har måttet legge inn kr 7,6 mill. i bruk av disposisjonsfond for 2025. Vi må i planperioden omstille oss, vi har for høyt driftsnivå sett i forhold til gitte inntekter.

Detaljert oppstilling av punkt 6 i bevilgningsoversikt drift

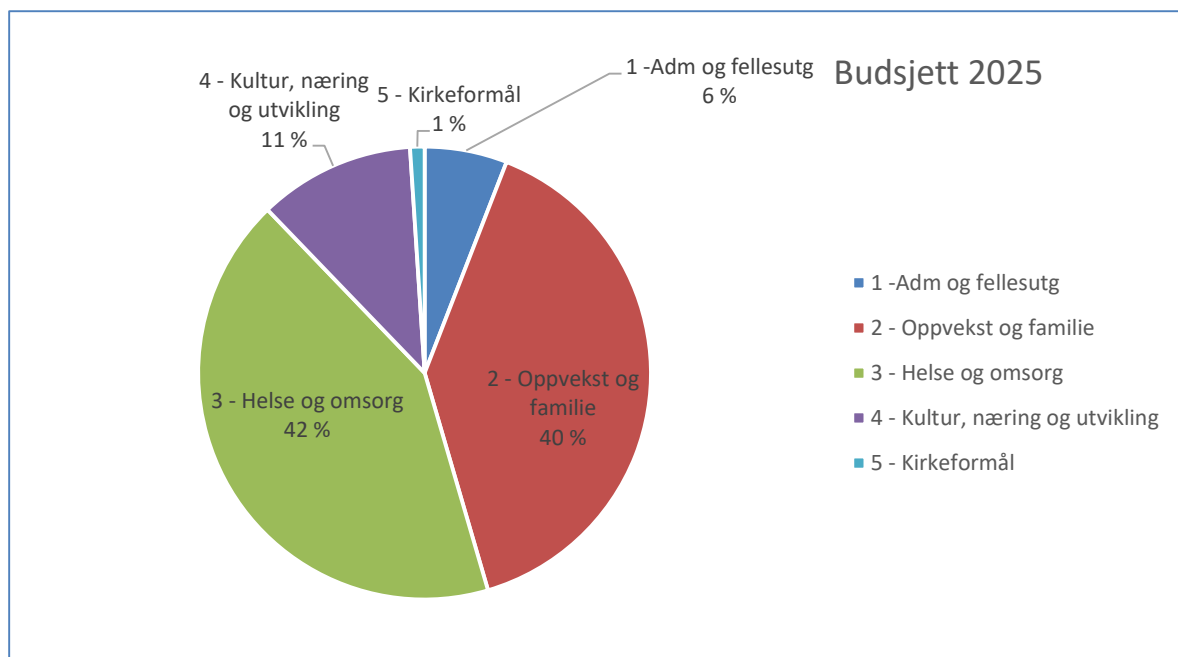
Dette skjemaet inneholder en beskrivelse av netto driftsutgifter på de ulike rammeområdene og skal stemme overens med linjen sum bevilgninger drift, netto på forrige skjema. Reduksjoner og omstillinger på rammeområdene er beskrevet senere i dokumentet.

Bevilgningsoversikt investering, inkl. div spesifiseringer:

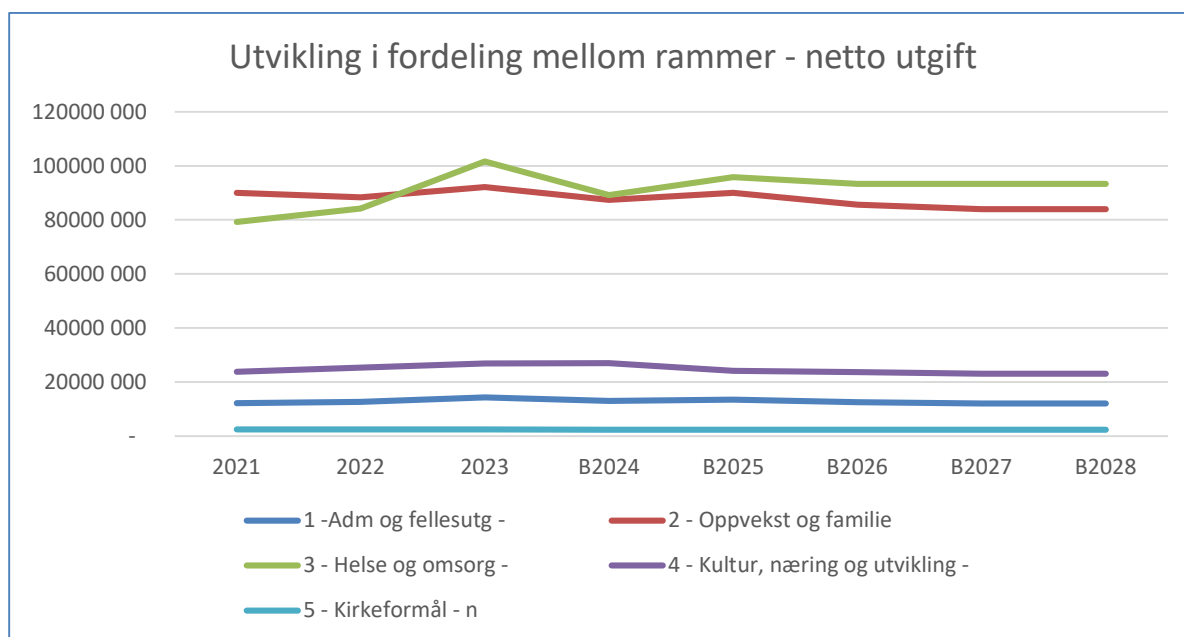
Denne oversikten viser sum investeringer i hvert av årene i budsjettperioden, og hvordan disse blir finansiert med momskompensasjon, tilskudd, salg av driftsmidler og bruk av lån. Den spesifiserte oversikten, eget skjema, spesifiserer prosjektene som er med i budsjettperioden.

9.1 Netto driftsutgifter fordelt mellom rammeområdene

Diagrammet viser netto driftsutgifter fordelt mellom rammeområdene. I netto driftsutgifter ligger sum utgifter minus sum inntekter på det enkelte rammeområdet. (For eksempel på helse og omsorg så har alle egenbetalinger for hjemmehjelp, vederlagsberegning sykeheimen osv. blitt trukket i fra utgiftene på området slik at området nettoutgift er det som fremgår her).

Figur 11 Rammefordeling av totale rammer

Figur 12 Utvikling rammefordeling³

³ Økninger på ramme 3 og reduksjon i ramme 2 i 2022 kommer av endret ansvar for NAV.

Tabell 20 Rammefordeling i tall

Rammeomr. Tall i kr	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
1 -Adm og fellesutg	12 908 998	13 474 121	12 476 280	12 098 940	12 098 940
2 - Oppvekst og familie	87 434 239	90 049 937	85 598 308	84 081 548	84 081 548
3 - Helse og omsorg	89 204 742	95 785 584	93 274 082	93 297 395	93 297 395
4 - Kultur, næring og utvikling	27 021 744	24 094 376	23 600 109	23 094 522	23 094 522
5 - Kirkeformål	2 321 000	2 321 000	2 321 000	2 321 000	2 321 000

Utvikling fordeling mellom rammeområdene

Grafen over her viser utvikling i fordelingen mellom rammeområdene over år. Årsak til krappe svingninger for omsorg mellom 2022 og 2023, ligger i hovedsak i endrede ansvarsområder der NAV ble flyttet til ramme 3 fra ramme 2. Grafen speiler samfunnsutviklingen, vi må bruke mer ressurser på helse og omsorg. Flere eldre, færre barn. Kriteriedata i rammeoverføringene fra staten viser også denne utviklingen.

10 Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde.

Bilde 6 Utsikt Grong

10.1 Generelt.

Grong kommunes frie generelle inntekter var i budsjett 2024 på kr 224 mill., i budsjett for 2025 er disse økt til kr. 236 mill. Av dette er integreringstilskudd flyktninger kr 19,3 mill. i budsjett 2024 og 18,3 mill. i 2025 (Uten enslige mindreårige). Dette er usikre inntekter, som forutsetter fortsatt bosetting og at flyktningene blir værende i Grong. Integreringstilskuddet trappes ned over en periode på 5 år. Tilskuddet er frie midler, kostnadene knyttet til bosetting er derfor ikke spesifisert i regnskapet. De frie inntektene har økt, men som vi var inne på over her ved beregning av kostandsbehovet for Grong kommune, er vi anslått til å være 26,6% dyrere å drifte enn en gjennomsnittskommune. Dette som følge av geografi/avstander og demografi mm. Utfordringen med renteøkning, høy pris- og lønnsvekst gjør at budsjettet for planperioden 2025-2028 har vært utfordrende. De økte inntektene blir «spist opp» av økt pris, lønn og rentekostnader. De ulike enhetene har fått beskjed om å tilstrebe å holde seg på 2024 nivå. Dvs. at det enkelte rammeområdet ikke har fått tildelt økte midler til tross for høy pris og lønnsvekst.

Rammene må reduseres ved oppstillingstiltak for å nærme oss bærekraftig økonomi. Det vil nedenfor i kap. 14 beskrives nærmer hvilke tiltak som er lagt inn, for å komme i mål budsjettmessig uten større bruk av fond i 2025 og videre utover i økonomiplanen. Budsjettene er nå svært stramme. Dette tilsier at de ulike rammeområdene vil slite med å hente inn evt. uforutsette hendelser innen egen ramme. I tillegg vil resultat av lønnsoppgjør fremover kunne påvirke rammene i stor grad, og med stramme rammer, må en ha som målsetting å sette av egne midler til disse endringene i fremtiden. Det er for økonomiplanperioden 2025-2028 satt av kr 6 mill. til kommende lønnsøkning på en felles pott, i hvert av årene.

Videre må de årlige låneopptak som medfører økt belastning i drift holdes på et minimum, og nødvendigheten av gjennomføringen av tiltak med lånefinansiering og økt driftsbelastning må vurderes svært nøye før investeringene vedtas.

Vi er likevel i den heldige situasjonen at bruk av NTE-midler (forventet avkastning fremover) kan benyttes til samfunnsutviklingsprosjekter. Dette har gjort det mulig for oss å realisere prosjektene næringsområdet på Vårryggen og Svømmebassenget hvor en benytter utbyttefondet fra NTE med tilsvarende beløp som rente og avdragskostnader. Viser her til oversikt over NTE fond i kap. 8.10.

Andre usikre faktorer framover som kan gi store utslag i forhold til økonomien fremover er:

- Flyktnings situasjonen – endringer i forutsetningene
- Utviklingen av verdensøkonomien og virkningen for norsk økonomi
- Befolkningsutviklingen
- Lønnsøkningen
- Pensjonsutgiftene samt likviditetsmessige utfordringer som følge av måten regnskapsføringen skjer
- Behov for endringer i tjenestetilbud, særlig mot helse/omsorg og oppvekst/familie(barnevern)
- Renteutviklingen
- Skatteinntekter/rammetilskudd/befolkningsendringer
- Kraftinntektene (konesjonskraftsinntekter og eiendomsskatt)
- Eiendomsskatten generelt. (endret grunnlag og skattesats)

Sykefravær

Til og med 3. kvartal 2024 har Grong kommune et sykefravær på 12,6 %, fordelt henholdsvis på 1,9 % sykefravær i arbeidsgiverperioden og 10,7 % sykefravær utover arbeidsgiverperioden. Hva er kostnadene ved vårt sykefravær?

Det er viktig å være oppmerksom på at selv om kommunen får refundert deler av utgiftene ved sykefravær utover arbeidsgiverperioden er det en rekke kostnader kommunen selv må dekke. Dette gjelder blant annet:

- Pensjonskostnader
- Lønn og feriepenge utover 6G
- Feriepengeavsetning inntil 6G etter 48 dagers sykefravær
- Arbeidsgiveravgift av feriepenge etter 48 dagers sykefravær
- Arbeidsgiveravgift av pensjon

Grong kommune har per 01.12.2023 284 årsverk, fordelt på 400 ansatte, jfr. PAI-statistikk fra KS. Gjennomsnittlig årslønn fra samme statistikk er kr 564.000,- per årsverk.

Tar vi utgangspunkt i enkeltindividet og beregner kostnaden for arbeidsgiver av en persons sykefravær, kan dette gjøres på følgende måte:

Hva er kostnaden for arbeidsgiver av en persons sykefravær?						
Modellen viser hva den enkelte medarbeiders fravær koster arbeidsplassen hver enkelt måned, samt akkumulert kostnad over en lengre periode						
Beregningsdata for utfylling - fyll ut egne verdier i hvite felter:						
Årslønn(uten tillegg)	564 000	Total årslønn		565 500		
Stillingsstørrelse %	100					
Arbeidsgivers pensjonsandel, i prosent	14,1					
G i Folketrygden	124 028	6G		744 168		
Antall kalenderdager i arbeidsgiverperioden	16,0					
Arbeidsgiveravgift	5,1 %					
Avvikling av ferie i beregningen?(ja/nei)	ja					
Arbeidstaker < 60 år = ja, ellers = nei	nei					
Tillegg pr. år utover grunnlønn	1 500					
Resultater:						
Periode	Bruttolønn for arbeidstakeren	Bruttolønnskostnad for arbeidsgiver inkl. sosiale kostnader	Arbeidsgivers kostnad inkl. sosiale kostnader (ikke refundert)(#)	Akkumulert kostnad arbeidsgiver inkl. sosiale kostnader(#)	Arbeidsgivers kostnadsandel, pr. måned	Arbeidsgivers kostnadsandel, akkumulert
Arbeidsgiverperioden	25 133	33 914	33 914	33 914	100 %	100,0 %
Måned 1 minus arbeidsgiverperioden	21 992	29 675	3 257	37 171	11 %	58,5 %
Måned 2	47 125	63 589	6 979	44 150	11 %	34,7 %
Måned 3	47 125	63 589	12 590	56 740	20 %	29,7 %
Måned 4	47 125	63 589	14 061	70 801	22 %	27,8 %
Måned 5	47 125	63 589	14 061	84 862	22 %	26,7 %
Måned 6(evt. ferieavregning feriepenger)	-18 125	-24 457	-5 408	79 454	22 %	27,1 %
Måned 7	47 125	63 589	14 061	93 515	22 %	26,2 %
Måned 8	47 125	63 589	14 061	107 576	22 %	25,6 %
Måned 9	47 125	63 589	14 061	121 637	22 %	25,1 %
Måned 10	47 125	63 589	14 061	135 698	22 %	24,8 %
Måned 11	47 125	63 589	14 061	149 760	22 %	24,5 %
Måned 12	47 125	63 589	14 061	163 821	22 %	24,3 %
Sum	500 250	675 027	163 821	163 821		24,3 %
Andel av lønnskostnadene som arbeidsgiver må betale for et års sykefravær						24,3 %

Figur 13 Kostnader ut over vikarinneleie ved sykefravær

Tabell: Viser kostnaden for arbeidsgiver av en persons sykefravær over ett år (minus arbeidsgiverperioden).

Et årsverk utgjør 230 dagsverk. Det beregnes i modellen en gjennomsnittlig kostnad av en persons sykefravær på kr 163.821 over ett år. Kostnaden for en persons sykefravær blir da kr 734,- per dag. Egenmeldt sykefravær vil vi alltid ha og har vært på et stabilt nivå over tid på mellom 1,5 og 2 %. Velger derfor å foreta en kostnadsberegning basert på langtidsfraværet.

Tar vi tallene opp på kommunenivå, blir kostnaden ved 10,7 % (tapte dagsverk utover arbeidsgiverperioden, jfr. sykefravær per 3. kvartal 2024) betydelige. Grong kommune har 284 årsverk per 01.12.2023, noe som utgjør 65320 dagsverk. 10,7 % sykefravær tilsvarer da ca 6990 tapte dagsverk per år. En gjennomsnittlig kostnad for Grong kommune beregnes da til å være på kr 5.130.000,-.

Dersom Grong kommune klarer å redusere sykefraværet fra 10,7 % til 8,7 %, tilsvarer det ca 5683 tapte dagsverk (10,7 % utgjør 6990 tapte dagsverk) per år. En gjennomsnittlig kostnad for Grong kommune berregnes da til å være på kr 4.171.322,- (10,7 % - kr 5.130.000,-). Hva slags type besparelse er dette? Enkelte usikkerhetsmomenter kan også inntre. Vi har budsjettet med lønnskostnaden i utgangspunktet. I et tenkt tilfellet blir en person borte i et helt årsverk. Vi har budsjettet årsverket. Lar vi årsverket bli stående vakant, har vi de samme utgiftene. Da får vi en refusjon som vil vises positivt i regnskapet (årsverkkostnaden inkl. sos. utg. - kr 168.000,-). Imidlertid får vi ett årsverk mindre i produksjon til en pris av kr 168.000,- (årsverkkostnaden inkl. sos. utg. - refusjon). Den store besparelsen blir nok mer om vi kan unngå å leie inn vikar, slik at kostnader for vikarinneleie da kan reduseres. Eventuelle kostnader for vikarinneleie er ikke medregnet i sykefraværskostnaden nevnt ovenfor på ca kr 5.1 mill. og er selvsagt en stor kostnad i dette bildet. Reduseres eller økes sykefraværet i arbeidsgiverperioden, påvirker ikke dette den kostnaden.

Arbeid med nærvær/sykefravær er langsiktig arbeid med kontinuerlige prosesser. Prosesser eller tiltak skal være ulike fra avdeling til avdeling, tilpasset de utfordringene hver enkelt avdeling har. På overordnet nivå er det viktig å arbeide med de riktige rammevilkårene og forankre rammevilkårene

godt i hele organisasjonen. Siden 2022 har Grong kommune i våre handlingsplaner hatt fokus på mange ulike tiltak (bl.a. verdiplakat, 10-faktor, medarbeidersamtaler, avdelingsmøter, partssammensatte møter m.m.). Dette er tiltak som må arbeides med kontinuerlig og tilpasses den enkelte avdeling.

Oppfølging av sykefravær er også individrettet. Når det gjelder sykdomsbilde, er hovedbildet i Grong kommune (men også nasjonalt) at psykisk uhelse og muskel- og skjelettlidelser er dominerende. Aktivitet fremheves som et godt virkemiddel for bedre helse. Større bruk av gradert sykemelding kan være et fokusområde fremover. Her vil god og tillitsfull samhandling mellom arbeidsgiver, arbeidstaker og helsetjenestene være viktig. Vårt utgangspunkt er at tillit mellom partene dannes i det som er beskrevet i avsnittet over.

Vi må være tålmodige i dette arbeidet, men samtidig forvente positiv utvikling i det skisserte perspektivet på 3 – 5 år. En observasjon er at slikt arbeid krever tilstrekkelig fokus fra alle ledere, men også tilstrekkelig lederressurs. Et spørsmål er om vi har nok lederressurs på enkelte avdelinger eller om vi er rett organisert?

10.1.1 Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde rammeområdet 1

Ansvar 1000 – 6,44 årsverk i gjennomsnitt: Kommunedirektør (1 årsverk), personal (1 årsverk – 0,3 årsverk ble tatt bort i 2024 og lagt til ansvar 1101), økonomi (2,19 årsverk - 21 % er ført på VAR-områder), prosjektutvikler (1 årsverk) og prosjektleder Bygdevekst (1 årsverk). Følgende kommenteres:

- Prosjektutvikler (1 årsverk) – ca. 0,5 årsverk refunderes fra Lierne kommune og Bygdevekstavtalen)
- Prosjektleder Bygdevekstavtalen (1 årsverk) – 1 årsverk refunderes i sin helhet gjennom Bygdevekstavtalen.
- Det lagt inn 1 årsverk i 3 måneder i henhold til innvilget permisjon.

Korrigert i forhold til kommentarer ovenfor, blir faktiske årsverk innenfor ansvar 1000 for 2025 på 4,69 (2024 – 4,79 årsverk). I budsjett for 2025 er kommunalsjefer budsjettert på sine respektive rammeområder hvor de har sitt oppfølgingsansvar.

Ansvar 1100 – 1,5 årsverk (samme antall årsverk som i 2024): IT-personell (0,5 årsverk føres på ansvar 2211 Undervisning fellesutgifter alle skoler). Den største kostnaden er forbundet med Kjøp av tjenester IKT Indre Namdal IKS. Lisenskostnadene blir i stor grad fordelt i henhold til ansattes arbeidssted, men ramme 1 får en betydelig større andel enn det antall ansatte tilsier, det vil si at ramme 1 tar en del felleskostnader. Fra 2024 til 2025, økes kostnaden med lisenser m.m. på ca. kr 100.000 (fra kr 1.426.000,- til kr 1.535.100,-).

Ansvar 1101- 3,7 årsverk (+ 0,65 årsverk tillitsvalgte): Ansatte på Servicekontoret. Følgende kommenteres:

- Det lagt inn 0,6 årsverk i 6 måneder som utgå etter 6 måneder (har også inntjening 6 mnd.).
- Fra og med 01.01.2021 ble det lagt inn overføring av oppgaver fra Indre Namdal barneverntjeneste og PPT, tilsvarende 20 % stilling (avlønnes over deres budsjetter).
- Det lagt inn 0,65 årsverk for frikjøp av tillitsvalgte, jfr. Hovedavtalens bestemmelser.

Korrigert i forhold til kommentarer ovenfor, blir faktiske årsverk innenfor ansvar 1101 på 3,6 (2024 - 3,5 årsverk).

10.1.2 utfordringer

Generelt:

Risiko- og sårbarhetsanalysen for ramme 1 viser følgende utfordringsbilde:

Felles:

- Kritiske kompetanseområder som vi er sårbare på per dags dato (og ved lengre tids vakanse). For eksempel: Anskaffelses- og innkjøpsprosessen. Her vises det til forslag til driftstiltak om eventuelt en mulig samarbeidsløsning. Forslaget er felles innkjøpssamarbeid med deler av Innherred og Namdalen. Potensiell kostnad på kr 200.000,-

IT:

- Ingen vesentlige og særlige sårbarheter. Mindre områder som må arbeides med er utvikling av sikkerhetskompetansen for hele organisasjonen. Dette feltet må også sees i sammenheng med IKT Indre Namdal IKS og særlige prioriterte områder på drift og sikkerhet.

Servicekontoret:

- Sikre arkivfaglig kompetanse i hele organisasjonen som sikrer tilstrekkelig dokumentfangst
- Sikre tilstrekkelig verner av arkivmateriale mot skader og uautorisert tilgang
- Prioritere tilstrekkelige ressurser til arkivarbeid – også avdelingsvis for å følge opp ryddeplaner

Sentraladministrasjon.:

- Valggjennomføring i 2025– Tilstrekkelig opplæring av valgmedarbeidere og stemmestyrer for å sikre hemmelige valg
- Strategisk personalarbeid på både plan og gjennomføring (kompetanseplanlegging nåtid – fremtid, organisasjonspolitikk m.m.)

Økonomiavdelingen

- Oppgaver som har klare frister, er avhengig av enkeltpersoner. Mulighet for å få bistand fra nabokommuner, men kan medføre fristbrudd. Eksempelvis regnskapsavslutning og budsjettarbeid.
- Enkelte særskilte oppgaver som en eller bare noen få har kompetanse til å utføre. Blir avhengig av enkeltpersoner, og med fravær av disse vil det være utfordrende å få gjennomført oppgaver som kan gi store konsekvenser. Dette kan være lønnsutbetalinger via nettbank, men kanskje i særlig grad utskrivning av eiendomsskatt. Erfaring viser at sannsynligheten er lav, men konsekvensene kan bli store og delvis med store økonomiske tap.

Ramme 1 skal arbeide for det systemiske i Grong kommune, altså arbeide for gode prosedyrer, rutiner og systemer som skal prege hele organisasjonen. Ambisjonsnivået er stort i Grong kommune – hele tiden utvikle tjenester og systemer som vil komme våre innbyggere til gode. Det arbeides for å redusere andelen utgifter til administrasjon samt øke andelen til direkte tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling. Viser her til resultat de senere år, jfr. effektivisering innenfor økonomi og servicekontor. De administrative ressurser innenfor ramme 1 jfr. økonomiplanen vurderes i år som i fjor som et absolutt minimum. **Vi foretar kontinuerlig effektivisering hvor budsjett 2025 ligger under 2023 nivå (budsjettforslag 2025 – kr 13.474.121,- og regnskap 2023 – kr 14.270.442,-).**

Utviklingskraften på overordnet nivå svekkes og på flere områder vurderes også sårbarheten som en stor utfordring. Overføring av ressurs fra ansvar 1000 til ansvar 1101 med påfølgende samlokalisering, vurderes som et tiltak for å redusere sårbarheten på noen fagområder, særlig Elements og politisk sekretariat. Sammenlignet med andre kommuner innenfor vårt KOSTRA-område, ligger vi på et gjennomsnittlig nivå når det gjelder utgifter til administrasjon (funksjon 120).

Et viktig hjelpemiddel for å sikre en effektiv drift er gode arkivsystemer og arkivrutiner. Dette inkluderer også at gamle papirbaserte arkiver er ordnet og systematisert. Arkivarbeidet har i mange år ikke vært prioritert høyt nok. Resultatet er store mengder uryddede papirarkiv. I gjeldende

arkivplan har vi derfor laget en plan for rydding for perioden 2020-2030. Det er den enkelte avdelings ansvar å rydde sine arkiver.

Flere avdelinger har fulgt opp ryddeplaner, men det er noen avdelinger som ikke har startet dette arbeidet da det ikke har vært mulig å finne ressurser innenfor sine budsjett. Det gjelder legekontor, NAV og personalarkivet. Alle disse arkivene inneholder rettighetsdokumentasjon for innbyggere i kommunen. Arkiv eldre enn 25 år skal deponeres hos IKA Trøndelag. Det er svært kostbart å deponere uryddet arkiv og det vil være lønnsomt for kommunen å prioritere dette arbeide. Dette må den enkelte avdeling prioritere innenfor sine budsjett. Når det ikke er mulig, må det bevilges midler til formålet.

Generelt er det for lite kapasitet til lokal lagring i arkivrom som tilfredsstillt krav til oppbevaring. Overføring av arkivmaterieill til IKA Trøndelag medfører for 2025 en ekstra kostnad på kr 40.000,-.

10.1.3 Mulige tiltak for å nå omstillingsmål i økonomiplanperioden

I Økonomiplanperioden er det definert klare økonomiske omstillingsmål for ramme 1. For 2025 – kr 125.000,-, 2026 – kr 1.000.000,- og for 2027 kr 375.000,-. I planperioden er det totale omstillingsmålet kr 1.500.000,-. Ramme 1 utgjør for det meste personalkostnader og for å nå omstillingsmålene, vil det påvirke vår bemanning. Omgjøres omstillingsmålene til årsverk kan det dreie seg om ca 1,5 årsverk. Imidlertid kan andre alternative tiltak redusere behovet for reduksjon i årsverk, jfr. beskrivelsen under.

Ramme 1 skal fortsatt arbeide aktivt for å se på muligheter for effektivisering. Vi er en liten organisasjon og på mange områder sårbar. Å se flere tjenester under ett innenfor ramme 1, der en kan spille mer på alle ressurser som finnes, kan være viktig i fremtiden. Det vil si se sammenhengen mellom både arkiv, servicekontor, økonomi og politisk saksbehandling etc.

Rammen håper også at fellesløsninger for Indre Namdal, som belastes ramme1 (IN Lønn og IKT IN), også får effektiviseringskrav i planperioden. Ytterligere kritisk gjennomgang av lisenser m.m. må foretas. På ansvar 1101 benyttes kr 360.000,- til ulike lisenser. De største lisensene er på Compilo (kr 79.000,-), 10-faktor og bedrekommune.no (kr 47.000,-) og Arena (budsjetteringsverktøy til kr 48.000,-). Et tiltak som kan vurderes er å ta bort Arena. I dagens Visma Enterprice er det et budsjetteringsverktøy, men det oppleves som et høyt brukergrensesnitt.

Ellers må det jobbes for mer digitalisering av tjenester, både interne, men også eksterne tjenester til våre innbyggere. I tillegg kan det være effekter ved å se på tettere tilknytning mellom ulike funksjoner, f.eks. kubenservice/servicekontor.

I arkivplansammenheng er det nå lagt planer for fullføring av arkiv- og dokumentasjonsarbeidet. Med bakgrunn i skisserte utfordringer innenfor arkiv- og dokumentasjonsarbeidet, vil en bemanningsreduksjon forsinke det planlagte arbeidet. Ved tilsyn fra Arkivverket kan det komme pålegg med korte frister med fullføring av arbeidet og da med påfølgende kostnader.

10.2 Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde rammeområdet 2 for oppvekst og familie.

10.2.1 Premisser

Administrasjon fellesutgifter alle skoler: 2,0 årsverk fordelt på kommunalsjef og pedagogisk konsulent. Den største driftsposten foruten lønn ,er kjøp av tjenester fra IKT indre Namdal.

Undervisning felles utgifter alle skoler: 0,6 årsverk fordelt 50 % IKT-stilling og 10 % psykolog.

Grunnskole:

Grong barne- og ungdomsskole: 39,94 årsverk inkludert administrasjon som utgjør 2,5 årsverk. Redusert 1,59 årsverk fra 2024.

Antall elever skoleåret 2024/25 er 239 elever. Skolen har 10.trinn og 12 klasser. 8. og 9.trinn er delt i to parallelle klasser. Trinnene som er delt er på henholdsvis 39 og 33 elever. Elevtallet i de andre klassene som ikke er delt er fra 12-26 elever. Elevtall høst 2025 vil være 236 elever, fordelt på 10 trinn og 12 klasser.

Harran oppvekstsenter skole: 7,65 årsverk, inkludert administrasjon som utgjør 1 årsverk. En liten økning på 0,14% til tross for flere nye tiltak i forhold til individuelt tilrettelagt opplæring.

Antall elever skoleåret 2024/25 er 36 elever. Elevtall høst 2025 vil være 33 elever. Undervisningen er organisert i grupper med 1.-2. trinn, 3.-4. trinn og 5.-7. trinn. I basisfagene er trinnene delvis delt.

Kvalitetsmelding for grunnskolene 2023/2024 gir en mer utfyllende beskrivelse og informasjon om tilstanden i grunnskolene.

Skolefritidsordning (SFO):

Grong barne- og ungdomsskole SFO: 3,6 årsverk, inkludert SFO-leder som utgjør 0,5 årsverk. Antall elever skoleåret 2024/25 er 62 elever.

Harran oppvekstsenter SFO: 0,88 årsverk. Antall elever skoleåret 2024/25 er 18 elever.

Tilbud SFO som heter 12 timer gratis SFO ble fra høsten 2024 utvidet til å gjelde for elever på 1. 2., og 3. trinn, som har SFO-plass. 12 timer gratis SFO kan benyttes alene eller i kombinasjon med heltids- og deltidstilbud. Moderasjonsordningen for familier med lav inntekt videreføres. Søskensmoderasjon foreslås endret til 25 % fra barn 2 eller flere.

Foreldrebetalingen er redusert ut fra foreldrebetalingssatsene.

SFO-tilbudet følger skoleruta.

Pr. i dag er SFOs åpningstid mellom 07.00 til 16.30. Kartlegging av det reelle behovet for åpningstid pågår. Målet er å se om det er mulig å ha en ulik og/eller redusert åpningstid på den enkelte SFO. Åpningstiden vil da kunne ta utgangspunkt i det reelle behovet til familiene.

Skoleskyss:

Trøndelag fylkeskommune og Grong kommune samarbeider om skoleskyssen til elevene i kommunen. AtB AS, på vegne av Trøndelag fylkeskommune, organiserer skoleskyss i kommunen. Den samordnes med Grong videregående skole. Antallet elever som har rett på skoleskyss vil variere. Kommunen betaler en egenandel pr. tur for:

- Elever i 1. trinn som bor over 2 km fra skolen
- Elever i 2.-10. trinn som bor over 4 km fra skolen
- Elever som bor i Grong og går på privat skole i annen kommune (kun til kommunegrensen)
- Elever som bor på strekninger som kommunen har vurdert som særlig farlige skolevei (aldersdifferensiering og/eller vinterhalvåret fra november til mars)
- Elever som har behov for individuelt tilpasset skoleskyss (ITS)
- Elever som har innvilget vedtak om bytte av nærskole

Barnehage:

Oversikt pr. 01.01.2025:

Barnehage	Årsverk bemanning	Årsverk fastvikar	Årsverk styrer	Avdelinger	Antall barn
Ekker	7,00	0,60	0,65	2	28
Rønningen	8,50	0,60	1,00	3	33
Harran	7,34	-	0,35	2	23
Bergsmo	4,50	0,40	0,35	1	14
Sum	27,34	1,60	2,35	8	98

Figur 14 Barn og bemanning BHG 01.01.2025

Oversikt pr. 15.08.2025:

Barnehage	Årsverk bemanning	Årsverk fastvikar	Årsverk styrer	Avdelinger	Antall barn
Ekker	7,00	0,60	0,65	2	23
Rønningen	7,00	0,60	1,00	2	25
Harran	6,84	-	0,35	2	17
Bergsmo	4,00	0,40	0,35	1	10
Sum	24,84	1,60	2,35	7	75

Figur 15 Barn og bemanning BHG 15.08.2025

Tabellen over viser antall barn som er i barnehagen i dag. Utfra det en vet i dag vil barnehagene fra nytt barnehageår pr. 15.08.2025 ha 23 færre barn. Hvor mange som vil søke ved hovedopptak 01.03.2025 vet man ikke. En forventer en økning med minimum 12 barn som ikke har søkt av 2024-kullet. Evt. tilflytting vil komme i tillegg.

Overtid er redusert ut fra mindre timer på personalmøter. Grong normen er tatt bort. Barnehagene oppfyller den nasjonale bemannings- og pedagognormen. Styrerstilling er tatt bort, det er felles styrerressurs mellom Bergsmo og Ekker. Ved oppstart nytt barnehageår 2025 er det bemanningen i barnehagene redusert med totalt 2,3 årsverk. Antall årsverk ved oppstart nytt barnehageår kommunen sett under ett er det tatt høyde for forventet søkere utfra antall fødte barn i 2024. Foreløpig er det planlagt at Rønningen har en mindre avdeling fra høsten. To lærlinger er ferdige med lærlingeløpet sitt, og spesialpedagogisk tiltak er redusert. Det er budsjettert med 100 % spesialpedagogstilling for barnehagene i Grong.

Det er vedtatt i Statsbudsjettet for 2024 å redusere maksimal foreldrebetaling for helklass fra 3 000 kr til 1 500 kr. Moderasjonsordningene for familier med lav inntekt videreføres også.

Barnehagene er stengt påske (stille uke), jul og uke 29 og 30 på sommeren. Pr. i dag er barnehagenes åpningstid mellom 07.00 til 16.30. Kartlegging av det reelle behovet for åpningstid pågår. Målet er å se om det er mulig å ha en ulik og/eller redusert åpningstid på den enkelte barnehage. Åpningstiden vil da ta utgangspunkt i det reelle behovet til familiene.

Kvalitetsmelding for barnehagene 2023/2024 gir en mer utfyllende beskrivelse og informasjon om tilstanden i barnehagene.

Fosterheimplasserte barn:

Antall barn som er fosterhjemsplassert er på omtrent samme nivå som 2024. Grong kommune betaler for utgifter i forbindelse med skolegang og innvilget spesialpedagogiske tiltak etter sakkyndige tilrådinger.

Elever som går på privatskole i andre kommuner:

Grong kommune betaler skoleskyss og innvilget spesialpedagogiske tiltak til elever som er bosatt i kommunen, men som går på skole i en annen kommune. Dette er redusert i forhold til 2024.

PPT:

Kommunens andel i vertskommunesamarbeidet PPT Indre Namdal, fordeles etter kostnadsnøkkel 20 % likt og 80 % etter folketall. Utgiftene fordeles mellom grunnskole og barnehage. Utgiften er noe redusert fra 2024.

Barnevern:

Består av 3 ansvar for Grong: 1. Barnevern i familien, 2. Barnevern i fosterheim og 3. Driftsandel barneverntjenesten. Ansvar 1 og 2 er budsjettert ut fra budsjettforslag fra barnevernet. Ansvar 1 er økt ut fra 2024, ansvar 2 er noe redusert fra 2024. Ansvar 3 er kommunens andel i vertskommunesamarbeidet, og er noe økt fra 2024 ut fra ny fast fordelingsnøkkel. Ny fast fordelingsnøkkel fra 2025 er lagt inn: 20% av alle administrasjonskostnader deles likt og 80% ut ifra erfaringsbaserte tall. Erfaringsgrunnlaget for disse 80% revideres for hvert 4. år.

Mot:

0,2 årsverk. Avtale for programmet MOT-Robust ungdom videreføres i 2025.

Voksenopplæringa:

Grong voksenopplæring: Fra 01.01.25 er det 4,73 årsverk, inkludert administrasjon på 0,7 årsverk. 30 elever fordelt på 3 klasser. Fra 01.08.25 er det 4 årsverk og 2 klasser. Antall elever fra 01.08.25 forventes redusert ut fra planlagt 20 bosatte i 2025.

Voksenopplæringa tilbyr opplæring i norsk og samfunnsfag til voksne nyankomne innvandrere etter integreringsloven. I tillegg har vi spesialundervisning for voksne etter opplæringsloven §§ 19-5 og 19-6. Grong kommune har kjøpt tjenester fra Namsos voksenopplæring, for voksne som har behov for grunnskoleopplæring. I skoleåret 2024-2025 har vi ingen voksne på grunnskoleopplæring.

Flyktingetjenesten:

3 årsverk, inkludert administrasjon, noe oppfølging og fagansvar på 1,0 årsverk. Budsjett for 2025 er lagt med premisser om 30 bosatte i 2024 og 20 i 2025. Det er estimert at de 20 i 2025 vil bli bosatt i 8 husstander. Som følge av færre bosatte er introduksjonsstønnd, etablering og husleie redusert.

Indre Namdal PPT og barnevern:

Se vedlegg 16.5 Budsjettforslag Indre Namdal PPT og barnevern.

10.2.2 utfordringer

Statlige føringer og lovverk med mer legger premisser for handlingsrommet kommunen har på tjenesteområdene i Ramme 2. Den største utfordringa i 2025 og de nærmeste årene vil bli å opprettholde og videreutvikle tjenestene samtidig som rammefaktorene endrer seg. Det vil bli en liten nedgang i elever på skolen og SFO, og utfra prognoser fødselstall så forventes det også en nedgang i antall barnehagebarn i planperioden. Det er krevende å finne tiltak i planperioden, uten å vurdere større strukturelle endringer.

Det er startet et arbeid med å se på framtidens barnehage struktur i Grong. Kommunestyret vedtok 20. juni 2024 følgende: «**Administrasjon**

Bilde 7: Foto Ingri Gartland

skal starte en grundig prosess med en helhetlig gjennomgang av barnehagestruktur i Grong kommune, som skal være ferdig utredet innen 1.1.25.» Bakgrunnen er nedgang i antall barnehagebarn de siste årene. Det er overkapasitet i våre fire barnehager. Antall tilgjengelige barnehageplasser er større enn etterspørselen/behovet. Usikkerheten som følge av fødselsprognoser, svingning i årskull, rekrutteringsutfordringer og den økonomiske situasjonen støtter behovet for å se på en barnehagestruktur, som er fleksibel, tilpasset lokale forhold og behov og bærekraftig i det lange løp. Målet er fortsatt å kunne gi et barnehagetilbud med god kvalitet i Grong i framtiden.

I økonomiplanperioden bør det også ses på den framtidig skolestruktur i Grong. Nedgang av barn og elever vil også på sikt kunne endre behovet på barnevern og PPT. Disse to områder er Grong vertskommune for.

Bosetting av flyktninger avhenger av flyktnings situasjonen i verden. Det bør sees på muligheter for mer samorganisering og samlokalisering av voksenopplæringen og flyktningetjenesten, for å sikre best mulig stabilitet og kompetanse på disse to områdene.

De største driftsutfordringene i 2025 blir bl.a.:

Grunnskole:

- Tross innsparinger å organisere et godt og forsvarlig undervisningstilbud ved skolene.
- Økende behov for individuelt tilrettelagt opplæring herunder å finne en god organisering av tilbudet.
- Å sikre et godt læringsmiljø og læringsresultater. Elevundersøkelsen viser at grunnskolene er på nivå med landet når det kommer til læringsmiljøet. Elevundersøkelsen (og UngData) viser at mellom 12 – 20 % av barn og ungdom i Grong opplever mobbing, og mobbing over tid vil påvirke læringsmiljøet i negativ retning. Et godt læringsmiljø og læringsresultater er avhengig av mange faktorer bla stabile organisasjoner. Nasjonale prøver viser at de siste årene har Grong ligget et stykke under det nasjonale snittet både for 5, 8 og 9.trinn.
- Å ha stabilitet i bemanninga ved å unngå sykemeldinger.
- Å beholde kompetansen i skolene til tross for innsparinger og høyt arbeidspress.
- Tilby fremmedspråklige elever tilpasset undervisning.
- Ha kvalifiserte tilkallingsvikarer.

Barnehage:

- Tilpasse drift og struktur i barnehagene etter forventet nedgang i barnetall.
- Å ha stabilitet i bemanninga ved å unngå sykemeldinger.
- Å beholde kompetansen i barnehagene til tross for innsparinger, høyt og økende arbeidspress.
- Å rekruttere riktig og nødvendig kompetanse.
- Å tilby flerspråklige barn et godt barnehagetilbud.
- Ha tilstrekkelige gode tilkallingsvikarer.

Voksenopplæringa:

- Tilpasse og organisere undervisningen ut fra det elevtall enheten løpende har.
- Integreringsloven gjør at deltakere kan ha ulike lengde og ulike mål for opplæringen, noe som gjør at opplæringen i det enkelte klasserom blir krevende da alle har sin plan de skal jobbe etter.

Flyktningetjenesten:

- I budsjettet er det estimert antall bosettinger og fordeling av voksne og barn. Dersom det blir flere voksne og husstander, kan utgiftene øke utover budsjett.
- Det er viktig at voksenopplæring, Flyktningetjenesten og NAV har handlingsrom til å samhandle tett, slik at vi skal lykkes med bosattes kvalifisering og barnas oppvekstvilkår.
- For å drive bosetting og kvalifisering med dagens lovkrav, krever det bred kompetanse og ferdigheter blant ansatte for å svare ut lovkravene. Variasjonen og kompleksiteten i oppgavene krever ansatte som mestrer dette. Det må jobbes med å beholde kompetanse i opp- og nedgangstider, da treffsikker rekruttering er krevende i et fagfelt som preges av svingninger i flyktningssituasjonen. Handlekraft og bosattes muligheter til å lykkes, avhenger av at vi er treffsikre på dette punktet.

Indre Namdal PPT og Barnevern:

Se vedlegg 16.5 Budsjettforslag Indre Namdal PPT og barnevern.

10.2.3 Mulige tiltak for å nå omstillingsmål i økonomiplanperioden

I økonomiplanen er det definert klare omstillingsmål for ramme 2.

2025 kr 1 000 000.-

2026 kr 4 500 000.-

2027 kr 1 500 000

I planperioden er det totale omstillingsmålet kr 7.000.000.

Ramme 2 vil ha det største omstillingsmålet i kommunen, ut fra endringer i rammefaktorer nevnt ovenfor. De største driftspostene i ramme 2 er lønnsutgifter, det vil derfor være nødvendig å redusere antall årsverk for å nå omstillingsmålet. Det er redusert 5 årsverk på ramme 2 fra 2024 til 2025. I tillegg ble det i 2024 omorganisert til felles styrerressurs på Ekker og Bergsmo barnehage.

Det vil i denne perioden være nødvendig å se på større strukturelle endringer dette for å kunne redusere utgifter, og som samtidig ivaretar en god kvalitet og et godt tjenestetilbud.

Det er i 2024 i igangsatt prosesser for å se på framtiden barnehagestruktur i Grong.

Det vil være nødvendig i denne planperioden å se på framtidens skolestruktur i Grong. Det vil i 2025 utarbeides et kunnskapsgrunnlag for grunnskolene og SFO, og da må struktur, organisering, tilbud, åpningstider og lignende gjennomgås.

Det vil bli også viktig å se på organiseringen av skoledagene høst 2025. Gjennomføre utredning i om endring i start og sluttidspunkt kan være ressursinnsparende. Analyse av om endring fra 45 til 60 minutters undervisningstimer kan bidra til bedre utnyttelse av ressurser og samtidig opprettholde eventuelt øke kvaliteten på undervisningstilbudet.

SFO

Se på muligheten for reduksjon i åpningstider på SFO. Gjennomgang av lederressurs på SFO (GBU) knyttet til nedgang i elevtall og administrative oppgaver.

Det bør også sees videre på organisering av flyktningetjenesten og voksenopplæringen, dette for å sikre en mest mulig stabilitet og sikre kompetanse på tjenesteområder som påvirkes av antall bosettinger.

Skal vi lykkes er det viktig at vi alle «drar i samme retning». I alle strukturelle utredninger vil det være viktig med åpne, involverende og gode prosesser.

Med det vi ser fra nasjonale føringer og satsinger på hva som er god kvalitet på fremtidens tjenester på oppvekst, har Grong et godt utgangspunkt. Det er 4 viktige fellesnevner vi har lyst til å trekke

fram; 1 Økt fokus på forpliktende samhandling, 2 tidlig innsats og forebygging, 3 kompetanse nærmere elevene og barna, 4 barnets stemme og brukermedvirkning. Kommunens arbeidet med bedre tverrfaglig innsats (BTI) er et felles tiltak for alle som arbeider med barn, unge og deres familier i Grong. Det vil kreve en god del i årene framover, og legge føringer for hvor mange andre store satsinger vi har kapasitet og tid til. Vi vet at det tar flere år og implementere store satsinger. Dette vil bli kreve tettere samhandling på tvers av enheter, kompetanse heving og ledere som holder trykket oppe og leder endringer. Forebyggende plan vil være et viktig styringsdokument i dette arbeidet. Det vil også være viktig å være aktiv i å søke prosjektmidler, for å gjennomføre tiltak som er planlagt.

10.3 Budsjettpremiser inkl. utfordringsbilde rammeområdet for helse og omsorg.

10.3.1 Premisser.

Sykeheimen:

Per i dag totalt 43 plasser fordelt på 3 avdelinger. Totalt 41,16 årsverk inkludert administrasjon som utgjør 2,7 årsverk.

Avdeling Nordlyset er en avdeling som består av 8 langtidsplasser, 1 akuttrom og 5 plasser for korttidsopphold, avlastning og rehabilitering.

Avdeling Utsikten består av 14 langtidsplasser.

Avdeling Solsia er en skjermet avdeling med 15 plasser.

Den største utfordringen ved sykeheimen er rekruttering og kompetanse. Vi har mange vakante stillinger, og få søkere med riktig kompetanse. Vi har også lite tilgang på vikarer. Dette medfører stor slitasje på de faste ansatte og mye overtid.

Vi har gjennom året hatt et høyt sykefravær. Det er i hovedsak ikke arbeidsrelatert, men høyt sykefravær fører til et større press og økt slitasje på de som er i jobb. Vi er bekymret for at vi fremover kommer til å merke høyere sykefravær som følge av stort press på de faste ansatte. Vi har flere ansatte som nærmer seg pensjonsalder og det vil føre til større utfordringer med å rekruttere ansatte med fagkompetanse fremover.

Mangel på ansatte og vikarer fører til stor belastning også på oss ledere. Vi bruker mye tid på innleie, og skaffe nye vikarer, samt oppfølging, veiledning og støtte ved nyansettelser. Belastningen med mangel på arbeidskraft fører til utrygghet og engstelse hos faste ansatte, som også har behov for oppfølging og støtte slik situasjonen er. Utfordringene med rekruttering og stadig mangel på personell utfordrer kvaliteten på tjenestene. Det er et høyt trykk på tjenestene og det forventes ikke mindre trykk fremover.

En gruppe, bestående av ledere, tillitsvalgte og ansatte fra hver avdeling ved sykeheimen, har startet arbeidet med å se på hvordan vi skal løse de fremtidige utfordringene. Fokus er å beholde og rekruttere, samtidig som vi ser på organisering/fordeling av oppgavene og organisering av sykeheimen i sin helhet. Det handler om å fortsatt skape gode tjenester gjennom riktig kompetanse til riktig tid. Tallene i fremlagt budsjett inneholder derfor en forutsetning om en effekt av dette arbeidet, i form av noe redusert bruk av vikarbyrå. Samtidig er virkningen av mangel på arbeidskraft den motsatte. For å opprettholde en forsvarlig drift er man avhengig av bruk av byrå i perioder. Implementering og utnyttelse av velferdsteknologiske løsninger må også være i fokus videre fremover.

Dialysesatelitt:

Det kjøres dialyse mandag, onsdag og fredag. Dialysen er bemannet med sykepleiere fra sykeheimen, 2 sykepleiere per skift. Avdelingen har kapasitet til å ta imot 7 pasienter per skift. Antall pasienter varierer noe og kommer fra kommunene i nærliggende kommuner i Namdalen.

Kjøkken:

Totalt 4 årsverk. Jobber kun dagvakter ukedager og helg. Ansatt 3 kokker og 4 assistenter. 1 kokk med 20 % lederstilling. Lager alle måltider på sykeheimen og tilbyr matombringning til hjemmeboende. Kjøkkenet har en viktig funksjon med tanke på å kunne tilby tilrettelagt kost for dem som har behov for det. Matombringningstilbudet varierer etter etterspørsel, men pr. nå så er det mange som kjøper middag fra det kommunale kjøkkenet.

Vaskeri:

Totalt 1,5 årsverk, fordelt på 4 assistenter. Har vaskeoppdrag for tannlegekontoret i tillegg til sykeheimen og ansatte i pleie og omsorgstjenesten.

Hjemmesykepleien:

Totalt 11,65 årsverk fordelt på 9 sykepleiere, 5 helsefagarbeidere og lederressurs. Kreftsykepleier i 10% stilling har utgangspunkt fra hjemmesykepleien, men jobber på tvers av avdelingene i kommunen.

Det er stort trykk på tjenesten og vi har blitt strengere på hvilke oppgaver vi utfører. Innbyggerne har ofte høye forventninger til hva tjenesten kan bidra med noe som er utfordrende å stå i. Flere får redusert tjenesteomfang fra hva de har hatt eller hva de ønsker. Vi opplever en økning i behovet for hjelp, både til dosering av medisiner og annen helsehjelp. Vi jobber kontinuerlig med å øke andelen av innbyggere som har multidose, både multidose gjennom hjemmesykepleien og privat multidose. Dette er helt nødvendig for å kunne utnytte våre fagressurser på en best mulig måte.

Hjemmetjenesten har behov for å investere i velferdsteknologi for å avhjelpe behovet for bemanning i tiden fremover. Med nåværende trykk på tjenestene, som ikke er forventet å bli mindre, er dagens grunnbemanning et minimum av hva vi må ha på plass for å kunne drive forsvarlig. Det brukes mye ressurser på organisering for å få kabalen til å gå opp fra dag til dag. Vi opplever utfordringer med å rekruttere personell i ledige stillinger og det er vanskelig å få tak i vikarer ved fravær. Vi har mange ansatte som nærmer seg pensjonsalder og det vil bli utfordrende å rekruttere kompetanse i årene fremover. I budsjettdokumentet er det lagt inn en forutsetning om at man ikke skal bruke vikarbyrå i ferieavviklingen.

Som følge av at hjemmesykepleien ikke er bemannet på natt vil man måtte regne med at en del brukere må få døgnopphold ved sykeheimen hvis behovet for døgnkontinuerlig hjelp oppstår.

Hjemmehjelp:

Totalt 2 årsverk fordelt på 2 ansatte. Det er fortsatt vanskelig å få rekruttert personer som kan tenke seg å jobbe som hjemmehjelp. I tillegg er det et fysisk tungt arbeid, hvor risikoen for belastningsskader er over normalen. Kriteriene for å få hjemmehjelp er blitt gradvis innskjerpet, og vi ser i dag en tjeneste som har mer søkelys på å yte tjenester til de som har store behov. Hjemmehjelpstjenesten vil som andre tjenester kommunen yter, måtte vurdere om teknologi kan avhjelpe i noen funksjoner.

Helsetjenesten:

Helsetjenesten er sammensatt av følgende fagområder:

- **Legeskontor:**

3 fastlegehjemler, samt 1 LiS1 (turnuslege), to sykepleiere, en helsesekretær og en avdelingsleder. En fastlegehjemmel deles av to leger, og det er pr 01.11.2024 ansatt fire fastleger ved legeskontoret.

Legekontoret har ansvaret for drift av fastlegetilbudet i kommunen, oppfølging av sykehjem, barnekontroller på helsestasjonen, smittevern m.m.

Legekontoret har faste ansatte i alle tre fastlegehjemlene. Dette fører til mer forutsigbarhet i forhold til utgifter på legekontoret. En mer forutsigbar bemanning fører også til at man kan yte forutsigbare tjenester til det beste for innbyggerne. Det søkes tilskudd gjennom ALIS ordningen for å dekke noe av kostnadene knyttet til ALIS forløpet. Det er fortsatt høyt trykk på tjenesten. Belastningen på fastlegene og legekontoret gjenspeiler situasjonen i landet ellers.

- **Legevakt:**

Grong kommune er vertskommune for legevaktsamarbeid 24/7 i Indre Namdal (Grong, Lierne, Røyrvik og Namsskogan) Legevakten består av 6 hjemler, samt at det er tilsatt en egen legevaktslege (75%) i tillegg. En lege er medisinskfaglig ansvarlig for legevakten, mens avdelingsleder på legekontoret er leder for legevaktsarbeidet.

Tjenesten har ansvar for oppfølging av henvendelser som kommer inn via legevaktsentralen i tidsrommet 15.30-08.00, for kommunene nevnt ovenfor. Som vertskommune har vi i tillegg ansvar for tjenesten både administrativt og medisinskfaglig, samt ansvar for den daglige driften av tjenesten. Vedrørende vertskommunebudsjett, se vedlegg 16.5.

- **Fysioterapi og rehabilitering:**

Består av en kommunalt ansatt fysioterapeut, og en ergoterapeut, samt driftsavtale med 2 privatpraktiserende fysioterapeuter.

Tjenesten har individuell- og gruppeoppfølging av personer med behov for fysioterapi, opptrening, habilitering og rehabilitering, formidling av hjelpemidler, tilbud til gravide og etter fødsel, tilbud tilbeboere på sykehjem, hjemme- rehabilitering i samarbeid med hjemmesykepleie, oppfølging på helsekontroller av barn på helsestasjonen, koordinatorene for barn og voksne med behov for tverrfaglig oppfølging/ behandling, ansvar for Kols-kontakt, deltakelse i Frisklivsentral og koordinerende enhet. Samarbeider med Familiebasen om forebyggende hjemmebesøk.

- **Koordinerende enhet:**

Består av tre representanter fra Helsetjenesten, to representanter fra oppvekst, en representant fra pleie og omsorg, en representant fra Miljøarbeidertjenesten og en representant fra NAV. Har egen saksbehandlerressurs på 40% stilling. Avdelingsleder Helsetjenesten er leder for koordinerende enhet.

Enheten behandler søknader om tjenester som koordinator, individuell plan, avlastning, støttekontakt, omsorgslønn, BPA, ledsagerbevis, parkeringsbevis med mer. Enheten har også ansvaret for oppfølging og implementering av plan for habilitering og rehabilitering, ivaretagelse av koordinatorene, utvikling og oppdatering prosedyrer på fagområdet habilitering og rehabilitering mv. Det arbeides med et utvidet og tydeligere mandat for KE sitt arbeid. I tillegg har koordinerende enhet gjennom vedtatte forebyggende plan for kommunen, blitt tillagt ansvar for følgende nye punkter: Koordinerende enhet skal;

- ha det overordnede ansvaret for tidlig innsats, forebyggende arbeid og tverrfaglig samhandling i kommunen
- innhente faglig evaluering og innspill fra Tverrfaglig team
- koordinere evaluering av forebyggende plan hvert 4. år
- koordinere evaluering av kommunens organisering, samhandlingsstrukturer og forebyggende tiltak årlig
- basert på evalueringen og ROS i henhold til «Policy for internkontroll» prioritere og foreslå nye tiltak, som meldes til ledelsen i forbindelse med utarbeidelse av nytt årsbudsjett, handlingsplan og økonomiplan hvert år

Som en følge av overnevnte har Koordinerende enhet også ansvar for diverse systemarbeid, samt ansvar for veiledning og opplæring ift koordinator og barnekoordinator.

Koordinerende enhet hatt hatt en mangedobling av arbeidsmengde og ansvar siden lovfesting i 2012 (helse og omsorgstjenesteloven §7-3). Plikten til å etablere koordinerende enheter gjelder for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet hjemlet i helse- og omsorgstjenestelovgivningen.

- **Familiebasen:** Favner fagområdene *Psykisk helse ungdom og rus*, inkludert psykososialt kriseteam, *Helsestasjon, jordmor og skolehelsetjeneste*, og kommunepsykolog
 - **Psykisk helse ungdom og rus**, inkludert kommunepsykolog og psykososialt kriseteam:

Består av til sammen 9 ansatte inkludert kommunepsykolog og avdelingsleder Helsetjenesten (flertallet er delstillinger) der alle stillinger enten er knyttet opp mot prosjektmidler eller opp mot utvalg av tjenester (utvalg av til sammen 155% stilling). Inkludert er også saksbehandlerstilling i koordinerende enhet med 40% stilling samt lederstilling for KE.

Avdelingsleder er leder for psykososialt kriseteam. Teamet består av to kliniske sosionomer, sosionom, sykepleier, helsesykepleier, barnevernspedagog og førskolelærer.

Overnevnte fagområde har et bredt spekter av arbeidsoppgaver; kartlegging og utredning, individuelle samtaler/ behandling for personer med psykiske lidelser eller andre emosjonelle belastninger, gruppeoppfølging på Frivilligsentralen, lavterskel oppsøkende arbeid til personer med psykisk sykdom og/eller rusproblemer, oppsøkende behandling/oppfølging av alvorlig psykisk syke. I tillegg tilligger oppgaver som ruskontrakter, samarbeid med GVS og NFHS omkring enkeltelever med utfordringer, koordinatorarbeid rundt omfattende hjelpebehov og deltakelse i utvidet skolehelsetjeneste ved GVS.

Omfattende foreldreveiledning etter COS-P metoden, både i grupper og individuelt. Skolehelsetjenestens samtaletilbud, samt forebyggende tiltak til alle 3.-klassinger. Foreldre på sidelinja (tiltak for styrking av relasjoner mellom ungdommer, hjem og skole i 7. - 10. klasse.

SIBS- kurs: gruppetilbud til søsken og foreldre av barn med funksjonshemninger

Frisklivstilbud i samarbeid med fysio/ rehab, herunder Frisk i friluft (tirsdagsturene), livsmestringskurs, styrkegruppe og myk-yogagruppe.

Tjenesten deltar i følgende samarbeidsorganer: Koordinerende enhet, Tverrfaglig team, Boligsosial gruppe, BTI- arbeidet, Forebyggende plan og i samarbeidsprosjekt med helseforetaket i forhold til samhandling og koordinering i arbeidet med barn og unge, samt rådgivende rus-enhet i kommunen.

- **Helsestasjon, jordmor og skolehelsetjeneste:**

Består av to helsesykepleiere, utdanningsstilling for helsesykepleier, samt jordmor i 20% stilling (kjøp av tjeneste fra Namsskogan kommune). I tillegg jobber flere ansatte fra fagområde psykisk helse, ungdom og rus, i skolehelsetjenesten.

Helsestasjonen med jordmortjeneste følger veileder for helsestasjons- og skolehelsetjeneste samt barselomsorg, og yter tjenester primært til barn og unge i alderen 0-20 år. Helsestasjonen har barnekontroller i førskolealder, samt følger screening- og vaksineprogram gjennom skoleårene til og med videregående. Helsestasjon for ungdom er rettet mot ungdom fra ungdomsskole, videregående og folkehøgskole. Jordmor følger opp gravide og familier med nyfødte barn, og har også sterkt fokus på kvinnehelse. Helsestasjonen driver, i samarbeid med blant annet fysioterapeut og jordmor, fødselsforberedende kurs og barselskurs.

- **Kommunepsykolog:**

Grong kommunes kommunepsykolog er organisert under Helsetjenesten og Familiebasen.

Kommunepsykologen er en del av teamet på psykisk helse, ungdom og rus, og samarbeider også tett med helsestasjonen. I tillegg står denne også for internundervisning på blant annet screeningverktøy, diagnoser og behandlingsverktøy. For å imøtekomme behovene i nabokommuner, selges det nå ut psykologtjenester til de andre Indre Namdals kommunene.

Miljøarbeidertjenesten:

Miljøarbeidertjenesten består i dag av 2 avdelinger:

- Bofellesskap for personer med funksjonsnedsettelse, med 16,30 årsverk
- Avlastningstiltak i bolig, med 2,39 årsverk

Ved bofellesskapet bor det pr. nå 7 beboere, og det forventes en økning i nærmeste fremtid. Det ytes tjenester i form av vedtak på bistand til alle daglige gjøremål. I tillegg bor det en videregående elev på Rønningentunet som trenger oppfølging. I løpet av det siste året har tjenesten også fått ansvar for flere brukere som ikke har utviklingshemming, men som trenger en del oppfølging og har store hjelpebehov på grunn av psykiatri.

Flere av beboerne har vedtak på bistand 24 timer i døgnet, såkalte ressurskrevende brukere. Dette er øremerkede midler. En ressurskrevende bruker utgjør en personalressurs på 4,7 årsverk.

Kommunene mottar hvert år etter søknad tilskudd til ressurskrevende brukere. Disse reglene endres for hvert år. Dette gjør at det er vanskelig å legge et riktig budsjett, da disse justeringene kan gi store utslag på tilskuddet. Det er videre viktig å understreke at hjelpebehovet i vedtakene er styrende for hvor mye ressurser som til enhver tid må avsettes. Endringene i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende brukere gjør at Grong fra 2025 ser ut til å miste tilskudd på 1,3 til 1,8 mill kr.

Man ser et økende behov for tilbud om avlastning i bolig for barn. Det vises blant annet gjennom at antall årsverk i tjenesten er doblet siste år. Erfaringene tilsier at dette er et bra tilbud for de familiene som trenger det. Med utbyggingen av velferdsteknologiske løsninger som er gjort, ser man mulighetene for tettere samarbeid mellom personell på bofellesskapet og de som jobber på avlastningstiltaket. Det må likevel understrekes at bruken av velferdsteknologiske løsninger er sterkt regulert i lovverk.

Avlastningstilbudet foregår ofte på tider av døgnet og uken hvor det er krevende å finne personell. Samtidig som omfanget i dag er for lite til å klare å opprettholde store nok stillinger som kan være attraktive. Dette har medført at det har vært en del utskifting av personell, noe som ikke er gunstig i forhold til brukerne. Når man har fått etablert avlastningstjenesten i gamle avd. F, vil det bli et bedre avlastningstilbud. Arealet er bedre tilpasset og vil gi plass til de hjelpemidlene som er nødvendig for enkelte. Flyttingen vil også kunne være positiv i forhold til arbeidsmiljøet til de ansatte når alle blir mer samlet. Samtidig vil man få bedre muligheter til effektiv utnyttelse av personellbasen totalt sett.

NAV Indre Namdal

Grong kommune har vært vertskommune for de sosiale tjenestene i NAV Indre Namdal siden juni 2020. Samarbeidskommunene er Lierne, Namsskogan og Røyrvik. Pr. september 2024 er det totalt 6 kommunale stillingshjemler i kontoret. I tillegg er det 4 statlige ansatte i NAV Indre Namdal, inkl. leder av kontoret. Kostnaden til lederressurs (100% stilling) fordeles mellom NAV Trøndelag og Grong kommune(vertskommunesamarbeidet).

De ansatte har oppmøtested på Grong, men jobber ut i lokasjonene ved behov og for å sikre bemanning i åpningstidene der. Første halvdel av 2024 har vært preget av bemanningsutfordringer, men fra høsten av har alle stillingene vært bemannet.

De kommunale tjenestene i NAV kontoret er: økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning, kvalifiseringsprogrammet (KVP), økonomisk- og gjeldsrådgivning, midlertidig bolig og individuell plan.

Det er lagt inn et budsjettpremiss om mottak av 20 flyktninger, derfor er sosialbudsjettet redusert tilsvarende ut ifra stipulert kostnad for 2024.

Vertskommunebudsjett se vedlegg 16.5.

10.3.2 utfordringer.

Pleie og omsorg

Omdefineringen av flere rom på sykeheimen til trygghetsboliger vil være et tiltak som må vurderes med tanke på å få mer effektive tjenester i årene som kommer. Det utfordrer både sykeheimen og hjemmetjenesten i forhold til oppgavefordeling og samarbeid.

Mange bor hjemme så lenge som mulig, mens andre føler et behov for trygghet og sosialisering. Det vil derfor være et økende behov for trygghetsboliger, der de får mulighet til å spise alle måltider sammen med andre, samtidig som de opplever trygghet ved å være nære tjenesteutøverne.

Det er vanskelig å se behovet fremover, men organiseringen av tjenestene må også sees i sammenheng med befolkningsutviklingen i årene som kommer, hvor statistikken viser en stor vekst i antall eldre i kommunen. Man vil få et økt antall hjemmeboende brukere noe som øker presset på

Bilde 8: Foto Bjørn Ståle Aalberg

ikke har mulighet til å planlegge og jobbe med langsiktige mål og behov.

hjemmetjenestene. Det vil bli enda større behov for tilrettelagte boliger og det å yte riktig tjeneste til riktig tid.

Pasienter med behov for skjerming er en sårbar gruppe. Det vil være behov for å utvikle tjenesten og tilbudet rundt denne pasientgruppen. Både nasjonalt og lokalt ser man en utvikling ved at denne gruppen øker og blir mer krevende. Det vil være helt avgjørende at tjenesten har fokus på kompetanseheving for både ledere og ansatte hvis man også i fremtiden skal kunne levere forsvarlige tjenester på området. Økt bruk av velferdsteknologiske løsninger vil kunne være et bidrag for denne gruppen, men også for andre beboere og brukere. Men den viktigste ressursen vil fortsatt være nok personell og ledelsesressurs for å sikre gode nok tjenester.

Vi jobber for at både brukere og beboere skal få den hjelpen de trenger, og har krav på, til rett tid og på rett sted. Samtidig er vi opptatt av at ansatte skal trives og være forberedt på de utfordringer vi møter, slik at vi alle kan "stå stødig i skoene". Dessverre er det slik at fokuset ofte blir på daglig drift og at vi

Utfordringer i forhold til rekruttering av helsepersonell vil være et viktig innsatsområde fremover. Vi ser at vi har mange, spesielt helsefagarbeidere, som i nærmeste tid vil gå av med pensjon og vi sliter med rekruttering. Det er nødvendig at vi har nok fagkompetanse på plass både i hjemmetjenesten og sykeheimen for å kunne møte de utfordringer som står foran oss, da i forhold til at kommunen er forberedt på at vi fortsatt tar imot mer komplekse pasienter med mer utfordrende og avanserte medisinske behov.

Velferdsteknologi og videreutvikle bruken av dette, vil bli viktig for å møte de utfordringene som står foran oss.

Helsetjenesten

Kommunen er pliktig til å forebygge og sette inn tiltak/ behandling for å unngå at sårbare barn, unge, familier og andre personer med spesifikke utfordringer innen psykisk helse, rus og livsstil, utvikler sykdom, plager eller kommer i en situasjon der de ikke kan ha omsorg for egne barn. Ingenting er dyrere, både samfunnsøkonomisk og for hvert individ, enn at man havner i utenforskap eller blir avhengig av hjelp og bistand et helt liv. En ungdom som faller utenfor koster samfunnet i snitt ca 16 millioner, en omsorgsplassering kan koste over 180 000,- kr per måned, og ingen kan sette en prislapp på en tapt oppvekst eller en person som velger å ta sitt liv.

Lovendringer som tillegger kommunene et større ansvar, samt nye krav til tjenester for behandling av barn og unge stiller store krav til både kompetanse og ressurser i det kommunale hjelpeapparatet.

Fagområde helsestasjon har vært preget av vakanser i de faste stillingene hele 2024, med bruk av byrå for å i det hele tatt kunne drive en forsvarlig tjeneste. På grunn av vakanser også i 2023, har man parallelt med dette måtte hente inn etterslep på oppgaver, samt kompensere med annet personell i roller som ellers ville vært fylt av helsesykepleier. Dette har gitt en betydelig merbelastning på annet personell. I august 2024 fikk vi på plass en ansatt i rekrutteringsstilling for helsesykepleier under utdanning.

Psykisk helse, ungdom og rus: Tjenestene har hatt en markant økning av nye henvisninger i 2024 (en estimert økning på 50 personer), i tillegg til at vi også hadde en betydelig økning av personer med oppfølging og behandling, som ble overført fra 2023 (32 flere enn året før).

Omstillingene etter oppvekstreform og endringer i samhandling og velferdstjenester har preget tjenestene i 2024, og i tillegg har kommunene blitt pålagt å kunne tilby tjenester til barn og unge med psykiske plager, begynnende rusmiddelproblemer eller reaksjoner på belastende livshendelser, herunder familietilbud og tilbud på tvers av samhandlingsarenaer. På grunn av antall henvisninger inn i tjenestene, og de tilleggsoppgaver tjenesten har fått, ble det fra juni innført venteliste på tjenestene på dette fagområdet, og egen prioriteringsnøkkel ble utarbeidet for inntak av nye pasienter/ brukere. Barn, unge og familier har hatt høy prioritet, og dette arbeidet utgjør en stor del av ressursbruken innenfor tjenesten.

Kriseteamet har også hatt et krevende år, med tunge og omfattende saker å følge opp. Dette har utløst et behov for tydelige rammer for teamet, og det har høsten 2024 blitt arbeidet med dette. Koordinerende enhet har fremdeles stort trykk på tjenestene, og er i tillegg sterkt involverte i de endringer om har funnet sted i velferdsløvgivningen.

Fysioterapi og rehabilitering har stor aktivitet, og det er stort press på kommunefysioterapeuten og på ergoterapeut.

Samarbeidet mellom de privatpraktiserende fysioterapeutene og den kommunale tjenesten når det gjelder oppgavefordeling og samarbeid på tvers har vært i fokus også i 2024. Imidlertid er det reduksjon både på fysioterapeutsiden og på rehabiliterings siden, pga at to ansatte har gått av med alderspensjon uten at ressursen har blitt erstattet. Dette har ført til merarbeid og stort press på gjenværende ansatte. Det jobbes godt på samarbeidssiden og de ansatte har vært løsningsorienterte og omstillingsvillige i prosessen. Fagområdet har utviklet egne prioriteringsnøkler for arbeidet.

Forventede innsparinger har vært spesielt krevende i et år med mye fravær i ansatte-gruppen. Innsparingsmål er forsøkt nådd både gjennom utvalg av tjenester både internt i kommunen og til

kommuner i IN4. I tillegg driftes store deler av Familiebasen fortsatt gjennom prosjektmidler. Hvis vedtatte innsparingsmål skal nås, må det bli klarhet i hvilke tjenester vi skal ha mindre av i Grong kommune. Kutt i tilbud er uunngåelig, det er ikke mulig å løpe fortere eller jobbe smartere for å nå innsparingsmålene.

Legetjenesten:

Utfordring med rekruttering av leger har vært den store utfordringen for tjenesten. Det er nå faste ansatte i fastlegehjemlene. Det er lyst ut stilling for felles kommuneoverlege for i4 IN-kommunene og Nærøysund. Det er lyst ut stilling for vikariat av helsesekretær på forkontor. Det merkes at man har for lite vikarer på legekantoret, noe som gir merbelastning på faste ansatte. Det er høyt pasienttrykk på tjenesten, og det satses på samarbeid og oppgavedeling for å minske trykket. Det brukes mye ressurser i forbindelse med prosjektet «Felles legetjeneste». Utformingen av fremtidig organisering vil ha mye å si for hvordan denne tjenesten vil se ut i fremtiden. Målet må uansett være å skape en tjeneste som er attraktiv å jobbe i, samt at den er faglig god og robust til det beste for innbyggerne. Det er igangsatt reovering av helsefløyen oktober 2024 dette arbeidet skal være ferdig sommer 2025. Med mål om innflytting september 2025.

Miljøarbeidertjenesten:

Utfordringer fremover er at det er flere brukere med sammensatte behov som søker på bolig med bistand ved bofellesskapet. Samtidig ser man at det er mange familier med barn som har behov for et avlastningstilbud. For å kunne gi et best mulig tilbud til denne gruppen, er det viktig og fortsatt styrke den tverrfaglige samhandlingen mellom tjenestene og det tilbudet som gis i skole og barnehage.

Tidligere har det vært litt utfordring med at vi har to forskjellige bygg. Det har skapt en avstand mellom kollegaer som må jobbe på små enheter alene. Dette håper vi blir bedre nå når vi får samlet flere på et bygg. Det er også en utfordring dette med i forhold til å bruke personell på en hensiktsmessig måte, Vi har den siste tiden fått samordnet turnusene bedre slik at det skal være mulig å utnytte ressursene mellom avdelingene på en bedre måte..

Et annet aspekt ved denne tjenesten er at avdelingen har vokst såpass mye i de siste årene at det må vurderes om det skal ansettes en person i en assisterende lederstilling/fagleder stilling igjen. Det har kommet flere tilbakemeldinger på at det er for mye å drifte der det bare er en avdelingsleder. Mye av den faglige oppfølgingen blir hengende etter og det skaper på sikt en dårligere kvalitet på tjenesten. Det er pr. I dag 30 ansatte og noen vikarer.

Det er kommet nye regler for beregning av tilskudd ressurskrevende brukere. Så langt viser beregninger at dette vil medføre mindre tilskudd for Grong kommune.

NAV Indre Namdal:

Også i 2024 har det vært et stort trykk på tjenestene. Alle fire kommunene har hatt forholdsvis høy bosetting, og når vi har hatt vakanse på stillinger har det medført vesentlig høyere arbeidsbelastning på de ansatte som har vært til stede. Selv om NAV har fått tilført ressurser som følge av den høye bosettingen, har rekrutteringsutfordringene gjort at det før høsten 2024 ikke har vært en reell avlastning. Det er usikkert på hvilket nivå bosettingen vil bli i kommunene framover som følge av redusert flyktningstrøm til Norge. Noen av kommunene har signalisert mindre bosetting.

Det er fortsatt dyrtid i Norge selv om prisstigningen har stabilisert seg noe. Utgiftene til sosialhjelp har også i 2024 økt i alle kommunene. Hovedsakelig som følge av bosettingen og dyrtid. For å lykkes med å få ned utgiftene til sosialhjelp er det viktig med god og tett oppfølging av bosatte for å sikre overgang til arbeid etter endt introduksjonsprogram. Det er utfordrende når programtiden er redusert for ukrainske flyktninger, som er største delen av de bosatte i kommunene. Tett samarbeid mellom NAV, flyktingetjenestene og voksenopplæringene blir derfor viktig framover.

Utgiftene til sosialhjelp handler i hovedsak om livsoppholdsutgifter og utgifter til å bo, men vi ser at stadig flere søker om støtte til større utgifter som oppstår. Bilreparasjoner og tannbehandling er

utgifter som ofte er kostbare og utfordrende for mange å håndtere selv innenfor egen økonomi. Dette er utfordrende saker, der det skal vurderes om dette er en nødvendig utgift eller ikke.

Brakerporteføljen har de siste årene vært økende, og med rekrutteringsutfordringer og vakante stillinger på NAV har det ikke vært mulig å følge opp den enkelte så tett som ønskelig. Når bemanningssituasjonen nå har stabilisert seg noe, håper vi at det skal gjøre at vi kan være mer i forkant med kartlegging og veiledning av den enkelte, noe som kan bidra til reduserte utgifter.

De som søker om støtte skal ha råd og veiledning, i tillegg til at de skal kartlegges godt for å sikres riktig oppfølging og vurdering av stønadsbehov. Dette gjelder spesielt barnefamilier, der NAV har et ekstra ansvar for å sikre barnas behov. Kravene fra Statsforvalteren til kartlegging, dokumentasjon, vurdering og skriving av vedtak blir stadig høyere, og det brukes fortsatt mye tid på dette som kunne vært brukt til oppfølging.

En ser at mange av sakene er komplekse saker som krever tett samarbeid med andre tjenester i kommunene. Økt trykk på tjenestene og manglende ressurser har utfordret dette samarbeidet, framover er det viktig å avklare behov for samarbeid og strukturere deler av samarbeidet med aktuelle instanser i alle kommunene for å utnytte ressursene best mulig. Høsten 2024 har vi startet opp med flyktningetjenestene og voksenopplæringene vil bli koblet på etter hvert. Andre tjenester som blir koblet på etter hvert er helse (psykisk helsevern, rus og legekontor), barnevern og oppvekst.

Kompetanseutfordringer

Handlingsrommet for å kunne foreta kompetanseutvikling er blitt svært begrenset som følge av reduserte økonomiske rammer. Dette er uheldig både i forhold til nødvendig kompetanseøkning hos ansatte, men også med tanke på å være en attraktiv arbeidsgiver ved rekruttering av nye ansatte. Som landet for øvrig, opplever også Grong utfordringer med rekruttering av flere yrkesgrupper som f.eks. sykepleiere, helsesykepleiere, sosionomer, helsefagarbeidere og leger. Å få tak i vikarer og arbeidskraft generelt er blitt den største utfordringen. Innenfor helse og omsorgstjenestene er det nettopp hender og arbeidskraft som er den viktigste faktoren for å yte tjenester til innbyggerne. Ros-analysene på alle fagområdet viser det samme.

I takt med økt digitalisering og teknologiutvikling innenfor tjenestene, ser man et økende behov for kompetanse innenfor it/teknologi i kombinasjon med fagkunnskap. Dette vil være et område som det vil være viktig å ha fokus på i fremtidig rekruttering av ansatte.

For å møte fremtiden er man nødt til å tenke på andre måter for å løse oppgavene på. Jmf. prosjektet oppgavedeling som nå kjøres på sykeheimen.

Generelt

Rammebetingelsene endres stadig. Noe som igjen påvirker evnen til å yte gode og forutsigbare tjenester. Dette samtidig som man ser at brukerretektighetene stadig blir styrket og lovfestet. Prosjektfinansiering av enkelttiltak har blitt mer vanlig. Dette sammen med mangel på arbeidskraft og kompetanse tilsier at man bør se på tettere samarbeid kommuner mellom på enkelttjenester. Det jobbes fortiden med et stort fellesprosjekt «Felles legetjeneste». Erfaringene fra dette prosjektet viser at samarbeid er krevende av flere årsaker. Her kan bl.a. nevnes; kulturforskjeller, argumentasjon rundt nærhet til tjenester, utviklingskapasitet og ikke minst nasjonale lover, forskrifter og andre reguleringer som ikke er tilpasset tett samarbeid over kommunegrensene. Skal man i fremtiden klare å levere de tjenester som er forventet, må man jobbe videre med digitale løsninger på de områder det er mulig. Å finne balansen mellom digital og fysisk oppfølging vil kunne være krevende men viktig. Men det må skapes en forståelse og aksept blant innbyggerne for at skjer endringer i forutsetninger som gjør at oppgaver må løses på andre måter.

10.3.2.1 Mulige tiltak for å nå omstillingsmål i økonomiplanperioden.

Statistikken viser at antall eldre vil øke mye i årene fremover. Tilgang til arbeidskraft generelt, og ikke bare personell med gitt kompetanse, er blitt den største utfordringen for å drifte tjenestene på en effektiv og god måte. Kontinuerlig omstillingsarbeidet for å ta ut de mest effektive arbeidsmåter vil derfor være svært viktig.

I forarbeidene til budsjett 2025 er det allerede lagt inn flere forutsetninger og tiltak som er beskrevet under budsjettpremissene for hver tjeneste. I tillegg til dette er det foretatt en generell gjennomgang og justeringer av enkeltposter.

Det er i økonomiplanperioden definert økonomiske omstillingsmål for ramme 3.

2025 - kr 2 100.000,-

2026 - kr 3 100 000,-

I planperioden er det totale omstillingsmålet kr 5 200 000,- for ramme 3.

Rammeområdet vil derfor måtte foreta innsparinger tilsvarende helårvirkning på 5 årsverk allerede for 2025. I realitet vil det si langt flere enn de 5 årsverkene da oppsigelser krever prosesser som tar tid. Personellressursen på de enkelte fagområdene er allerede skåret ned til et minimum i forhold til oppgaveporteføljen. Derfor vil en reduksjon av årsverk også medføre kutt i tjenestetilbud. Det vil fra innbyggerens side kunne oppleves som om man ikke får den hjelpen man forventer, eller at man må påregne lengre ventetid. Enkelte forebyggende tiltak og tjenester, vil måtte reduseres eller tas bort. Dette på tross av at man har en opplevelse av at har en bra effekt av dem.

10.4 Budsjettpremisser inkl. utfordringsbilde rammeområdet for næring, miljø, jordbruk, skogbruk, kultur, teknisk, brann- og redning, musikk- og kulturskole og ungdomsklubb.

10.4.1 Premisser.

Noen endringer i drift 2025:

Næring.

Det er budsjettet med bruk av næringsfondet med inntil kr.850 000 i 2025. Inntil kr 600 000 gjelder generelle tilskudd næring. Deler av stillinga som rådgiver næring er, som i 2024, finansiert med bruk av kr. 150 000 fra næringsfondet. Det er i kommunedirektørens forslag foreslått at hele stillinga som rådgiver næring finansieres av næringsfondet. Dette er innlagt som et mulig nytt driftstiltak.

Jordbruk, skogbruk og miljø.

Det ble iverksatt interkommunalt samarbeid - Overhalla og Grong landbruk og natur fra sommeren 2021. Ved iverksettelse av denne ordningen ble det en kostnadsøkning på rundt kr. 300 000. For 2025 er ordninga videreført med til sammen 6,7 stillingsressurser.

Kultur.

På kultursida er poster til bruk for tilskuddsforvaltning redusert med kr.261 000. I tillegg reduseres noe på lønnsmidler/fagtilbud kulturskole og materiell/utstyr på ungdomsklubb og bygdemuseum slik at samlet reduksjon blir ca. Kr. 300 000.

Tabell 21 Endringer i tilkudd kulturmidler

Tilskuddsordninger/kulturmidler som er foreslått fjernet	2024	Reduksjon	2025	Note
Løypetilkudd Bjørgan-Heia	90 000	- 90 000	-	1
Tilskudd kjøring øvrige skiløyper i Grong	18 000	- 18 000	-	2
Tilskudd strømkostnader lysløyper	18 000	- 18 000	-	3
Tilskudd barn og unge, herunder teater/revy	30 000	- 30 000	-	4
Tilskudd sang og musikk.	30 000	- 30 000	-	5

Tilskuddsordninger/kulturmidler som er foreslått redusert	2024	Reduksjon	2025	
Kulturmidler idrettslagene	76 000	- 40 000	36 000	6
17.mai. (kostnader, korps tilskudd og grendetilkudd)	40 000	- 15 000	25 000	7
Div. tilskudd/ Det ubundne kulturbudsjettet (arrangementer, aktiviteter og større kulturprosjekt, spons etc.	45 000	- 15 000	30 000	8
Kulturpris	12 000	- 5 000	7 000	9

Tilskuddsordninger/kulturmidler som foreslås videreført	2024		2025	
Brøyting parkeringsplass Heia (oppsigbar avtale)	31 000	-	31 000	
Drift Bjørgan skianlegg (ikke oppsigbar avtale på kort sikt)	24 000	-	24 000	
Årlig kulturtilskudd/driftstilskudd og leie Grong Kino (festet i kommunestyrevedtak)	90 000	-	90 000	

- 1) Den kommunale andelen av finansiering for løypekjøring skiløyper Bjørgan, Heia (Geitfjellet og Kvernsjøen) utgår. Videre løypekjøring forutsetter annen finansiering.
- 2) Kommunale tilskudd fordelt på mange lokale skiløyper utgår
- 3) Fordeling til Grong IL og Harran IL for kommunal subsidiering av strømkostnader lysløyper/lysanlegg tilknyttet skiløyper utgår.
- 4) Tilskuddsmidler til lag og foreninger som aktiviserer barn og unge, samt teater og revylag utgår.
- 5) Tilskuddsmidler til lag og foreninger som organiserer musikalsk aktivitet (korps, kor o.l.) utgår.
- 6) Kulturmidler til idrettslaget reduseres til ca. det halve. Gjenstående midler prioriteres til idrettsorganiserer som IKKE mottar LAM-tilskudd (via tippemidler) og som håndpenger til særlige satsninger årlig.
- 7) Gjenstående beløp 17. Mai går til å dekke kostnader for dagen som korps i toget, innkjøp blomster til talere, krans til soldatkrav og andre kostnader på dagen. Det som utgår er tilskuddet til grendeorganiseringene GBU, Nordtun, Harran. Dette tilskuddet ble gitt i sin tid for å dekke kostnader på dagen, men arrangementene er i dag overskuddsarrangementer.
- 8) Dette er selve kulturbudsjettet som benyttes til håndpenger til årstidsarrangementer, ekstrabevilgninger, spons, søknader til grupperinger og aktiviteter som faller utenfor de andre kategoriene (sang, musikk, teater, revy, idrett), støtte til særlige satsinger av arrangementer, kostnaddekking kommunale arrangementer kultur osv. Posten kan reduseres, men vil samtidig få økt påtrykk fra organiseringer hvor ordninger i dette forslaget opphører).
- 9) Selve kulturprisen opphører ikke, men ordningen med utbetaling av et pengebeløp på kr. 5.000,- opphører som ordning. Gjenstående midler er innkjøp fysisk kulturpris, blomster o.l.

Biblioteket.

Biblioteket 70 % bibliotekar. Dette medfører åpningstid på 3 dager i uken. Det er tilrettelagt for selvbetjeningsautomat som en del av prosjektet med innføring av nytt biblioteksystem.

Grong kulturskole.

Lønnsmidler noe redusert fra 01.08.2025 som kan medføre at fagtilbud reduseres i omfang.

Kulturhuset Kuben.

Budsjettert i hovedsak som foregående år med 60 % kulturvaktmester som inkludert. (Tjenesten kulturvaktmester faktureres/selges til leietakerne etter behov, i tillegg til leien.)

Ungdomsklubb.

Driftsopplegget med 30 % stillingsressurs er videreført.

Grong bygdamuseum.

Dagens driftsnivå opprettholdes på tilnærmet samme nivå. Av budsjetterte netto utgifter på kr. 252 000 utgjør deltakelse i Museet Midt kr. 108 000.

Kommunalteknikk.

Samferdsel.

Drift av kommunalt vegnett gjennomføres med kontraktsparter for sommerdrift og vinterdrift som er inngått etter offentlig anbudskonkurranse. Budsjettet for 2025 blir redusert på grunn av pålagt innsparing. I tillegg er det driftskontrakter som får prisstigning. Dette betyr at budsjettet gir begrensninger i vedlikeholdet både for sommer og vinter.

Samtidig er drifta av vegnettet prisgitt ytre forutsetninger som vær og føreforhold. Hvis det blir en vinter med mye snø betyr budsjettet vesentlig redusert sommervedlikehold og dårligere kvalitet på kommunes offentlige vegnett.

Grøntanlegg, rasteplasser og idrettsanlegg.

Budsjettert på tilnærmet samme nivå som 2024. Opplegget med bruk av skoleungdom, flyktninger og arbeidssøkende tenkes videreført.

Vann, avløp, slam og renovasjon.

Det er budsjettert med selvkost på alle områder. Interkommunalt samarbeid på slam og renovasjon medfører at budsjettet hensyntar prisstigning fra Midtre Namdal renovasjonsselskap.

Når det gjelder vann og avløpsområdet er det budsjettert med noe økning i driftsutgifter for å intensivere innsatsen på ledningsnettet. Det er bygd opp et selvkostfond som gjør at økning i drift og investeringer ikke vil medføre vesentlige økninger på de kommunale gebyrene.

Kommunal bygningsmasse.

Både formålsbyggene og boligmassen ble ved første gangs budsjettering planlagt med utgangspunkt i 2024 budsjettet. Det ble i ettertid pålagt innsparing og det er foretatt ytterligere reduksjoner på ca. kr. 350 000. Det er forsøkt hensyntatt at boligstiftelsen er nedlagt og dette skal være innarbeidet i det ordinære driftsbudsjettet. Hvis en ser på forventet prisstigning betyr budsjettet for 2025 reduserte muligheter for systematisk vedlikehold.

Vaktmestergruppen er ytterligere redusert i bemanning slik at samlet ressurs er 4,2 stillinger ved inngangen av 2025.

Forvaltningsoppgaver – interkommunalt samarbeid. (Plan, byggesak, GIS, kart/oppmåling)

Det interkommunale samarbeidet med kommunene Namsskogan, Røyrvik og Lierne er budsjettmessig videreført på tilnærmet samme nivå som i 2024. Budsjettet er forankret med samarbeids kommunene i det årlige budsjettmøtet på høsten

Brann – redningsvesen.

Namdal brann- og redningsvesen som også er et interkommunalt samarbeid har lagt et budsjettforslag i samråd med Overhalla og Høylandet kommuner. Det er budsjettert med lovpålagt beredskapsordning som medfører at brann- og redningsvesenet har en person på vakt hele tiden.

10.4.2 utfordringer.

Næring, jordbruk, skogbruk og miljø:

- På nærings sida er hovedutfordringa å bidra til å skape flere arbeidsplasser. Dette ved tilrettelegging for eksisterende næringsliv og bidra til etablering av nytt næringsliv. Her er kommunen avhengig av privat initiativ og gründere.
- På landbrukssida generelt er forventningsbilde at vi får tatt ut effekten av etablert interkommunalt samarbeid med sikte på bedre tjenester for landbruket. Jordbruk fortsatt ambisjon om høyt servicenivå på tilskuddsforvaltninga og en aktiv veiledning opp mot eierne av landbrukseiendommer. Fortsatt oppfølging av bo- og driveplikten og kontroll av jordleieavtaler. Videreføre god kvalitet på behandling av konsesjonssaker. Skogbruket har i en periode vært preget av lavere avvirking. I løpet av en periode fram i tid ser vi konturene av store skogressurser med stort potensiale for lokal og regional verdiskaping. Dette vil gi behov for økt ressursbruk til veibygging, tynning, hogst og planting.
- På miljø sida oppfølging av rovdyrforvaltning, og ivareta sekretariatet for det kommunale skadefellingslaget for rovvilt for Grong, Høylandet og Namsskogan. Bistå mot vannområdeforvaltning og prosesser opp mot nasjonalparkforvaltning.

Kultur:

- Nytt kulturhus og skolebygg med bibliotek, musikk og kulturskole, kultursal, liten idrettshall, basseng og kantine har gitt nye muligheter. Utfordringa blir å videreføre gode driftsmessige løsninger i samspill med alle brukergrupper og finne riktig aktivitetsnivå for drifta som er tilpasset dagens bemanning og budsjett.
- I sports- og fritidsparken ble det investert i nytt kunstgressdekke i 2022. Videreføre god drift i samarbeid med Grong idrettslag og Grong videregående skole.
- Fortsatt fokusering på øvrige kulturaktiviteter både mot skole og helsesida som den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken.
- Aktiv tilskuddsforvaltning innenfor de til enhver tid vedtatte rammer.
- Opprettholde godt driftsnivå på ungdomsklubben med begrenset budsjetttramme.

Kommunalteknikk:

- Innenfor vegområdet er hovedutfordringa tilstrekkelig med driftsmidler for god nok drift.
- På vann og avløpssida er det gjennomført mange tiltak de siste årene. Det er blant annet bygd 3 nye renseanlegg og ny vannforsyning til Bjørgan og Formofoss. Framover må det legges innsats på rehabilitering og forbedring av ledningsnett. Herunder også nødvendige tiltak på pumpestasjoner og høydebasseng. Videre utvikling av Bjørgan området betinger oppgradering av kommunaltekniske løsninger spesielt på avløpssida.

Bygg og eiendom.

- Redusert bemanning og reduksjoner i budsjetttrammen over tid kan være krevende for å opprettholde god nok kvalitet på bygningsmassen.
- Gjennomføre tiltak på bygningsmassen for å tilfredsstille krav til universell utforming, brannforebyggende tiltak og opprettholde godkjent inn klima.
- Kunnskap og innsats for energioppfølging må vektlegges. Dette i samsvar med klima og energiplan som har målsatt at kommunen skal redusere sitt energiforbruk framover.

- Ny boligpolitisk plan vedtatt i 2024. Videre strategi for kjøp og salg av boliger ble vurdert i denne sammenheng. På boligsida fortsatt fokus på fra leie til eie ved at leietakere kan kjøpe egen bolig/leilighet.

Plan, byggesak, GIS og kart/oppmåling.

- Videreføre vertskommunesamarbeidet med Namsskogan, Røyrvik og Lierne.
- Videreutvikle kompetansebygging og samhandling på tvers av fagområder.

Namdal brann og redningsvesen.

- Dette er interkommunalt samarbeid mellom Grong, Høylandet og Overhalla. Grong er vertskommune og har delegert myndighet fra de andre kommuner. Bygging av felles plattform for drift og forvaltning for de 3 kommuner både innenfor beredskap og forebyggende arbeid vil fortsatt være hovedfokus. Oppgradere systematikk og rutiner for å ivareta internkontroll, HMS og personsikkerhet.
- Revidere brannordninga basert på risiko og sårbarhetsanalyse, forebyggende analyser og beredskapsanalyser.

Bilde 9: Foto Ingri Gartland

10.5 Premisser og utfordringer til rammeområdet kirkeformål.

Tilskuddet til Grong menighetsråd er i årets forslag til budsjett og økonomiplan kr 2 275 000 for 2025 og ut planperioden. (I tillegg kommer tjenesteytingsavtalen på kr 46 000, totalt kr 2 321 000. Videre har vi ikke regnet på renter og avdrag på lån til investeringstilskudd gitt til kirken tidligere år, som også belastes drifta i kommunen.)

Vi har mottatt budsjett for 2025 og notater fra Kirkelig fellesråd der de beskriver et behov for å øke driftstilskuddet med kr 200 000 fra 2025 og ut perioden. Dette begrunnes med lønns- og prisvekst. Vi er kjent med at Grong menighetsråd nå har det stramt og at likviditeten er utfordrende. Med de stramme rammene som kommunen har, har ikke kommunedirektøren funnet rom for denne økningen i drift. Også Menighetsrådet må ta en del av innsparingen og omstilling som vi som kommune nå står overfor.

Det er fremlagt ønske om investeringer i planperioden 2025-2028. Etter en gjennomgang med menighetsrådet, ønsker kommunedirektøren å imøtekomme disse investeringene. (Kommunen må lånefinansiere dette, og renter og avdrag blir belastet i drifta til kommunen i årene framover.)

10.6 Premisser og utfordringer til rammeområdet politisk styring, kontroll og fellesutgifter.

Med utgangspunkt i budsjettet for 2024 er det ikke foretatt nevneverdige endringer 2025. Godtgjørelser til folkevalgte er økt i 2024, jfr. ny forskrift, men spares på andre områder.

Når det gjelder lisenser og ikke lovpålagte oppgaver kan strømming av kommunestyrets møter vurderes. Strømming av kommunestyret er budsjettetert med kr 66.000,- for 2025. I tillegg påløper en del arbeidstimer per møte for styring av strømming. Det er et ikke lovpålagt tiltak, men kan ha verdi for lokaldemokratiet. En oversikt viser følgende antall personer som har fulgt sendingen direkte og hvor mange som har ett sendingen i opptak:

Dato	Antall seere direktesending	Antall seere publisert opptak
10.09.2024	11	33
20.06.2024	76	69
25.04.2024	11	40
14.12.2023	93	31
16.11.2023	48	122
05.10.2023	146	388
04.05.2023	6	82
26.01.2023	4	42
15.12.2022	31	31
17.11.2022	110	18
22.06.2022	18	25
02.06.2022	41	56
05.05.2022	1	4
24.03.2022	180	143
17.02.2022	14	9
27.01.2022	131	90
16.12.2021	25	0
18.11.2021	10	0
02.09.2021	33	74
17.06.2021	7	21
27.05.2021	41	11
22.04.2021	19	34
18.03.2021	15	11
18.01.2021	177	125

Grong kommune har en digital postliste tilgjengelig på kommunens hjemmeside. Her legges all offentlig korespondanse. Postlisten er også et viktig demokratisk virkemiddel som gjør at våre innbyggere m.fl. kan se hva som skjer i kommunen, inkl. innsynsløsning på politiske vedtak. Kan eventuelt vurdere bruk av Teams som alternativ overføring av kommunestyremøter til våre innbyggere. Vi har lisens for Teams og det påløper derfor ingen ekstra kostnader. Skal opptak av møter ligge ut i det offentlige rom i mer enn 14 dager, må opptakene tekstes, jfr. kravene til universell utforming.

11 Målsettinger og handlingsplaner for Grong kommune.

Kommunens visjon og målsettinger fremgår av kap. 4. Disse er gjeldende for hele planperioden og derav økonomiplanperioden. I tillegg ligger premissene for budsjett 2025 i kapittel 10. I dette kapitlet er det en beskrivelse av utviklingstiltak for å imøtekomme krav og forventninger til tjenestens innhold og kvalitet. Disse er førende for hele økonomiplanperioden.

Ansvar for å initiere disse utviklingstiltakene tilligger kommunedirektørens ledergruppe. Iverksettelse, samhandling og å trekke med seg naturlige samarbeidspartnere er et ansvar for alle i ledergruppen. Gjennomføring med evaluering, læring og korrigerende er et helhetlig ansvar for alle ansatte kommunen.

Sammen med årsbudsjettet er handlingsplanen det årlige handlingsprogrammet til kommuneplanens samfunnsdel.

Slike handlingsplaner er med på å sikre at utviklingsarbeidet blir en kontinuerlig prosess.

11.1 Finansielle måltall Grong kommune

Kommuneloven inneholder en generalbestemmelse som slår fast at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Det nevnes nøye prioriteringer, jevnlig oppfølging av budsjett, egenfinansiering av investeringer, planmessig vedlikehold av eiendom og håndtering av risiko som noen stikkord for god langsiktig økonomiforvaltning.

Den nye kommuneloven inneholder nå en lovfestet plikt til å benytte finansielle måltall som verktøy for langsiktig styring av kommunens økonomi.

Kommunestyret vedtok i september i k-sak 35/19 at følgende finansielle måltall skal innarbeides i budsjett og økonomiplan for Grong kommune;

De konkrete måltallene gjelder i et tidsperspektiv innenfor økonomiplanperioden dvs. 4 år.

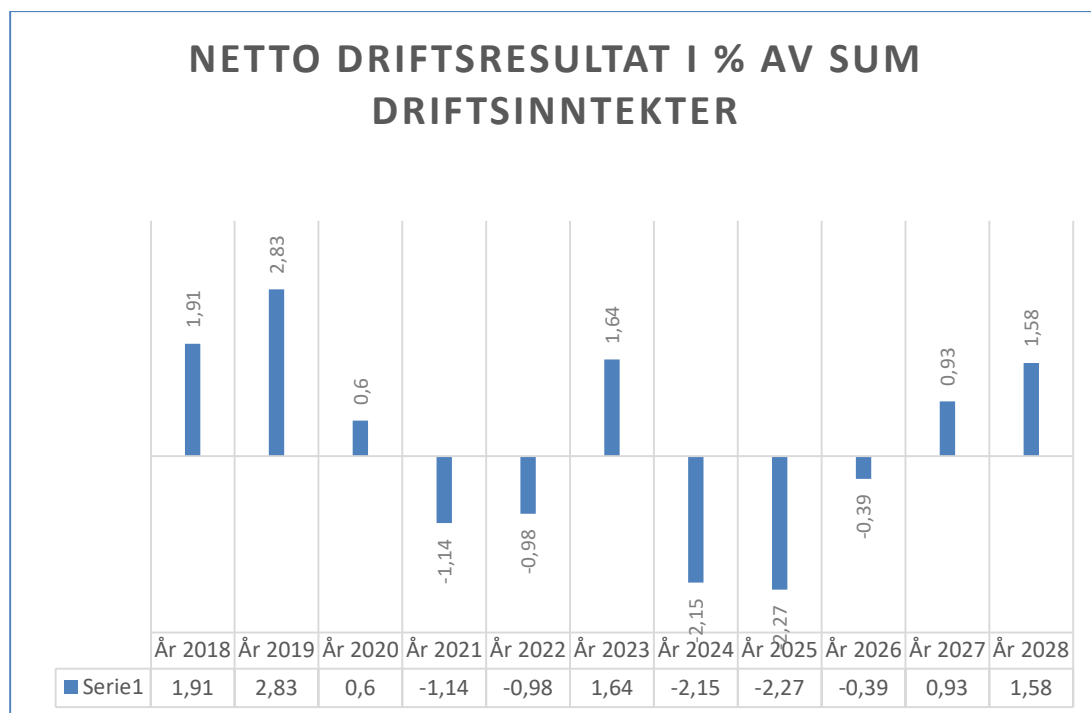
- Netto driftsresultat, minimum 1,75% av driftsinntektene.
- Netto lånegjeld i prosent av driftsinntektene, bør ikke overstige 120%.
- Disposisjonsfond, minimum 7,5% av driftsinntektene.
- Arbeidskapitalen bør utgjøre minst 15% av driftsinntektene

Tabell 22 Finansielle måltall

Finansielle måltall	Budsjett										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	1,91	2,83	0,60	-1,14	-0,98	1,64	-2,15	-2,27	0,39	0,93	1,58
Netto lånegjeld i prosent av driftsinntekter.	118,8	122	101 %	112 %	107 %	103 %	107 %	102 %	98 %	93 %	88 %
Prosent disp fond av driftsinntektene	15,82	17	16,6	14,4	13,2	13,4	11,8	9,4	9,2	10,1	11,6
Arbeidskapital (minus premieavviket) i prosent av driftsinnt	17,89	20,35	20,64	18,18	18,56	11,84					

Netto driftsresultat – skal være minst 1,75% av driftsinntektene

Utviklingen i netto driftsresultat har vært og vil bli som følger i forhold til økonomiplanen;

Figur 16 Netto driftsinntekter

Kommunen har etter 2019 ikke oppnådd måltallet om 1,75% netto driftsresultat. Netto driftsresultat var negativt i 2021 og 2022. Dette har tært på det frie driftsfondet/ disposisjonsfondet og utviklingen er ikke økonomisk bærekraftig. Vi må legge om driften, vi har for høye driftsutgifter sett i forhold til den inntekten vi blir tilført, som i all hovedsak er rammetilskudd og skatteinntekter. Ihht. budsjettallene her, er netto driftsresultat negativt i 2025 og 2026, mens planlagt omstilling vil gi positivt nettodriftsresultat fra 2027.

Oversikten viser at det er nødvendig å foreta ytterligere omstillinger i perioden for å sikre en sunn økonomisk drift av kommunen. Dersom en skal nå målet om et netto driftsresultat på 1,75% av brutto driftsinntekter, må utgiftene reduseres med ytterligere 16,5 millioner i 2025.

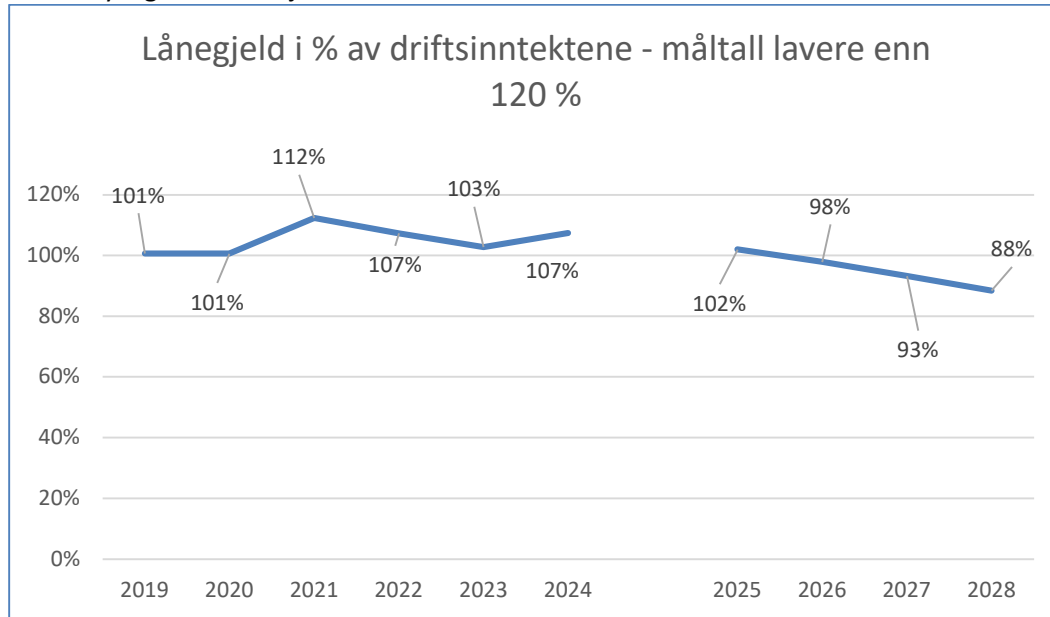
Det ligger inne store uspesifiserte innsparingstiltak i perioden 2025-2028, vi må jobbe med varige tiltak og omstilling. En slik omstilling krever **kapasitet** til å drive prosessen.

Tabell 23 Avvik netto driftsinntekter

	2025	2026	2027	2028
Om vi skal nå målet 1,75%, må nettodriftsresultat være:	- 7 217 299	- 7 200 393	- 7 191 643	- 7 191 643
Nto driftsres i budsjett/økonomiplan	9 346 875	1 587 651	- 3 806 561	- 6 472 519
Netto driftsresultat i % av sum driftsinntekter	-2,27 %	-0,39 %	0,93 %	1,58 %
Diff - for lavt nto driftsresultat	16 564 174	8 788 044	3 385 082	719 124

Lånegjeld i prosent av driftsinntektene – lån skal være lavere enn 120% av driftsinntektene

Vi holder oss innenfor målet på 120% i perioden. I 2023 og 2024 øker gjelden vår, da nye låneopptak overstiger avdragene som betales i året. I 2023 kjøpte vi ut «blålysbygget» og i 2024/25 er renovering helsefløy lagt inn i budsjettet.

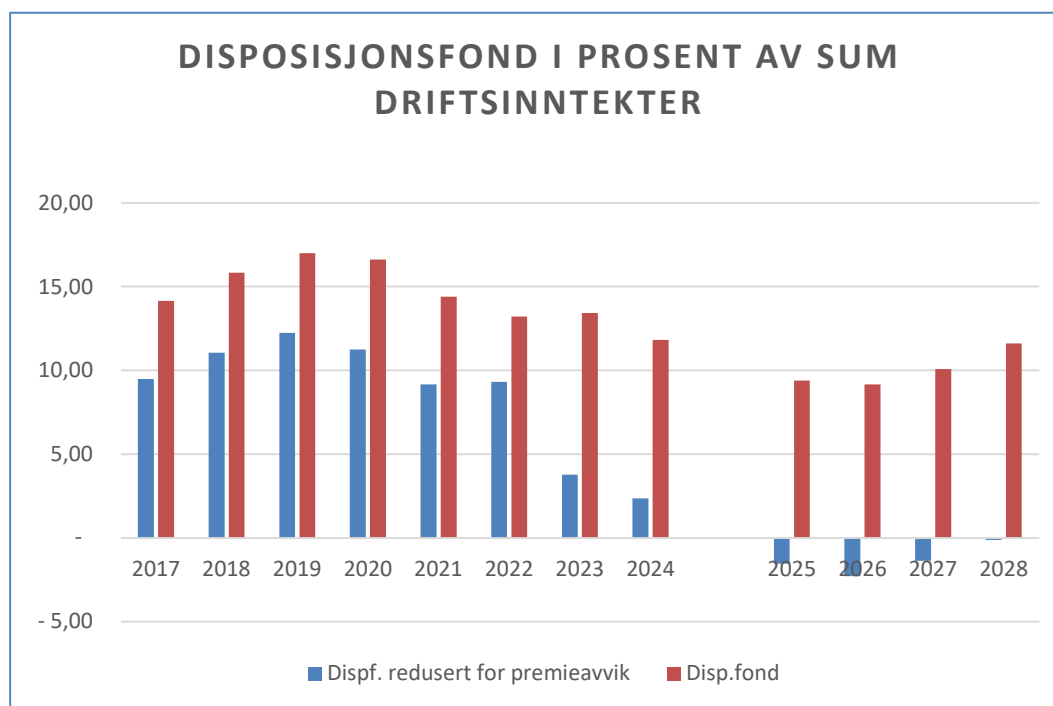

Figur 17 Lånegjeld

Disposisjonsfond - skal være minimum 7,5 % av driftsinntektene

Som det kommer frem av økonomiplanen, må det brukes av disposisjonsfond i 2025 og 2026 for å få budsjettet i balanse. Planlagt omstilling vil føre til at vi kan sette av til disposisjonsfond i 2027 og 2028. Det er ikke tvil om at vi må jobbe godt med omstilling, for å redusere bruken av disposisjonsfondet i planperioden.

Vi holder oss innenfor måltallet, «på papiret». I disposisjonsfond i disse beregningene ligger «alle typer» disposisjonsfond, også de vi selv merker som «bundne» (altså premieavviksfondet og «avvikling likviditetsreserve» mm.) Se mer om disposisjonsfondet pkt. 8.10. Tar vi hensyn til akkumulert premieavvik, så overstiger premieavviket (betalt ikke utgiftsført, følgelig ikke belastet disposisjonsfondet ennå.) disposisjonsfondet allerede fra 2025. **Dvs. hadde vi utgiftsført premieavvikene fortløpende, og ikke fordelt de over de 7 neste årene, hadde disposisjonsfondet vårt vært oppbrukt etter 2025..** Dette vil vi merke på likviditeten.

Figur 18 Disposisjonsfond

Arbeidskapital i prosent av driftsinntekter.

Arbeidskapitalen bør utgjøre minst 15% av driftsinntektene, og sier noe om likviditeten til kommunen. Denne er det kun mulig å beregne ved regnskapsavslutningen. Regnskap 2023 er siste tall, da var arbeidskapitalen på 11,84 %. Det tyder på redusert likviditet, og at vi ligger lavere enn anbefalt.

11.2 Handlingsplan for 2025

Revisjon av måldelen av Kommuneplanens samfunnsdel, ble vedtatt i kommunestyret 22. april 2021. Følgende ble vedtatt:

Visjon:	Kraft i elver og folk.
Overordnet mål:	Innen 2030 skal bærekraft og folkehelse danne grunnlaget for all samfunns- og næringsutvikling i Grong.
Hovedmål:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Innen 2030 skal Grong være en kommune som er attraktiv for bedrifter og som har et mangfoldig næringsliv. 2. Innen 2030 skal Grong fortsatt være et trygt og attraktivt bosted 3. Innen 2030 skal det bo flere barn i Grong enn i dag. 4. Innen 2030 skal folk kjenne Grong som nytenkende og inkluderende

I kommunens samfunnsdel så er det for hvert hovedmål vedtatt ulike punkter benevnt «Slik gjør vi det:». Med bakgrunn i kommunens visjon og overordna strategier blir det hvert år utarbeidet et sett utviklingstiltak for kommunen. Disse linkes i egen kolonne opp mot hovedmål og tilhørende punkt for «Slik gjør vi det:». Altså 1.1. henviser til hovedmål 1 og punkt 1 i «Slik gjør vi det» lista.

Vi har en del felles utviklingstiltak, samt at det under de enkelte rammeområdene 1 – 4 utarbeides egne utviklingstiltak. Det vil i løpet av året, spesielt i forbindelse med tertialrapportene og

årsmeldingen bli rapportert tilbake til politikerne hvordan kommunen ligger an i forhold til gjennomføring av utviklingstiltakene.

11.2.1 Felles utviklingstiltak.

TILTAK	Link mot samfunnsplanens mål	Målsetting med tiltaket
Felles utviklingstiltak:		
<p>Generelt omstillingsarbeid: Endringer i rammebetingelsene, stram økonomi, økt lønn, pris og renter, medfører et stort og kontinuerlig fokus på behovet for omstilling, bl.a. omstilling for mer effektiv drift herunder å finne et tilpasset tjenestenivå, utnytte ressurser på tvers av rammeområdene og ha rett kompetanse på riktig sted og til riktig tid.</p>	4.8	Bærekraftige tjenester /økonomi
<p>Oppfølging leder- og medarbeiderutviklingsprosess: Prosjektet ble avsluttet i 2022. Følgende tiltak skal ha fokus i 2025:</p> <ol style="list-style-type: none"> Verdiplakaten – Sånn gjør vi det i Grong kommune. Konkrete utviklingsområder/ tiltak defineres på hver enkelt avdeling og for hver enkelt ansatt (gjennom medarbeidersamtaler). 10-FAKTOR (2024). 10-faktorundersøkelsen benyttes som hjelpemiddel for å ha søkelys på utviklingsområder for avdelingene i 2025. Konkrete utviklingsområder/tiltak defineres på hver enkelt avdeling Medarbeidersamtaler gjennomføres innen 01.04.2025 <p>Felles for punkt 1 og 2 inkluderer bruk av lokale samarbeidsmøter mellom leder, tillitsvalgte og verneombud eller egne avdelingsmøter med alle ansatte.</p>	4.8	<p>Målet for utviklingsprosessen (2022 – 2027) er å skape gode arbeidsmiljøer, som bidrar til trivsel, motivasjon, stolthet, kreativitet og effektivitet.</p> <p>Gjennom utviklingsarbeidet skal medarbeidere bli kompetente og skal oppleve mestring i hverdagen, se seg sett og verdsatt ut fra at de selvstendig bruker sin kompetanse til å gi gode tjenester.</p> <p>Prosessene skal gi bedre kvalitet, større engasjement og ansvar, økt medinnflytelse og samarbeid.</p> <p>På sikt sikre at nærværet økes og holdes på et høyere nivå (enn 2024) med mål om 92 % i gjennomsnitt innen 2027 for hele organisasjonen.</p>
<p>BTI-prosjektet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Innføre en arbeidsmodell, som skal gi bedre tilpasset tverrfaglig innsats i august 2025 Arrangere en felles tverretattlig fagdag for ansatte 	1.5, 3.1, 4.3, 4.4	Styrke det helhetlige tverretattlige samarbeidet rundt gravide, barn, unge og familier i kommunen

<ul style="list-style-type: none"> • Gi opplæring og øke kompetansen til ansatte • Få en bærekraftig utnyttelse av ressurser i organisasjon 		
Revidering av Etske retningslinjer for Grong kommune	4.3	Økt fokus på et viktig område for både ansatte og folkevalgt
Revidering av Reglement for delegering	4.8	Justere slik at «kartet stemmer med terrenget»
Brukerundersøkelser gjennomføres i 2025. Resultatene av brukerundersøkelser danner grunnlag for brukermøter og for nærmere analyse og justering av tjenestetilbud.	4.8	Mer brukerorienterte tjenester og større evne til tilpasning og fornyelse i hele organisasjonen.
Utarbeide ny overordnet Strategisk kompetanseplan	4.2	Økt planmessig arbeid med kompetanse for å sikre kvalifiserte medarbeidere.
Arbeide med bemanningstilpasning på alle rammeområder: <ol style="list-style-type: none"> 1. Utarbeide bemanningsplaner (nåværende og fremtidige oppgaver/årsverk), inkl. kartlegge midlertidige ansatte og ansatte nær pensjoneringsalder 2. Drøftinger med tillitsvalgte -hvor nedbemanning skal skje, inkl. fastsetting av kriterier 3. håndtering av eventuelle overtallige - omplassering til annet passende arbeid/opsigelse 	4.8	Gjennomføre bemanningstilpasning i henhold til lover og regler
Internkontroll <ul style="list-style-type: none"> • Sikre at årshjul for internkontroll gjennomføres i henhold til plan for driftsROS, tertialrapportering, budsjett- og handlingsplan og årsmelding. • Fokus på internrevisjon av identifiserte sårbare områder på den enkelte avdeling • Følge opp rutiner for lokalt samarbeidsforum og rapportere på tema som ligger i rutinen. Blant annet HMS, internkontroll og økonomioppfølging 	4.3 og 4.4	Målet med internkontrollen er at brudd på regelverket forebygges, avdekkes og følges opp på en hensiktsmessig måte.
Utviklingstiltak for rammeområdet administrasjon og fellestjenester		
Tiltak på servicekontoret <ul style="list-style-type: none"> • All inngående post journalføres løpende daglig. Mål: All inngående post skal journalføres hver dag. Dersom post ikke er journalført hver dag skal årsak forklares i daglig rapportering. • Utgående journalpost samt notater under arbeid som er opprettet av 	4.2/4.8	Målet er et levende lokaldemokrati gjennom å sikre åpenhet og innsyn (forutsetter at innbyggerne får nødvendig informasjon om kommunale forhold). Journalføring gir oversikt over saksbehandlingen og dokumentene som skapes som

<p>saksbehandlere skal kontrolleres ukentlig slik at vi sikrer at post blir ferdigstilt og journalført. Mål; ikke flere enn 100 journalposter med status «Reservert» (kladd).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postlista på nettsiden er med på å sikre åpenhet. Post blir publisert tre dager etter journalføring for å kvalitetssikre informasjonen. Mål: ingen taushetspliktig informasjon skal publiseres. • Informasjonsoppdrag til Civis og nettside. Mål: informasjonsoppdrag skal utføres løpende hver dag med unntak av store endringer på nettsiden. • Alle skriftlige henvendelser til servicekontoret/postmottak skal fordeles/arkiveres hver dag. <p>Internkontroll – felles ramme 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre samarbeidsmøter mellom leder, tillitsvalgte og verneombud – to møter per år 		<p>ledd i den. Journalført post er tilgjengelig på kommunens postliste på nettsiden.</p> <p>Økt fokus på tema som ligger i rutinen, bl.a. HMS, internkontroll og økonomioppfølging</p>
<p>Utviklingstiltak for rammeområdet for oppvekst og familie</p>		
<p>Felles tiltak oppvekst og familie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre, analysere og følge opp ulike brukerundersøkelser (elevundersøkelse, foreldreundersøkelse i barnehage, SFO og Ungdata 8-10 trinn og Ungdata junior 5.-7. trinn). • Aktivt ungdomsråd i Grong. • Utarbeide en plan/rutine for å styrke foreldresamarbeid i barnehage og grunnskole. • Kartlegge kompetanse og fremtidige kompetansebehov. • Utarbeide en felles kompetanseplan for oppvekst og familie. 	<p>3.3</p> <p>2.1, 2.3, 3.3, 5.8</p> <p>4.3</p>	<p>Målsetting med tiltakene:</p> <p>Alle barn, unge og deres familier får styrket muligheten til å medvirke gjennom brukerundersøkelser, råd og utvalg.</p> <p>Omstilling til morgendagens tjenester.</p>

<p>Felles tiltak grunnskolene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utarbeide kvalitetsmelding for grunnskolene. • Lage en 4-årig kvalitetsutviklingsplan for grunnskolene. • Revidere handlingsplanen for et trygt og godt skolemiljø. • Analysere og sette mål for grunnskolenes forebyggende arbeid. • Gjennomføre elevundersøkelser 	<p>3.1, 4.3</p> <p>2.8, 3.1, 3.3, 4.3</p> <p>3.1, 3.3, 4.3, 4.4</p>	<p>Målsetting med tiltakene:</p> <p>Ha oversikt over tilstanden i grunnskolene.</p> <p>Utarbeide langsiktige satsingsområder for grunnskolene.</p> <p>Sikre et trygt og godt skolemiljø.</p>
<p>Tiltak Grong barne- og ungdomsskole:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utarbeide en arbeidsfilosofi og praksis for temabasert og tverrfaglig undervisningsmetoder med uteskole/alternative undervisningsarenaer på alle trinn. • <i>Plan om temabasert og tverrfaglighet</i> implementeres i daglig drift og gjøres synlig i undervisning. 	<p>3.3, 4.3</p>	<p>Målsetting med tiltakene:</p> <p>Grong barne- og ungdomsskole skal skape en felles kultur og praksis der overordnet del i LK-20, uteskole og temabasert undervisning er i fokus.</p>
<p>Tiltak Harran oppvekstsenter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utarbeide en praksis der overordnet del, læreplanene, bruk av lokalmiljøet og skolens særegenhet kommer tydelig frem. • Plan om bruk av nærmiljøet implementeres i daglig drift og gjøres synlig i undervisning. • Plan om bruk av nærmiljøet må revideres jf. evalueringen i kollegiet våren 2024. 	<p>3.3, 4.3</p>	<p>Målsetting med tiltakene:</p> <p>Harran oppvekstsenter skal få LK-20 til å bli synlig del av undervisningen. Bruk av nærmiljøet skal være en naturlig del av undervisningen.</p>
<p>Felles tiltak barnehagene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Revidere handlingsplanen for et trygt og godt barnehagemiljø. • Analysere og sette mål for barnehagenes forebyggende arbeid. • Gjennomføring av vedtaket i forhold til gjennomgang av barnehagestruktur. • Ha oversikt over og innsikt i tilstanden i barnehagene i Grong. • Utarbeide langsiktige satsingsområder for barnehagene i Grong. 	<p>3.1, 3.3, 4.3, 4.4</p> <p>3.1, 3.3</p>	<p>Målsetting med tiltakene:</p> <p>Sikre et trygt og godt barnehagemiljø.</p> <p>Et godt barnehagetilbud med god kvalitet og en struktur som gir størst mulighet for kontinuerlig drift i framtiden.</p> <p>Utarbeide kvalitetsmelding for barnehagene.</p>

	2.8, 3.1, 3.3, 4.3	Lage en 4-årig kvalitetsutviklingsplan for barnehagene i Grong.
Felles tiltak barnehagene: Se barnet innenfra: <ul style="list-style-type: none"> • Bergsmo barnehage: Relasjoner sett ut ifra Se barnet innenfra. • Ekker barnehage: Voksenrollen i friluftsbarnhagen. • Harran barnehage: Hvordan være en trygg voksen? Med utgangspunktet i Se barnet innenfra. • Rønningen barnehage: Se barnet innenfra i samling. 	3.1, 3.3, 4.3, 4.4	Målsetting med tiltakene: Positiv endringskultur som gir økt kompetanse og god kvalitet i barnehagene.
Tiltak voksenopplæringen: <ul style="list-style-type: none"> • Gi god og strukturert opplæring. Elevsamtaler gjennomføres hver 6. måned eller oftere ved behov. 	2.3, 3.3	Målsetting med tiltakene: Oppnå gode læringsresultat.
Felles tiltak voksenopplæringen og flyktingetjenesten: <ul style="list-style-type: none"> • 2 felles innovasjonsdager i 2025 for å utvikle gode arbeidsrettede og utdanningsrettede løp for deltakerne 	1.6, 2.4, 2,3, 3.3, 3.6.	Målsetting med tiltakene: Få deltakere ut i jobb eller utdanning.
Tiltak flyktingetjenesten: <ul style="list-style-type: none"> • Utvikle arbeidslivskurs og innhente kunnskap fra relevante aktører om innhold. • Gjennomføre bedriftsbesøk og vurdere å innarbeide forventningsavklaringer på hva deltakere skal mestre i praksisavtalene. Kunnskap vi innhenter skal deles med voksenopplæringa for å målrette tiltak og språklæring i fellesskap. 	1.6, 2.4, 3.6.	Målsetting med tiltakene: Utvikle arbeidslivskurs som tilbys deltakerne i informasjonsprogram. Utføre bedriftsbesøk i næringsliv og offentlige arbeidsplasser for å avklare hva deltakerne må beherske for å få jobb, slik at vi kan målrette kvalifiseringstiltak etter bransjer.
Felles tiltak flyktingetjenesten og NAV: <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeidsmøter. 	2.1, 2.4, 3.4, 3.6, 5.5	Målsetting med tiltakene: Det skal gjennomføres jevnlige møter mellom NAV og Flyktingetjenesten om deltakere, arbeidsformidling og samarbeid om sårbare familier.

Indre Namdal barnevern og PPT: Viser til vedlegg budsjettforslag PPT og barnevern for mer utfyllende beskrivelse av utviklingsmål og tiltak.		
Utviklingstiltak rammeområdet for helse, omsorg og velferd		
Videreføre prosjektet felles legetjeneste IN.	2.1, 2.12	Skape gode og robuste tjenester for innbyggerne i Grong og Indre Namdal
Integrere og videreføre velferdsteknologi som en del av tjenestetilbudet til Grong kommune	4.3, 4.8	Bruke teknologi til oppgaver som ikke krever personalressurser, for derigjennom oppnå best mulig ressursutnyttelse
Arbeide videre med å se på fordeling av arbeidsoppgavene mellom yrkesgrupper som jobber innenfor pleie og omsorgssektoren.	4.8	Effektivisering samt å forsøke og motvirke de rekrutteringsutfordringene man står overfor.
Videreføring av aktive prosjekter, samt søke nye prosjekter på Familiebase-området	2.1, 3.4, 3.5, 4.3	Videreutvikle tjenesten gjennom prosjektarbeid
Videreføre Foreldre på sidelinja, SIBS og COS-P	2.1, 3.4, 3.6	Styrke det forebyggende arbeidet
Rullering av lokale planer for habilitering og rehabilitering, rusplan, vold i nære relasjoner, implementeres i utarbeidelsen av ny kompetanseplan og sees i sammenheng med forebyggende-plan (utsatt fra 2024)	2.1, 2.3, 2.9, 2.12, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 4.3, 4.8	Sikre oppdatert planverk som styringsdokument
Nettverksmøter/familieråd som metode i arbeid innenfor Helsetjenesten	4.8, 3.3, 3.4, 2.1,2.4,2.12	Sikre god samhandling og koordinerte tjenester innenfor fagområdet
NAV Indre Namdal:		
Følge opp plan mot barnefattigdom, blant annet gjennom å re-starte prosjektet «Familien i fokus» (tettere kartlegging oppfølging av barnefamilier i Indre Namdal)	4.5, 3.4	Styrke oppfølgingen av barnefamilier for å sikre overgang til arbeid og aktivitet. Etablere metodikk for oppfølging av barnefamilier.
Utarbeide tydelige samarbeidsrutiner og gjennomføre jevnlig samarbeidsmøter med flyktningstjenestene i Indre Namdal	2.1, 2.4, 3.4, 3.6, 5.5	Drøfting av deltagere i introduksjonsprogrammet ved behov, for å sikre overgang til arbeid og samarbeid om sårbare familier.
Avklare og etablere samarbeidsarenaer med andre avdelinger i kommunen (helse, barnevern og oppvekst)	4.8	Styrke det tverrfaglige samarbeidet for å gi enda bedre tjenester til innbyggerne i Indre Namdal
Internkontroll: • Gjennomføre samarbeidsmøter mellom leder, tillitsvalgte og verneombud	2.5	Sikre involvering, kartlegging og oppfølging av Hms-området i samarbeid med tillitsvalgte og verneombud.

<ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre og følge opp ROS analyse for Ramme 3. • Redusere tid før lukking av avvik. 		
Utviklingstiltak rammeområdet for næring, miljø, jordbruk, skogbruk, kultur, teknisk, brann- og redning, kulturskole og ungdomsklubb		
<u>Bjørgan - Heia.</u> I samarbeid med næringsliv og andre aktører bidra til videre utvikling av området som helårs reiselivsdestinasjon og tilrettelegging for ytterligere hyttebygging.	1.5, 1.12, 2.7	Målsettinger fortsatt vekst for Bjørgan - Heia området.
<u>Næringsarealer i Grong kommune.</u> -Grong næringspark: Markedsføring av ledig areal med sikte på økning i antall bedrifter og arbeidsplasser. -Øvrig næringsareal: Fortløpende markedsføring. -Videreutvikle Grong som handelssenter i samhandling med næringslivet deriblant oppfølging av stedsutviklingsprosess. -Bidra til videre utvikling av alle 3 bygdesenter.	1.1, 1.2, 1.3, 1.9, 1.12, 2.9, 2.11, 3.5, 4.6	Målsetting om økning i antall bedrifter og arbeidsplasser.
<u>Friluftsliv.</u> Bidra til videre utvikling av eksisterende og nye turtraseer i samarbeid med grunneiere og lag/foreninger.	2.2, 3.1,	Mål: Bo og bli lyst.
<u>Kommunal bygningsmasse.</u> -Gjennomføre et systematisk og planmessig vedlikehold med sikte på å opprettholde god standard og godt innelima. -Fokus på energiøkonomisering ved å optimalisere bruken av sentralt driftsanlegg og system for energioppfølging ved kommunal bygningsmasse. -Revidere hovedplan formålsbygg.	2.3	Mål: Ut fra økonomiske forutsetninger opprettholde god standard og godt innelima.
Videre utvikling av vertskommunesamarbeidet innenfor fagområder på teknisk sektor.	1.3, 3.6, 4.8	Mål: Samarbeid over kommunegrensa kan bidra til bærekraftige tjenester.
<u>Namdal brann- og redningsvesen.</u> -Videre utvikling av vertskommunesamarbeidet i Namdal brann- og redningsvesen. -Revidere gjeldende brannordning med tilhørende risiko og sårbarhetsanalyse, forebyggende analyse og beredskapsanalyse.	2.10	Mål: Samarbeid over kommunegrensa bidrar til bærekraftige tjenester
<u>Boliger og leiligheter.</u> -Oppfølging av bolig politisk plan og salg av boliger.	2.8	Mål: Salg av boliger, vil gi mer ressurser til gjenværende arealer i kommunens eie – ledd i målet om bærekraftige tjenester

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

Oppfølging og iverksetting av tiltak i samsvar med vedtatte planer/strategier forutsatt økonomiske bevilgninger: <ul style="list-style-type: none">• Kommuneplanens samfunnsdel vedtatt 2022.• Kommuneplanens arealdel vedtatt 2015.• Klima og energiplan vedtatt 2023.• Hovedplan formålsbygg vedtatt 2021.• Hovedplan vannforsyning vedtatt 2015.• Hovedplan avløpsbehandling 2025.• Trafikksikkerhetsplan vedtatt 2021.• Boligpolitisk plan vedtatt 2024.• Kommunedelplan idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet vedtatt 2024.• Ny brannordning for Namdal brann- og redningsvesen vedtatt 2017.• Ny vegplan vedtatt i 2021.• Ny planstrategi for perioden 2024 - 2027	2.6, 2.7, 2.8, 3.1, 3.5, 3.6.	Mål: Kontinuitet og overholdelse av vedtatte planer.
Videreføring av Kulturhuset Kuben som regionalt senter for kulturtilbud og konferanseplass.	1.12, 2.7, 2.9, 3.1, 4.1, 4.7	Mål: bo og bli lyst.
Opprettholde god drift innenfor de vedtatte budsjетtrammer og styrke biblioteket som en attraktiv møteplass.	2.4, 2.9	Mål: bo og bli lyst.
Videreføre og utvikle det etablerte kulturskoletilbudet i tråd med trender, tilbud og etterspørsel – innenfor gitt budsjett	1.4, 2.7, 3.1	Mål: bo og bli lyst.
Videreføre best mulig drift av ungdomsklubben.	1.4, 2.4, 4.5	Mål: bo og bli lyst.
Bidra til at aktiviteten i landbruket økes ved god samhandling med næringa både i forhold til tilskuddsforvaltning og forvaltning av lover og regelverk.	1.10, 1.11	Bidra til at produksjonskapasiteten i landbruket videreutvikles.
Planlegge, fremme utbyggingsaker og gjennomføre investeringsprosjekter som er vedtatt i årsbudsjett og økonomiplan.	1.2, 1.9,	Gjennomføre investeringstiltak innenfor vedtatte budsjетtrammer.

12 Tiltak i planperioden

12.1 Følgende driftstiltak er foreslått gjennomført økonomiplanperioden.

Tiltak drift	Drift / kr:			
	2025	2026	2027	2028
Ramme 1:				
Innkjøpsamarbeid med flere kommuner	200 000			
Omstilling	- 164 007	- 961 848	- 1 339 188	- 1 339 188
Ramme 2:				
Omstilling	- 1 097 493	- 5 549 122	- 7 065 882	- 7 065 882
Ramme 3:				
Nytt elektronisk pasientsystem	50 000			
VTA plasser NAMAS	100 000	100 000		
Omstilling	- 3 822 729	- 6 967 231	- 6 843 918	- 6 843 918
Ramme 4:				
Ny plenklipper	75 000			
Bruk av næringsmidler til lønn næringskonsulent	- 653 000	- 653 000	- 653 000	- 653 000
Omstilling	- 172 639	- 591 906	- 1 097 493	- 1 097 493
Ramme 9:				
Budsjettforslag investering 2025-28, følger for drift: (Avdrag og renter 4,5%)	698 590	1 460 805	1 542 967	1 577 009
Lavere renteutgifter fra 2027 (Forv. ytterligere rentenedgang)			- 2 000 000	- 2 000 000
Sum driftstiltak inkl. omstilling	- 4 786 278	- 13 162 302	- 17 456 514	- 17 422 472

Disposisjonsfond i perioden: Bruk (-) Avsetning (+)	- 7 591 225	- 1 016 031	3 678 181	6 344 139
--	-------------	-------------	-----------	-----------

Figur 19 Driftstiltak samlet

For hvert av årene ligger det inne en felles pott på 6 mill. til økning i lønn og sosiale utgifter, dette kommer ikke fram av tabellen her.

12.2 Følgende nye investeringstiltak er foreslått gjennomført økonomiplanperioden

Prosj.	Investeringsprosjekter	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
		2025	2026	2027	2028
7716	Pasientjournalssystem		1 000 000		
7408	Tiltal vann ledningsnett og pumpestasjoner	600 000			
7412	Forprosjekt nytt renseanlegg Bjørgan	500 000			

7415	Trøahaugen ombygging fra 3 til 2 enheter	1 750 000			
7416	Trygdebolig Sundspettringen 31,33,35	900 000			
7417	Kuben lydmikser kultursal	250 000			
7418	Ny feierbil 2025	750 000			
7614	Helsefløy	20 000 000			
7682	Avløpspumpestasjon ved Bjørgan	1 000 000			
7683	Velferdsteknologi	300 000			
7714	Investering kirkebygg	554 000	250 000	800 000	1 000 000
Sum investeringer /finansieringsbehov ⁴		26 604 000	1 250 000	800 000	1 000 000

Figur 20 Investeringstiltak

Det vises til eget **vedlegg 16.1** bakerst i heftet med oversikt over hvert enkelt investeringstiltak inkl. finansiering og driftskostnader.

Helsefløy er blant prosjekter som videreføres fra tidligere år. Det er plan om å få inn en budsjettregulering, av investeringer, i kommunestyremøtet i desember 2024.

13 Finansiering

Tabellen nedenfor viser den totale finansieringen av investeringene i økonomiplanperioden.

Tabell 24 Finansiering

Finansiering av investeringer		2025	2026	2027	2028
	Momskomp	-4 230 000			
	Salg av bolig				-1 000 000
	Låneoptak	-19 524 000	-1 250 000	-800 000	0
	Låneoptak selvkostområdet	-2 850 000			
Sum finansiering		-26 604 000	-1 250 000	-800 000	-1 000 000

14 Omstilling og effektivisering

14.1 utfordringer og aktivitetsnivået fremover

Budsjett og økonomiplan som legges frem nå viser at vi fortsatt har et driftsnivå som er for høyt i forhold til kommunens inntektsnivå. Budsjett 2025 har vi klart å få i balanse ved å legge inn en del omstillingstiltak på hvert enkelt rammeområde, og bruk av disposisjonsfond. Omstillingstiltakene er nærmere beskrevet under pkt. 14.3. Det har for budsjett 2025 vært svært krevende å beløpsfeste omstillingstiltak, og vi legger fram et budsjett med generelle innsparingstiltak på alle rammene. Vi må kutte i bemanningen, og dette vil merkes på tjenestene. Noen oppgaver må nødvendigvis falle bort

⁴ Kommunedirektøren er kjent med at det er kommet en rapport om vedlikeholdsbehov av Sanddøla gangbru ved Tømmeråsfoss. Det er ikke gitt signaler om behov for å stenge denne pr i dag, men at det må iverksettes vedlikehold innen rimelig tid pga korrusjon etc. Med bakgrunn i dette kan det komme behov for investeringer i løpet av 2025, men at en har forhåpninger om å utsette dette til 2026.

om det skal nedbemannes.

Det er kanskje ikke forventet like høy lønnsvekst for 2025, som i 2023 og 2024. Prisveksten har vært høy, men er nå på vei ned. Hvis vi regner med en lønnsvekst på 4,5%, er summen inkl. sosiale utgifter anslått til rundt 7 millioner for Grong kommune. Det er for perioden 2025-2028 satt av kr 6 mill. til lønnsøkning hvert av årene. Dette er ikke fordelt på rammene ennå, det står på et felles område til fordeling.

Kommunen har pr. i dag et for høyt aktivitetsnivå og dette må ned. Slik situasjonen er så er budsjettene for andre utgifter enn lønn «skrapet» ned på et minimum, slik at ytterligere innsparinger i all hovedsak må komme i form av reduserte lønnsutgifter. Når det gjelder inntektssiden, så har vi heller ikke her store muligheter for å økte denne. Eiendomsskatt for verker og bruk ligger i dag på maks i promille. Når det gjelder boliger/hytter/næring så vil også denne bli liggende på maks promille, samt at ny taksering er gjennomført og vil bli stående i 10 år fremover. Utbyggingen av Fiskumfoss vil kanskje på sikt gi noe mer i eiendomsskatt. Hvor mye er usikkert.

De omstillingstiltak som er lagt inn i forslaget til budsjett vil resultere i positive nettodriftsresultat de to siste årene i økonomiplanperioden. Fortsatt er ikke målet om 1,75% oppnådd.

Tabell 25: Hva skal til for å nå målet 1,75%?

	2025	2026	2027	2028
Om vi skal nå målet 1,75%, må nettodriftsresultat være:	- 7 217 299	- 7 200 393	- 7 191 643	- 7 191 643
Nto driftsres budsjett	9 346 875	1 587 651	- 3 806 561	- 6 472 519
Netto driftsresultat i % av sum driftsinntekter	-2,27 %	-0,39 %	0,93 %	1,58 %
Diff - for lavt nto driftsresultat	16 564 174	8 788 044	3 385 082	719 124

14.2 Omstilling og effektivisering fordelt på rammeområder

Det er lagt inn følgene forventninger om innsparinger på de ulike rammeområdene i økonomiplanperioden.

Tabellen skal forestås slik;

Omstillinger (inkl. evt. nye tiltak drift) på ramme 2 i 2025 er totalt kr 1 097 493, vi har ikke dette spesifisert på konkrete tiltak, men for beskrivelse se ytterligere i kap. 14.3. Det forventes at dette da er tiltak som gir tilsvarende effekt hvert år utover i økonomiplanperioden. I tillegg er det lagt inn ytterligere omstillingskrav for resten av planperioden. På slutten av perioden, i 2028, skal omstillingen utgjøre kr 7 mill. årlig for ramme 2. Nær kr 7 mill. årlig for ramme 3 osv.

Vi gjør oppmerksomme på at vi i tillegg må bruke av disposisjonsfond i 2025 og 2026, for å gå i balanse. At vi må bruke av fond, viser at vi må ytterligere ned i drift. Vi har en jobb å gjøre før vi oppnår måltallet om netto driftsresultat som er 1,75% av driftsinntektene. (Måltall se kap. 11)

Tabell 26: Omstilling pr rammeområde

Omstilling 2025-2028	2025	2026	2027	2028
Ramme 1				
Innsparing 2025	- 164 007	- 164 007	- 164 007	- 164 007
Innsparing 2026		- 797 841	- 797 841	- 797 841

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

Innsparing 2027			- 377 340	- 377 340
Sum innsparing ramme 1	- 164 007	- 961 848	- 1 339 188	- 1 339 188
Ramme 2				
Innsparing 2025	- 1 097 493	- 1 097 493	- 1 097 493	- 1 097 493
Innsparing 2026		- 4 451 629	- 4 451 629	- 4 451 629
Innsparing 2027			- 1 516 760	- 1 516 760
Sum innsparing ramme 2	- 1 097 493	- 5 549 122	- 7 065 882	- 7 065 882
Ramme 3 **				
Innsparing 2025	- 3 822 729	- 3 822 729	- 3 822 729	- 3 822 729
Innsparing 2026		- 3 144 502	- 3 144 502	- 3 144 502
Innsparing 2027			123 313	123 313
Sum innsparing ramme 3	- 3 822 729	- 6 967 231	- 6 843 918	- 6 843 918
Ramme 4				
Innsparing 2025	- 172 639	- 172 639	- 172 639	- 172 639
Innsparing 2026		- 419 267	- 419 267	- 419 267
Innsparing 2027			- 505 587	- 505 587
Sum innsparing ramme 4	- 172 639	- 591 906	- 1 097 493	- 1 097 493
Ramme 9 -rentenedgang				
Innsparing 2027			- 2 000 000	- 2 000 000
Sum innsparing ramme 9	-	-	- 2 000 000	- 2 000 000
Sum total innsparing pr år	- 5 256 868	- 14 070 107	- 18 346 481	- 18 346 481
Bruk/avsetning av disposisjonsfond				
Bruk *	- 7 591 255	- 1 016 031		
Avsetning			3 678 181	6 344 139

***Bruk av disposisjonsfond for å få budsjettet i balanse.**

**I forhold til tabell om innsparing i dokumentet her, vil ramme 3 få redusert sitt krav om omstilling med kr 1,7 mill. (I 2025 fra kr 3,8 mill. (i tabellen) til kr 2,1 mill. osv.) Dette som følge av regjeringens uttalelse 1. november 2024 om tilsvarende økning i rammetilskuddet fra og med 2024, og varig framover. Endringen kom for sent til å bli med i tallbudsjettet i dokumentet her. Budsjettreguleringen vil bli foreslått 1. tertial 2025

Vi ser ovenfor at det foreligger store utfordringer for å komme i balanse i årene som kommer. Omstillingsbehovene er fordelt på de ulike rammeområdene. Det er viktig å merke seg at dette kun er anslag og at fordelingen mellom rammeområdene kan måtte endres underveis i perioden. Selv med foreslåtte innsparinger, vil vi måtte bruke av disposisjonsfond for å få budsjettet i balanse.

14.3 Nærmere beskrivelse av mulige omstillingstiltak.

14.3.1 Ramme 1

1 -Adm og fellesutg - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Innsparing/omstilling	- 164 007	- 961 848	- 1 339 188	- 1 339 188

14.3.1.1 Gjennomgang av lisenser

På ansvar 1101 benyttes kr 360.000,- til ulike lisenser. De største lisensene er på Compilo (kr 79.000,-), 10-faktor og bedrekommune.no (kr 47.000,-) og Arena (budsjetteringsverktøy til kr 48.000,-). Et tiltak som kan vurderes er å ta bort Arena. I dagens Visma Enterprise er det et budsjetteringsverktøy, men det oppleves som et høyt brukergrensesnitt.

I 2026 er det krav om ytterligere reduksjon av rammeområde og bemanningstilpassing må foretas. Det vil selvsagt få konsekvenser for vår tilgjengelighet for publikum og saksbehandlingstid og utviklingskraft.

14.3.2 Ramme 2

2 - Oppvekst og familie - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Innsparing/omstilling	-1 097 493	-5 549 122	-7 065 882	-7 065 882

Ramme 2 skal ta inn 1 000 000 kr i løpet av 2025. Omregnet i årsverk tilsvarer det ca 1,5 årsverk. I planperioden er det ramme 2 som har det største omstillingsmålet i kommunen. Ramme 2 skal

reducere rammen med 7 000 000.- kr i planperioden. Dette ut fra demografiske forhold, det blir færre barn og elever. Det vil være nødvendig å se på flere strukturelle grep i planperioden som nevnt i kap 10, dette for å kunne redusere årsverk. Det må gjennomføres gode prosesser for å se på strukturelle grep, og det må gjennomføres nødvendige prosesser for å kunne redusere årsverk. Reduksjon i antall årsverk i planperioden avhenger av framtidige struktur løsninger.

Det er i 2024 igangsatt prosess med å se på framtidens barnehagestruktur i Grong.

14.3.2.1 Barnehageplasser barnehageåret 2025/26.

Budsjettet er utarbeidet med utgangspunkt i nedgang i barnetallet fra høst 2025. Hovedopptak er i mars, og en vil da se etterspørselen. Ved hovedopptak vil vi gjøre prioriteringer basert på økonomiske og kapasitetsmessige vurderinger. På grunn av disse prioriteringene vil kanskje flere søkere oppleve å ikke få første- eller andreønske av barnehage, oppfylt. Dette kan også gi redusert mulighet for å kunne gi barnehageplasser i supplerende opptak fortløpende neste barnehageår (2025/26.). Foreløpig er det planlagt å redusere en avdeling på Rønningen og 1 årsverk. Reduserer vi en avdeling på Bergsmo vil vi kunne redusere 2 årsverk. Harran og Ekker har to avdelinger til høsten, ut fra antall barn som er i barnehagen i dag.

Reduser 1,0 årsverk i 2025.

14.3.2.2 SFO 2025/26

Gjør ferdig behovskartlegging, for å se på mulighetene for å kunne redusere åpningstidene på SFO. Gjennomføre en kartlegging av start/slutt tidspunkt på skoledagene, konsekvenser for SFO behovet? Se på oppgavefordeling, administrasjon og en gjennomgang av bemanningsnorm SFO. Ut fra kartleggingene må en se om det er behov for en endring av SFO vedtektene.

Reduser 0,5 årsverk i 2025.

14.3.2.3.Skolestruktur.

I 2025 starte prosess med å se på framtidens skolestruktur i Grong.

14.3.2.4.Samorganisering Voksenopplæringen og flyktningetjenesten.

Det ble igangsatt prosesser blant ansatte og ledelsen i disse to tjenesteområdene i 2024. Det er jobbet med å se på gode helhetlig løsninger ut fra de rammene og handlingsrommet vi har. Foreløpig konklusjon er at det forutsetter ei samlokalisering for at dette skal kunne gjennomføres.

I tillegg vil vi se på muligheter for et samarbeid mellom IN4 kommunene på disse to fagområdene Reduksjon i årsverk-økonomisk gevinst i 2026.

14.3.3 Ramme 3

3 - Helse og omsorg - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Innsparing/omstilling	-3 822 729	-6 967 231	-6 843 918	-6 843 918

I forhold til tabell om innsparing i dokumentet her, vil ramme 3 få redusert sitt krav om omstilling med kr 1,7 mill. (I 2025 fra kr 3,8 mill. (i tabellen) til kr 2,1 mill. osv.) Dette som følge av regjeringens uttalelse 1. november 2024 om tilsvarende økning i rammetilskuddet fra og med 2024, og varig framover. Endringen kom for sent til å bli med i tallbudsjettet i dokumentet her.

Budsjettreguleringen vil bli tatt 1. tertial 2025. Ramme 3 kommenterer utfra korrigererte tall.

14.3.3.1 Reduksjon i antall årsverk

Ramme 3 skal ta inn ca. 2 100 000,- kr i løpet av 2025. Omregnet i årsverk vil det tilsvare ca. 2,8 årsverk med helårsvirkning. Økonomiplanen tilsier at rammeområdet skal redusere rammene med

5 100 000 i perioden. Noe som vil tilsvare ca. 6 årsverk. En reduksjon i årsverk kan ikke gjøres uten at det er gjennomført nødvendige prosesser. Dermed må man nesten doble reduksjonen i antall årsverk for å få nødvendig effekt i 2025. Det er gjennom flere år gjennomført tiltak for effektivisering. En reduksjon av årsverk i denne størrelsesorden på kort tid, vil måtte gå utover tjenesteproduksjonen. En nedbemanning vil medføre at de fleste tjenesteområdene vil bli berørt. Det må utredes nærmere hvor nedbemanningen skal foregå og hvilke tjenestetilbud som vil bli berørt og konsekvensene av dette. I utgangspunktet kan man se for seg en reduksjon med 4 årsverk innenfor pleie og omsorgssektoren og 2 innenfor helsetjenesten totalt sett i planperioden. Hvorav de 4 årsverkene innenfor pleie og omsorgssektoren må foretas i 2025, samt 1 årsverk innenfor helse.

Innbyggerne vil måtte merke dette i form av lengre ventetid på sykeheimplass, Høyere terskel for hjelp fra hjemmetjenesten. Flere vil måtte klare seg selv, med fare for funksjonsfall. Forebyggende arbeid opp imot barn og unge og andre sårbare grupper vil bli redusert. Det kommunale hjelpeapparatet vil ikke bli i stand til å hjelpe alle innenfor forventet tidsrom. Lengre ventelister vil måtte påregnes. Flere vil oppleve å ikke få forventet hjelp og oppfølging.

I en nedbemanningsprosess vil man også risikere å miste verdifull fagkompetanse som er viktig for opprettholdelse av et godt fagmiljø.

14.3.3.2 Redusert bruk av vikarbyrå

Oppgavefordelingsprosjektet på sykeheimen fortsetter. Prosjektet utvides til også å omfatte hjemmetjenesten. Dette for å se på den totale fordelingen av kompetanse og ressurser. Det forventes at dette vil gi effekt i form av bedre struktur på de oppgavene som utføres. Dette vil igjen kunne redusere behovet for f.eks. sykepleiere, ved at de kun utfører oppgaver som hører inn under deres kompetansenivå. Ved en bedre fordeling og utnyttelse av fagkompetansen, vil man forhåpentligvis også kunne redusere bruken av vikarbyrå. Samtidig har man utfordringen vedrørende mangel på arbeidskraft, som kan gjøre at behovet for vikarbyrå opprettholdes. Bruk av byrå under avvikling av ferier må påregnes inntil videre.

14.3.4 Ramme 4

4 - Kultur, næring og utvikling - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Innsparing/omstilling	-172 639	-591 906	-1 097 493	-1 097 493

Etter 1.gangs budsjettering ble det pålagt en innsparing på kr.1 000 000. Driftsbudsjettet for 2025 er derfor redusert med kr. 300 000 på kultursida. Dette medfører redusert tilskuddsforvaltning m.m.

På kommunal veg er det redusert med kr. 350 000 som medfører mindre vedlikehold.

Kommunal bygningsmasse er redusert med kr. 350 000 på vedlikehold. For ytterligere informasjon se pkt 10.4.

Det er budsjettet med bruk av næringsfondet med inntil kr.850 000 i 2025. Inntil kr 600 000 gjelder generelle tilskudd næring. Deler av stillinga som rådgiver næring er, som i 2024, finansiert med bruk av kr. 150 000 fra næringsfondet. Det er i kommunedirektørens forslag foreslått at hele stillinga som rådgiver næring finansieres av næringsfondet. Dette er innlagt som et mulig nytt driftstiltak.

14.3.5 Ramme 6

6 - Politisk sytring, kontroll, fellesutgifter	2025	2026	2027	2028
Omstilling	0			

14.3.5.1 Strømming av kommunestyret

Når det gjelder lisenser og ikke lovpålagte oppgaver kan strømming av kommunestyrets møter vurderes. Strømming av kommunestyret er budsjettert med kr 66.000,- for 2025. I tillegg påløper en del arbeidstimer per møte for styring av strømming. Det er et ikke lovpålagt tiltak.

14.3.5.2 Kontingenter

Grong kommune betaler kontingenter til Namsos kommune (Regionråd) - kr 180.000,-, Landssammenslutninga av vasskraftkommuner - kr 41.000 og Utmarkkommunenenes sammenslutning - kr 51.000,-. Det bør foretas en kost-/nyttevurdering i forhold til medlemskap i Landssammenslutninga av vasskraftkommuner og Utmarkkommunenenes sammenslutning – nettokostnad på kr 92.000,-. Tegnet medlemskap gjelder for kalenderåret og etterfølgende år. Utmelding må skje innen 1. juli før det år medlemskapet opphører. Når tegnet medlemskap ble foretatt, må sjekkes ut.

14.4 Oppsummert omstillingsbehov ved et aktivitetsnivå som er tilpasset kommunens inntekter – for å nå måltallet for netto driftsresultat.

Tabell 27 Omstillingsbehov og nye tiltak. Netto driftsresultat og bruk av disposisjonsfond

	2025	2026	2027	2028
1 -Adm og fellesutg. - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Konsekvensjustert budsjett/før innsparingstiltak	13 438 128	13 438 128	13 438 128	13 438 128
Nye driftstiltak - innkjøpsamarbeid	200 000			
Innsparing/omstilling	- 164 007	- 961 848	- 1 339 188	- 1 339 188
Sum nettoutgift på rammen	13 474 121	12 476 280	12 098 940	12 098 940
2 - Oppvekst og familie - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Konsekvensjustert budsjett/før innsparingstiltak	91 147 430	91 147 430	91 147 430	91 147 430
Innsparing/omstilling	-1 097 493	-5 549 122	-7 065 882	-7 065 882
Sum nettoutgift på rammen	90 049 937	85 598 308	84 081 548	84 081 548
3 - Helse og omsorg - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Konsekvensjustert budsjett/før innsparingstiltak	99 458 313	100 141 313	100 141 313	100 141 313
Nytt elektronisk pasientsystem	50 000			
VTA plasser NAMAS	100 000	100 000		
Innsparing/omstilling *	-3 822 729	-6 967 231	-6 843 918	-6 843 918
Sum nettoutgift på rammen	95 785 584	93 274 082	93 297 395	93 297 395
4 - Kultur, næring og utvikling - netto driftsutgift	2025	2026	2027	2028
Konsekvensjustert budsjett/før innsparingstiltak	24 845 015	24 845 015	24 845 015	24 845 015
Ny plenklipper	75 000			
Bruk av næringsmidler til lønn næringskonsulent	- 653 000	- 653 000	- 653 000	- 653 000
Innsparing/omstilling	-172 639	-591 906	-1 097 493	-1 097 493
Sum nettoutgift på rammen	24 094 376	23 600 109	23 094 522	23 094 522
5 - Kirken	2025	2026	2027	2028
Sum nettoutgift på rammen	2 321 000	2 321 000	2 321 000	2 321 000
6 - Politisk styring, kontroll og fellesutgifter	2025	2026	2027	2028
Sum nettoutgift på rammen	9 541 684	9 573 684	9 573 684	9 573 684

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

7 - Særregnskap	2025	2026	2027	2028
Sum nettoutgift på rammen	-721	-721	-721	-721
9 - Renter, avdrag og finanstransaksjoner	2025	2026	2027	2028
Budsjettforslag investering 2025-28, følger for drift: (Avdrag og renter 4,5%)	698 590	1 460 805	1 542 967	1 577 009
Lavere renteutgifter fra 2027 (Forventet rentenedgang – 0,5% renter på kr 400 mill.)			- 2 000 000	- 2 000 000

*Fikk 1. november 2024, for sent til å ta med i tallbudsjettet, signaler om ca. kr 1,7 mer i rammetilskudd fra 2025 og ut perioden. Dette planlegges budsjettjustert som økning ramme 3 helse i 2025, 1. tertial.

	2025	2026	2027	2028
Netto driftsresultat	9 346 875	1 587 651	-3 806 561	-6 472 519
Bruk/avsetning bundet fond, overføring til inv.	-1 755 634	-571 634	128 366	128 366
Bruk av disposisjonsfond	-7 591 255	-1 016 031		
Avsetning disposisjonsfond			3 678 181	6 344 139
Budsjett i balanse	-14	-14	-14	-14

Det legges opp til bruk av disposisjonsfond de to første årene i økonomiplanperioden.

	2025	2026	2027	2028
Sum driftsinntekter - se øk. oversikt drift	- 412 417 100	- 411 451 050	- 410 951 050	- 410 951 050
Om vi skal nå målet 1,75%, må nettodriftsresultat være:	- 7 217 299	- 7 200 393	- 7 191 643	- 7 191 643
Nto. driftsresultat budsjett	9 346 875	1 587 651	- 3 806 561	- 6 472 519
Netto driftsresultat i % av sum driftsinntekter	-2,27 %	-0,39 %	0,93 %	1,58 %
Diff - for lavt nto. driftsresultat	16 564 174	8 788 044	3 385 082	719 124

14.5 Sluttkommentar

Budsjett og økonomiplan er bygget opp rundt samme mal som for 2023.

Det vil si at en foruten det økonomiske perspektivet, også tar inn elementer som beskriver utvikling av tjenester og de utfordringer en står i pr i dag og i nær fremtid.

I år har en lagt mest vekt på det helt uunngåelige, som er tilpasning til en mer bærekraftig økonomi. Status pr i dag, er en drift som ikke er i henhold til de økonomiske rammene, samt et fond som ikke er stort nok til å dekke dagens drift og de pensjonsutgiftene vi har, lengre enn til 2026.

Gjennom flere år er det gjort tilpasninger, og det er i all hovedsak jobbet godt ute på avdelingene med å finne tiltak for å tilpasse aktivitet til driftsrammen. Noen har større muligheten enn andre, men jevnt over er det gjort konkrete tiltak, og en har forsøkt å spare brukere og innbyggere for effekter av dette. For eksempel har vi redusert interne tjenester og ressurser, og vi har luket ut marginer inne i budsjetter på de fleste områdene. Nå er vi kommet dit, at vi kan ikke presse kapasiteten uten at det også merkes overfor tjenestetilbud i både omfang og innhold.

Den største utgiftsposten til kommunen er lønnsutgifter. Når alle områdene er presset på mer produktivitet gjennom flere år, må vi gjennomføre løsninger som krever mindre arbeidskapasitet. Dette enten gjennom nye måter å produsere tjenester på, men også redusere tjenesteomfang og endre strukturer.

Kommunedirektøren legger derav opp til en tilpasning av drifta som tar ned bruken av 20 årsverk i 2025-2026, og håper i tillegg til det på en rentenedgang som letter utgiftssiden med rundt 2 millioner for 2027 og fremover. Totalt betyr det en reduksjon av dagens rammer tilsvarende 17 millioner i 2023 kroner.

Dette vil både mottakere og den generelle innbyggeren merke.

Kommunedirektøren er helt klar over at elementer som bo- og bli-lyst er viktig for å opprettholde bosettingen i kommunen, og at dette i varierende grad kan bli påvirket med kommende tiltak.

Samtidig er realiteten i dag, med gode tjenester og et bra tjenesteomfang, at uten bosetting av flyktninger ville innbyggertallet vært klart lavere. Med andre ord, er det ikke tilstrekkelig med dette for å opprettholde eller vokse i innbyggertall. Samtidig er ramme faktoren økonomi særdeles førende for drift av en kommune. Rammeoverføringene legges ved hjelp av diverse data fra kommunene i juli, og allerede januar 6 mnd senere er de nye rammene noe en skal drifte etter. Med andre ord har en svært kort tid til omstilling når de økonomiske rammene ikke er tilstrekkelig til drifta en hadde for kort tid siden. Som et eksempel vil lavere barnetall fra 2023 til 2024 gi en reduksjon i rammen allerede fra januar 2025. Dette påvirker driftsrammene umiddelbart, mens muligheten for tiltak ikke skjer før høsten 2025 gjennom nye inntak/skoleår. Da må en gjennomføre flere og sterkere tiltak fordi en kan ikke få helårsvirkning av tiltaket. Med andre ord må en være mer i forkant, og det er dette kommunedirektøren må legge opp til gjennom tiltak som kan påvirke strukturer og tjenestemodeller.

Alternativt kan manglende likviditeten og utgifter føre oss nærmere en ROBEK registeret (register om betinget godkjenning og kontroll). Da blir en underlagt statlig kontroll over årsbudsjett, låneopptak og langsiktige leieavtaler. Det i seg selv er ikke det største problemet, men vi har ingen gevinster med å bli med på dette registeret. Det er kommunen selv som da også må finne tiltak som sikrer at økonomien bringes i balanse. Da mener kommunedirektøren at det er bedre å ta den jobben nå mens det finnes muligheter for omstilling, i stede for å avvente til det scenarioet henger over kommunen og ansatte.

Ett vanlig spørsmål å stille er om en ikke kan øke inntektene, og hvorfor en ikke gjør noe med det. Det er tre hovedområder en kan gruppere inntektene inn i. (Se tidligere i dokumentet for nærmere informasjon om tall)

1. Rammetilskudd er den største inntektskilden. Denne baserer seg på en avansert fordelingsmodell ut ifra mange faktorer. Innbyggertall, innbyggere fordelt på aldersgrupper og forventet kostnad pr gruppe, sentralitet, noen diagnosegrupper, andre inntekter og så videre. Dette betyr for eksempel at vi får mer midler i rammene for aldersgrupper som går i

skole og barnehage, enn foreldrene deres. Vi får også mer i forhold til eldre over 80 enn barna deres. Det henger sammen med at staten har gjort en beregning for hva enkelte grupper krever av tjenester og derav hva det vil koste å ha denne gruppen innbyggere i kommunen. Med andre ord er det en rammetildeling beregnet ut ifra en standard kostnad. Drifter vi tjenester for denne gruppen mer kostbart enn beregnet, får vi ikke noen ekstra overføringer for det. Endringer her er nå gjort i 2024 med virkning fra 2025. Skal denne påvirkningen være det en stor og krevende politisk prosess som må gjennomføres. Påvirkningsmuligheter etter at denne er lagt er derav små til ingen.

2. Skatteinntekter på inntekt og formue. Dette er i hovedsak personbeskatning som kommunene får beholde en stor del av. Beskatning på bedrifter har kommunen lite av, med unntak av bedrifter med store overskudd der selskap/eier er registrert i kommunen. Grong kommune er en skattesvak kommune, slik at vi nyter godt av den statlige skatteutjevningen. Det betyr at vi har såpass lav skatteinngang i forhold til landssnittet, at vi får overført fra skattesterke kommuner en del midler slik at vi er nærmere 95% av snitt skatteinnganger i Norge. Dette betyr at hvis skatteinngangen nasjonalt blir svakere, så senkes snittet i Norge, og derav får vi mindre overføringer. Skal vi ha en befolkningsvekst som erstatter dette, må den lokale skatteinngangen øke til over 95% av snittet før vi får noen lokal virkning. Derav er vi mer avhengige av nasjonale trender og utvikling enn lokale forhold på dette området.
3. Eiendomsskatt, egenandeler på tjenester og andre avgifter. Dette er klart den minste delen av inntektssystemet. I denne sammenheng er det i hovedsak eiendomsskatt som gir størst virkning. Der har vi den høyeste satsen vi kan ta, og det er ikke mulig å hente ut noe særlig mer der uten større utbygging eller bedriftsetablering. I forhold til nedre Fiskumfoss, kan vi med tiden få noe mer i eiendomsskatt. Hvor mye er usikkert, men tidligere anslag har ligget på opptil 1,5 millioner pr år. På den andre siden blir selvkost for uttak av kraft derfra såpass høy, at vi kommer til å tape på videresalget. Dette er det jobbet mye med, både politisk og administrativt, men vi kommer ikke noen vei med hverken NTE eller eierskapet deres i dette spørsmålet. Vi håper bare at det vi tar inn ekstra i eiendomsskatt dekker tapet vi får med forhøyet selvkost på kraft.

Ellers er egenandeler/avgifter i hovedsak basert på selvkostprinsippet, eller at det er mulig å ta inntil dette. Realiteten er at tjenestene koster såpass mye mer at det ikke er realistisk. Eksempelvis kan dette være SFO og kulturskole, der kostnadene er langt over det en har reell mulighet til å ta inn. På institusjon er det egne regler som styrer hvor mye en kan ta i vederlagsberegning, og også der kan en ikke ta mer enn hva som er selvkost selv om det ligger langt høyere. På vann/avløp/feiring etc, er det egen selvkostforskrift som styrer hvordan dette skal avhendes.

Andre områder er igjen regulert av konkret pris fra staten, som barnehager eller egenandel korttids sykehjem, lege og fysioterapi.

Da står vi igjen med leieinntekter fra boliger, noe som også er regulert i husleieloven.

Med andre ord er det svært lite å hente på dette området også.

Da må vi gjøre noe helt nytt, som for eksempel å legge til rette for mer og NY kraftutbygging i kommunen. Eksempelvis kunne en ha bygget ut vindkraft med tilsvarende summer som er brukt i Nedre Fiskumfoss, og det hadde gitt kommunen ekstraintekter tilsvarende 12-14 millioner pr år.

Hva står vi igjen med da? Redusere utgiftene!

Håvard Moe fra KSK hadde en dag med kommunestyret og lederne i kommunen om kommunal økonomi. Han påpeker at kommunen er (sammenlignet med mange andre kommuner i Norge) langt bedre rustet i forhold til inntektsgrunnlaget. Vi har bra med inntekter, men bruker litt for mye på de fleste områdene. Vi kan bli mer effektive og produktive ut ifra sammenligning med andre.

Samtidig er det heller ikke noen tvil om at vi må følge inntektssystemets føringer for videre drift, og legge om nå for å klare å imøtekomme dette. Det betyr i generelle drag at midler til barn og unge må omprioriteres til å brukes på eldre over 80 år. Der vil våre kostnader komme mer i fremtiden, og

Grong som nesten resten av alle mindre kommuner, vil få færre barn. Det er en nasjonal trend som mange jobber for å motarbeide, men som svært få har klart.

Rådet er slik vi har skrevet om tidligere i budsjettdokumenter og årsmeldinger: Prioriter strengt på hva vi må, bør og kan ha av tjenester, og ta inn over oss realitetene som er i endringer og legge struktur som er tilpasset dette. I tillegg må vi være mer effektive på Må tjenestene, slik at en ikke forbruker unødige ressurser i form av arbeidskraft, og i vår situasjon også økonomiske midler.

Dette forsøker kommunedirektøren nå å formidle klart gjennom årets forslag til budsjett 2025, og økonomiplan 2025-2028.

Generelt sett må alle sektorene nå jobbe i første kvartal med hvordan en kan gjennomføre en omstilling generelt, og nedbemanning spesielt.

Kommunedirektøren og personalsjefen har allerede hatt et møte med hovedtillitsvalgte for å drøfte situasjonen vi står i, og kommunedirektørens forslag til nedbemanning i organisasjonen.

I prosessen videre må en sjekke ut flere punkter som det vil komme en prosessbeskrivelse på før jul.

Dette innebærer blant annet:

- Hvilken kompetanse trenger kommunen i dag og i nær fremtid
- Hvilken kompetanse kan omplasseres, evt omskoleres til områder det er større behov
- Hva finnes av ledige stillinger som vi kan omplassere ansatt inn i
- Hvilke vikariater har vi som kan avvikles
- Hvem nærmer seg pensjonsalder eller annen naturlig avgang i nær fremtid

I dette ligger det også at en har klart å prioritere områder som skal nedskaleres, og hvor en ikke skal/kan gjøre dette. Nedprioritering kan også bety at en anskaffer verktøy/nye metoder å utøve tjenester på, som reduserer bemanningsressursen.

Dette krever en tett dialog med politisk nivå, og en må finne en arena der dette både kan drøftes og avgjøres effektivt gjennom prosessen.

På felles nivå må vi søke gode tiltak for å øke nærværet. Den største kostanden med dette er vikarinneleie, men også ekstra oppgaver for ledere, og merbelastning på medarbeidere. Oppfølging og ivaretagelse av brukere kan også bli noe redusert. I tillegg til dette, refunderes heller ikke alle kostnader ved et langtidsfravær. Bare den differansen mellom lønn og manglende refusjon, gir en besparelse til kommunen på 1 million for hver 2% nærværet øker.

Dette må vi se på, samtidig med at restriksjoner på innleie og ansettelse må fortsette fremover til konkrete tiltak er iverksatt.

Det andre en må se på generelt, er omfanget av lisenser. Dette er en kostand som har steget markant, og da ikke bare grunnet økt anskaffelse, men også en klar prisøkning. Verktøy er både bra og delvis helt essensielt, men vi må da også klare å identifisere gevinster og ta disse ut slik at økte kostnader blir balansert mot realiserede gevinster.

Det tredje er arealbruk. Kommunen bruker ikke mye pr m², men da det er mange kvadratmeter med areal vi har, blir kostnaden stor uansett. Alternativt må en ta ned vedlikeholdskostnadene, og det vil da forringe både økonomisk verdi og bruksverdien av disse byggene. I dette må en se på effekten av bruken med hjemmekontor om dette kan utnyttes mer for å redusere arealet, men også bruk av åpent landskap slik som NAV i Grong. Dette er ikke for alle, men på noen områder kan dette sammen med hjemmekontor være løsning. Målet må være å få ned arealbruken ut ifra dagens nivå.

Mer klare føringer for utleie/restriksjoner for langtidsleie, og økt salg av boligmasse kan også være aktuelt.

Til slutt må en se mer på organisering. Ikke bare innad i sektorene, men også mellom sektorene. Både ledertetthet, oppgaveportefølje og støttefunksjoner må ses på når en har prioritert mer på «må, bør og kan» oppgaver.

På de enkelte rammene har de beskrevet nærliggende tiltak, men skal gå gjennom de litt oppsummeringsvis her.

Ramme 1 har over tid tilpasset seg med reduksjon av ansatte. Kostnadsøkningen på alle administrative tjenester (inkludert det som ligger på alle sektorer og avdelinger med ledelse og andre merkantile) har ikke økt mer enn landssnittet de siste årene. Samtidig ønsker vi å se på mer effektivisering her også, og gjennom det redusere utgifter og årsverk. Det legges opp til en reduksjon på opptil 1,5 årsverk også her. Del av dette kan tas gjennom lisensgjennomgang, samordning av oppgaver og strukturgjennomgang, men også på bruk av verktøy som AI nå fremover kan bidra mye på. Selvhjelpsløsninger som er gode blir viktige for ramme en fremover i en omstilling.

Ramme 2 vil merke omstillingen mest. De har allerede tatt en del opp gjennom årene, også i 2024, men det er nødvendig med mer. Da med tanke på kapasitetsoverskudd og demografiutviklingen. Da kommer vi ikke utenom en strukturdebatt. Barnehagestruktur er allerede godt i gang, og det må startes på en skolestrukturgjennomgang i 2025. Derfor er det ikke lagt inn for store omstillingskrav i 2025, men mer etter den tid.

Samtidig er det viktig at en utnytter det handlingsrommet som finnes allerede nå.

Kommunedirektøren vil påpeke at det er kapasitet til å samle alle barnehagebarna i dag, og i nær fremtid, i tre barnehager. I dag legges det opp til en innsparing gjennom å redusere med en avdeling i Rønningen. Men en kan redusere utgiftsbehovet med ytterligere 1,5 million (i helårseffekt) gjennom å redusere med en barnehage frem til strukturgjennomgangen er ferdig og iverksatt. Alternativt må en se på åpningstidene i barnehagen, da det fortsatt er utfordrende å ha tilstrekkelig med bemanning i en såpass utvidet åpningstid i alle barnehagene. Det gir ikke noen innsparingspotensialer, men girt i det minste kommunen mulighet til å oppfylle voksentetthetskravet.

På skolesiden må en også se på muligheten i nær fremtid for sammenslåing av klasser på mellomtrinn for GBU og Harran oppvekstsenter. Dette kan kreve mer areal, så en må da finne andre løsninger for voksenopplæringen i et lengre perspektiv.

SFO er et område som kan være selvfinansiert, og har ikke noen klare føringer for voksentetthet og struktur. Samtidig er det gjort tiltak som gjør en selvfinansiering nesten umulig gjennom gratis 12 timers uke, og redusert egenandel for familier med lav inntekt. Det betyr at resten må betale en langt høyere sum enn i dag. Alternativt at prioriteringene gjør det slik at vi kan redusere enda mer på antall plasser for å regulere behovet. Ramme 2 vil se på dette og komme med forslag til endring i lokal forskrift for å tilpasse seg denne økonomiske situasjonen.

Bru av spes.ped. ressurser ligger også godt over landssnittet i Grong. Dette må vi se nærmere på, og det kan ha naturlig forklaring som gjør at en omlegging av dette ikke skal prioriteres. Men vi må se nærmere på årsak og ressursbruk på dette.

Gjennom redusert bosetting av flyktninger som vi forventer i fremtiden, må en se på strukturen med voksenopplæring og flyktningetjenesten. Kommunidirektøren har vært i dialog med IN4 kommunene, og varslet at vi vil komme med et forslag om mer felles organisering av disse tjenestene. Det mener kommunedirektøren er mer bærekraftig på sikt i et fagområde som er svært påvirket av nasjonale og internasjonale føringer og hendelser. Da slipper vi trolig som region at noen ikke har slike tjenester i perioder og må bygge opp når behovet kommer. Vi vil også stå mer robust i forhold til tildeling av bosetting til regionen, da fylkeskommunen oppfordrer strekt til regionalt samarbeid på dette.

Gjennom en nedgang i antall barn og ungdommer, samt mer strukturelle tiltak i forebyggende arbeid på mange avdelinger, må en også se på ressursbruken innenfor både PPT og Barnevern. Dette må da gjøres i samhandling med de andre deltagende kommunene, og kommunaldirektøren har ikke noen klar hypotese på dette. Men vi bruker en del ressurser på dette når en sammenligner seg med andre. Samtidig er barnevern ett av de få områdene som Statsforvalteren ikke har noen bekymring for i dag eller nær fremtid.

Ramme 3 har en effektiv omsorgstjeneste. Det er nok det området som er mest effektiv, men vi ser også at den kan bli enda mer effektiv. Samtidig ser vi at kostnadene til helseområdet økt og vi har langt mer å hente på effektivitet på dette området. Dette er et tjenesteområde som leverer tjenester til alle innbyggere i alle aldre. Derav vil økning i antall eldre kompensere noe for reduksjonen i antall

yngre. Dette kan medføre en klarere omdefinering av oppgaver, men også en effektivisering gjennom økt tilrettelegging for felles tjenester i IN4 området eller andre.

Denne sektoren får de største reduksjonen i tidlig fase, og må jobbe for mer effektivisering for å imøtekomme et økende behov i fremtiden.

Mer felles tjenesteproduksjon med andre kommuner, mindre sektorbegrensninger i samhandling, sterkere prioritering om mer venteliste av «bør» oppgaver må gjennomgås.

Totalt er det forespeilet en reduksjon av 6 årsverk på denne sektoren. I tillegg har de redusert bruken av økonomisk sosialhjelp ved reduksjon av antall bosettinger, utvidet oppgavefordelingsprosjektet til flere avdelinger og tatt ned kjøp av tjenester, ansatt faste leger som også reduserer kjøp av tjenester og endret lokalisering for avlastning slik at en kan øke produktiviteten der.

Ramme 4 har allerede lagt inn en plan for å ta den største delen av rammereduksjonen i 2025. Del av reduksjon i rammen sammenlignet med tidligere, kommer av reduserte utgifter når en overtok boligstiftelsen. (De trenger ikke å budsjettere med leieutgifter til stiftelsen)

Samtidig er det lagt inn ytterligere en reduksjon på 1 million fram mot 2027.

Det foreslås å finansiere hele stillingen til næringsrådgiver av næringsfondet et par år til annen omstilling er gjennomført.

Det ligger ca 1,5 millioner på det fondet i dag, og det tilføres rundt 586.000,- pr år fra konsesjonsavgift. Utgifter til næringsrådgiver ligger på 650.000,- og kommunedirektøren anbefaler at dette dekkes i sin helhet av fondet. Dette er en økning fra 2024, der en brukte 150.000,- til dette formålet. I tillegg anbefales det å bruke av fondet til dekning av utgifter til reiselivssatsing fremover også. I 2023 er det bevilget i underkant av 300.000,- til næringslivstiltak og i 2024 400.000,- Ved å sette et tak på rundt 2023 nivå, vil en tappe fondet i løpet av 2 år til rundt halvparten. Da har en tid til mer omstilling på ramme 4, samtidig som en kan gi noe tilskudd til utvikling uten at fondet blir tatt helt bort.

Ellers ligger det et konkret forslag om å redusere med 260.000,- på kulturmidler. Noe av dette kan erstattes med å bruke kommunal ressurs til veiledning i å søke ut andre eksterne midler direkte til de ulike organisasjonen. Andre oppgaver blir da mer basert på egeninteresse, dugnad og betaling av tjenester til lag og organisasjoner. Samtidig opprettholder kommunen et basistilskudd til tjenester som kanskje har mindre mulighet til slike midler.

Reduksjon i vedlikehold på bygg og veier ligger også inn i 2025. I fremtiden må en se på omgjøring av kommunale veier til private, slik som bestilling fra kommunestyret er i forbindelse med ny kontraktsutlysning. I tillegg må en se på hvilket areal en må ha på formålsbygg, og det samme på utleiemarkedet for bolig. Gjennom dette kan en få varige reduksjoner uten at det påvirker fremtidig kvalitet.

Det er også forespeilet en reduksjon på kultur, slik at en kan få mindre valgmulighet på blant annet kulturskolen.

På landbruk blir det en liten reduksjon, men på sikt mener kommunedirektøren av ytterligere reduksjon for å tilpasse ressursbruken til de andre kommuner, må gjennomføres.

Fremover må også ramme 4 se på de ikke lovpålagte tjenestene, og utrede alternative løsninger.

Dette kan være deltagelse i IKS som Museet Midt, annen organisering av ungdomsklubb, medlemskap i mer selvbetjent bibliotek, og mer felles ordning med andre kommuner på kulturskole.

Som på voksenopplæring/flyktningetjenesten, har kommunedirektøren luftet muligheten for mer felles organisering av kulturskolen. Sektoren følger dette opp videre med de andre kommunene.

I tillegg kan bygdevekstpiloten et felles utviklingsmiljø i et oppgavefelleskap, påvirke strukturen på teknisk og utvikling slik den er i dag. Dette er noe de må delta aktivt på og forberede organisasjonen til.

I dag ligger store deler av ramme 4 lokalisert i de gamle lokalene til barnevern. Kommunedirektøren ønsker en kartlegging av arealene i kommunehuset for å samlokalisere ramme 4 tilbake til kommunehuset. Dette for å bedre samhandlingen i det daglige, men også for å komme tilbake til en felles kultur og felles tilhørighet med flere avdelinger. I tillegg kan dette frigjøre areal til andre formål, eller for å selge areal til private aktører. Potensielt kan store deler av disse lokalene samt lokalene i NTE bygget da bli ledige i nær fremtid.

Ramme 5 kirken har i de siste årene hatt en reell nedgang i rammene sine. Selv med noe økning, sier de at dette ikke har vært nok til å dekke lønnsutgifter og andre økende utgifter. De ønsker å øke sine rammer for drift med underkant av 200.000,- fra 2025 og fremover i økonomiplanperioden. Dette er helt forståelig, og de har gjort tiltak som å redusere kirkeverkestillingen for å balansere rammene til drift. I dette legger de ned også produksjon av menighetsbladet. For å kompensere dette har kommunedirektøren tilbudt dem å bruke Civis for meldinger ut til innbyggerne.

Samtidig er det vanskelig å øke rammene nå for Kirken når alle andre må ta aktivt ned. Det at de som kommunedirektøren foreslår, får beholde rammen, er mindre inngripende enn det mange andre opplever for 2025. Kirken påpeker korrekt at kommunen har et ansvar, og det skal vi ta. Samtidig påker også regjeringen gjennom referanse 20/4776 om den nye trossamfunnsloven at: *«De kommunale bevilgningene til kirken kommer ikke i samme stilling som for eksempel kommunale bevilgninger til private. Dersom den økonomiske situasjonen for kommunen gjør det påkrevet med innstramningstiltak i løpet av året, kan ikke kirkens virksomhet generelt unntas fra slike. Det må i slike tilfeller foretas en konkret vurdering av de konsekvenser en redusert bevilgning har for kirkens virksomhet, og om slike konsekvenser vil innebære et brudd på forutsetningene som følger av trossamfunnsloven § 14.»*

I dette perspektivet har kommunedirektøren utfordret dem på hvordan deler av tjenesten kan organiseres for å utnytte ressursene bedre. Dette være seg for eksempel færre dager å tilby begravelser på, slik at organiststillingen kan benyttes/kjøpes av andre i mer strukturert form. I dag selges denne ressursen med 20% til Namsskogan, men denne kunne dekket mer.

I tillegg ber de om investeringer fremover til flere formål. Kommunedirektøren har lagt dette inn som forespurt i budsjett og økonomiplan, da en har en klar forpliktelse til både kirkebygg og gravsteder. Å investere i robotklippere er både økonomisk fornuftig og et fremtidspreget grep for å sikre pene gravsteder for fremtiden.

Kommunaldirektøren forslår derfor å holde driftsbudsjettet på dagens nivå, men ta de investeringer som er forespurt.

Ramme 6 med politisk styring, er ifølge kommunedirektøren sin vurdering, både effektiv og ressursbesparende i forhold til andre kommuner. Ordningen med kun lovpålagte organer gir aktive politikere som er inne i mange ulike saker, innenfor en akseptabel møteaktivitet. Samtidig kan en også redusere noe på disse områdene. Streaming av kommunestyremøtene er ikke en lovpålagt oppgave, og har sin kostnad i lisens men også personalressurs. I tillegg kan en ikke lagre opptak lengre enn 14 dager uten teksting, så skal en følge dette helt ut, vil det påføre kommunen ekstra kostnader. Men det er en tjeneste som benyttes. Særlig på noen saker/møter. Alternativet kan være teamsmøte for kun streaming, noe som trolig ikke vil påføre mer lisenskostnader.

I tillegg er kommunen medlem av organisasjoner som USS og LVK, noe som betyr kontingenter. Dette kan være viktige sammenslutninger, så det er ikke ensbetydende at en skal melde seg ut, men en må være bevisst både muligheter og kostnader.

Ramme 7 omhandler alle de vertskommuneområdene som Grong kommune er vertskommune for. Kommunedirektøren mener det er liten tvil om at aktivt og tett oppgavesamarbeid er viktig for å opprettholde både omfang av tjenester og tjenester av god kvalitet på enkelte områder. Men det er ikke alene nok til å forebygge utfordringer med rekruttering og stramme driftsbudsjetter.

En raskere og raskere utvikling med digitalisering som AI kan være med å redusere både behovet for personell men også gi økonomiske gevinster. Nå hører en at AI kan være godt hjelpemiddel helt i fra informasjon og veiledning ut, til opplæring og undervisning, men også til hjelp i saksbehandling.

Dette må regionen følge opp, og kommunedirektøren ser noen områder som for eksempel lønnskantor, økonomi og servicefunksjoner som gode områder å se nærmere på dette. Når en kommer til saksbehandling i for eksempel byggesak eller andre mer individrettede tjenester, kan nok teknologien være på god vei. Samtidig må også lovverk og samfunn være klare for dette, og det vil nok komme med tiden.

I tillegg til dette må en også redusere låneopptaket. Samtidig er det ikke mulig med både forsvarlig drift, utvikling og vedlikehold uten noen form for investering. Vi må bare gjøre prioriteringer der utgiftene til investeringene kan forsvares opp mot gevinstene. For det er så vanskelig, men også enkelt, at lån er ikke gratis (se tabell under). En ser ikke effekten direkte på de enkelte rammer, men gjennom reduserte totalrammer blir utgiftene reelle. Derfor kan en noen ganger ha investeringslyst som er større enn evnen til å regulere rammene.

Foruten gjennomføring av helsefløy er det pr nå ikke tatt inn noen store investeringsprosjekter. Det er tatt med flere mindre investeringer, men de er enten på selvkost, eller de er av en viss grad av nødvendighet. Kommunedirektøren er usikker om kostnadene og behovet på gangbru ved Formofoss, og det kan være behov for nærliggende investeringer der hvis en ikke skal stenge denne brua for en lengre periode.

I nær fremtid vil det nok komme spørsmål om investeringer. Det er allerede meldt mulig behov i forbindelse med ny lokalisering av sivilforsvaret, men der kan det være muligheter for dekning av utgifter fra flere. Det er ikke helt avklart enda, så derfor har denne saken latt vente på deg.

I tillegg er det varslet tiltak for å få ramme 4 tilbake til kommunehuset. Disse investeringene i form av tilpasning kan gi gevinster i form av utleie eller salg av ledig areal, eller mulighet for omstrukturering som gir mer effektiv drift.

På barnehage og skole kan dette dukke opp når en kommer til mulige alternativer. Dette er for uklart pr i dag, men investeringer her må da som tidligere sagt, gi en gevinst som forsvarer utgiftene både faglig, kvalitetsmessig og økonomisk.

Rente:		4,50 %	
Forutsatt at avdraget tilfredsstill minimumsavdrag, og minimumsavdrag henger sammen med avskrivningstiden.			
Nytt lån 1.1.xx	Årlig avdrag - 10 år	Rente år 1	Sum i driftsregnskapet
1 000 000	100 000	45 000	145 000
10 000 000	1 000 000	450 000	1 450 000
20 000 000	2 000 000	900 000	2 900 000
30 000 000	3 000 000	1 350 000	4 350 000
40 000 000	4 000 000	1 800 000	5 800 000
50 000 000	5 000 000	2 250 000	7 250 000
-	Avdrag - 20 år		
1 000 000	50 000	45 000	95 000
10 000 000	500 000	450 000	950 000
20 000 000	1 000 000	900 000	1 900 000
30 000 000	1 500 000	1 350 000	2 850 000
40 000 000	2 000 000	1 800 000	3 800 000
50 000 000	2 500 000	2 250 000	4 750 000
	Avdrag - 30 år		
1 000 000	33 333	45 000	78 333
10 000 000	333 333	450 000	783 333
20 000 000	666 667	900 000	1 566 667
30 000 000	1 000 000	1 350 000	2 350 000
40 000 000	1 333 333	1 800 000	3 133 333
50 000 000	1 666 667	2 250 000	3 916 667
	Avdrag - 40 år		
1 000 000	25 000	45 000	70 000

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

10 000 000	250 000	450 000	700 000
20 000 000	500 000	900 000	1 400 000
30 000 000	750 000	1 350 000	2 100 000
40 000 000	1 000 000	1 800 000	2 800 000
50 000 000	1 250 000	2 250 000	3 500 000

Men det er viktig å poengtere at selv med disse utfordringene, skal vi fortsatt levere stort omfang av tjenester og til en god kvalitet. Vi skal også utvikle oss både av nødvendighet, men også av et ønske om å forbedre.

Kommunedirektøren mener at gjennom utviklingsprogrammet, skal det være lagt en god grunn for dette, men det vil ikke komme av seg selv. Vi må fortsatt ha det som et underliggende fokus, og gjennom det utfordre både oss selv og andre.

Bygdevekst vil derav være en viktig brikke i det videre utviklingsarbeidet. Her får vi igjen forsøkt oss med innovasjons og endringsprosesser der en kan fortsette med pilotering, evaluering og endring. Sammen med Bygdevekst og lokale tiltak fremover, mener kommunedirektøren at utviklingsarbeidet vil fortsette, selv om rammene blir knappere og tjenestene skal produseres med færre ressurser. Blir vi ikke med på dette og gjør endringer, kan en være helt sikker på at det heller ikke vil bli bedre. Så stor endring på kort tid uten egne tiltak, vil det ikke bli på nasjonalt hold.

Med dette mener kommunedirektøren at vi har en mulighet for både utvikling og bærekraftig drift. Når det nå skal gjøres vedtak av kommunens øverste politiske ledelse, ser vi at det ikke vil være en enkel oppgave. Kommunedirektøren vil på vegne av administrasjonen takke for det positive samarbeidet som vi opplever. Selv om politikk og administrasjon er og skal være adskilt, er det viktig at en trekker sammen for å klare den satte måloppnåelsen.

Vil til slutt takke alle ledere, ansatte og deres tillitsvalgte for den jobben som er gjort. I tillegg vet kommunedirektøren at dette er utfordrende, og vil takke de som er med på dette og alle andre prosesser. Det er utfordrende å stå stødig i dette og jeg er takknemlig for alle som gjør dette på vegne av Grong kommune som arbeidsgiver og samfunn.

Grong, 12. november 2024

Bjørn Ståle Aalberg
Kommunedirektør

15 Obligatoriske budsjettskjema

Under her er de obligatoriske budsjettskjemaene satt opp for planperioden 2025-2028, inkludert i oppstillingene er også sist vedtatte årsregnskap (2023) og tall fra forrige budsjettår, jf. Forskrift om økonomiplan, årsbudsjett mm. § 5-1. Skjemaene er som følger:

- Bevilgningsoversikt drift, jfr. Forskrift om økonomiplan og årsbudsjett mm. § 5-4, 1. ledd
- Til fordeling pr rammeområde – Detaljert oppstilling linje 6 i bevilgningsoversikt drift, jfr. Forskriftens § 5-4, 2. ledd
- Bevilgningsoversikt investering, jfr. Forskriftens § 5-5, 1. ledd
- Spesifikasjon av investeringer – linje 1-4 i bevilgningsoversikt investering, jfr. Forskriftens § 5-5, 2. ledd
- Økonomisk oversikt drift – er ikke lenger en del av det vedtatte budsjettet. Økonomisk oversikt drift kan utarbeides etter at økonomiplanen og årsbudsjettet er vedtatt, jf. § 5-1, 2. ledd andre punktum. Vi har valgt å legge økonomisk oversikt drift som vedlegg i budsjettsaken. (Se vedlegg 16.2)

15.1 BUDSJETTSKJEMA BEVILGNINGSOVERSIKT DRIFT

Bevilgningsoversikt - drift, jfr. Budsjettforskriften § 5-4, 1.ledd	Regnskap 2023	Oppr.budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
1 Rammetilskudd	-132 220 778	-140 656 000	-148 492 000	-148 492 000	-148 492 000	-148 492 000
2 Inntekts- og formueskatt	-61 195 077	-65 212 000	-77 284 000	-77 284 000	-77 284 000	-77 284 000
3 Eiendomsskatt	-14 904 184	-14 709 000	-14 909 000	-14 909 000	-14 909 000	-14 909 000
4 Andre generelle driftsinntekter	-29 442 574	-28 981 400	-19 774 800	-18 890 000	-18 390 000	-18 390 000
5 Sum generelle driftsinntekter	- 237 762 613	- 249 558 400	- 260 459 800	-259 575 000	-259 075 000	-259 075 000
6 Sum bevilgninger drift, netto	210 330 183	224 096 745	236 108 085	227 001 846	224 625 472	224 625 472
7 Avskrivninger	23 875 933	24 981 000	27 916 319	27 916 319	27 916 319	27 916 319
8 Sum netto driftsutgifter	234 206 116	249 077 745	264 024 404	254 918 165	252 541 791	252 541 791
9 Brutto driftsresultat	- 3 556 497	- 480 655	3 564 604	- 4 656 835	- 6 533 209	- 6 533 209
10 Renteinntekter	-4 564 246	-3 169 000	-3 494 000	-3 494 000	-3 494 000	-3 494 000
11 Utbytter	-3 737 045	-3 219 000	-3 066 000	-3 066 000	-3 066 000	-3 066 000
12 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0				
13 Renteutgifter	11 733 513	21 991 678	20 233 790	19 685 080	16 804 117	14 815 659
14 Avdrag på lån	17 622 530	18 271 930	20 024 800	21 035 725	20 398 850	19 721 350
15 Netto finansutgifter	21 054 752	33 875 608	33 698 590	34 160 805	30 642 967	27 977 009
16 Motpost avskrivninger	-23 905 999	-24 981 000	-27 916 319	-27 916 319	-27 916 319	-27 916 319
17 Netto driftsresultat	- 6 407 744	8 413 953	9 346 875	1 587 651	-3 806 561	-6 472 519
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
18 Overføring til investering	865 846	892 000				
19 Avsetning av bundne driftsfond	12 984 343	9 982 000	11 169 159	11 169 159	11 169 159	11 169 159
20 Bruk bundne driftsfond	-12 088 626	-11 018 334	-12 924 793	-11 740 793	-11 040 793	-11 040 793
21 Avsetninger til disposisjonsfond	4 646 182	0			3 678 181	6 344 139
22 Bruk av disposisjonsfond		-8 269 619	-7 591 255	-1 016 031		
23 Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
24 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	6 407 745	- 8 413 953	- 9 346 889	- 1 587 665	3 806 547	6 472 505
25 Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	1	-	14	14	14	14

Tabell 28 Budsjettskjema drift

15.2 DETALJERT OPPSTILLING PKT 6 I BEVILGNINGSOVERSIKT DRIFT.

Bevilgningsoversikt - drift, jfr. Budsjettforskriften § 5-4, 2.ledd	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Til fordeling fra bevilgningsoversikt drift, netto	210 330 183	224 096 745	236 108 085	227 001 846	224 625 472	224 625 472
1 -Adm og fellesutg - netto driftsramme ("linje 6")	14 268 374	13 283 998	13 474 121	12 476 280	12 098 940	12 098 940
+Renteutgifter (forsinkelsesrenter) (+)						
Bruk av disp fond (P1005)		- 100 000	-			
Bruk av bundet driftsfond (-)	1 859	- 275 000	-			
Avsetning bundet driftsfond (+)	211		-			
Sum netto driftutgift -legg inn netto rammen	14 270 444	12 908 998	13 474 121	12 476 280	12 098 940	12 098 940
2 - Oppvekst og familie - netto driftsramme ("linje 6")	91 573 185	87 634 239	90 099 937	85 648 308	84 131 548	84 131 548
+Renteutgifter (forsinkelsesrenter)						
Bruk av bundet driftsfond (-)	- 47 667	- 50 000	- 50 000	- 50 000	- 50 000	- 50 000
Avsetning bundet driftsfond (+)	728 189					
Sum netto driftutgift	92 253 707	87 584 239	90 049 937	85 598 308	84 081 548	84 081 548
3 - Helse og omsorg - netto driftsramme ("linje 6")	102 536 505	89 179 742	96 443 584	93 249 082	93 272 395	93 272 395
+Renteutgifter (forsinkelsesrenter)						
Bruk av bundet driftsfond	- 1 368 676	- 40 000	- 723 000	- 40 000	- 40 000	- 40 000
Rammetilskudd overført innenfor rammeområdet						
Avsetning bundet driftsfond	460 763	65 000	65 000	65 000	65 000	65 000
Sum netto driftutgift	101 628 592	89 204 742	95 785 584	93 274 082	93 297 395	93 297 395
4 - Kultur, næring og utvikling - netto driftsramme ("linje 6")	27 367 872	28 450 078	25 448 172	24 953 905	24 448 318	24 448 318
+Renteutgifter (forsinkelsesrenter)	670					
Bruk frie fond (-)						
Avskrivninger (-)	- 30 066		- 30 052	- 30 052	- 30 052	- 30 052

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

Bruk av bundet driftsfond (-)	- 7 475 571	- 7 509 334	- 9 020 103	- 9 020 103	- 9 020 103	- 9 020 103
Avsetning bundet driftsfond (+)	6 967 031	6 405 000	7 696 359	7 696 359	7 696 359	7 696 359
Sum netto driftutgift	26 829 936	27 345 744	24 094 376	23 600 109	23 094 522	23 094 522
5 - Kirkeformål - netto driftsramme ("lik linje 6")	2 375 008	2 321 000	2 321 000	2 321 000	2 321 000	2 321 000

6 - Politisk styring, kontroll, fellesutg - netto driftsramme ("lik linje 6")	- 24 133 328	4 417 153	9 541 684	9 573 684	9 573 684	9 573 684
Bruk av bundet driftsfond						
Avsetning bundet driftsfond						
Sum netto driftutgift		4 417 153	9 541 684	9 573 684	9 573 684	9 573 684
7 - Særregnskap	53 089	- 59 949	- 290 897	- 290 897	- 290 897	- 290 897
+Renteutgifter	536	24 000	81 000	81 000	81 000	81 000
Avdrag på lån		138 000	267 000	267 000	267 000	267 000
Avskrivninger			30 066	30 066	30 066	30 066
Bruk av bundet driftsfond	- 773 571	- 306 000	- 330 690	- 330 690	- 330 690	- 330 690
Avsetning bundet driftsfond	719 951	203 000	242 800	242 800	242 800	242 800
Rammetilskudd ført på bv. (-)						
Sum netto driftutgift	5	- 949	- 721	- 721	- 721	- 721
8 - Rammetilskudd, kons.kraft, eiendomsskatt	- 3 710 365	- 1 129 516	- 929 516	- 929 516	- 929 516	- 929 516

Tabell 29 Detaljert oppstilling drift

15.3 BEVILGNINGSOVERSIKT INVESTERING

Bevilgningsoversikt investering, jf Økonomi og budsjettforskrift § 5-5. 1. ledd						
Linjenavn	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Investeringer i varige driftsmidler	40 258 526	25 790 000	26 050 000	1 000 000	-	-
Tilskudd til andres investeringer	336 000	400 000	554 000	250 000	800 000	1 000 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	865 846	892 000	950 000	950 000	950 000	950 000
Utlån av egne midler						
Avdrag på lån						
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	41 460 372	27 082 000	27 554 000	2 200 000	1 750 000	1 950 000
Kompensasjon for merverdiavgift	-1 816 141	-4 559 000	- 4 230 000			
Tilskudd fra andre						
Salg av varige driftsmidler	-4 554 900		- 1 000 000	- 2 000 000	- 1 000 000	- 1 000 000
Salg av finansielle anleggsmidler						
Utdeling fra selskaper						
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	- 55 743					
Bruk av lån	-33 598 100	-21 631 000	-22 374 000	-1 250 000	-800 000	0
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-40 024 884	-26 190 000	-27 604 000	-3 250 000	-1 800 000	-1 000 000
Videreutlån	2 612 438	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
Bruk av lån til videreutlån	- 2 612 438	-4 000 000	-4 000 000	-4 000 000	-4 000 000	-4 000 000
Avdrag på lån til videreutlån	1 551 267	1 250 000	1 250 000	1 250 000	1 250 000	1 250 000
Mottatte avdrag på videreutlån	- 1 920 682	-1 250 000	-1 250 000	-1 250 000	-1 250 000	-1 250 000
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	-369 415	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	- 865 846	- 892 000				
Avsetninger til bundne investeringsfond	369 415					
Bruk av bundne investeringsfond						
Avsetninger til ubundet investeringsfond			1 000 000	1 050 000	1 000 000	
Bruk av ubundet investeringsfond			- 950 000		- 950 000	- 950 000
Dekning av tidligere års udekket beløp		-	-	-	-	-
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	- 496 431	- 892 000	50 000	1 050 000	50 000	- 950 000

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

Fremført til inndekning i senere år udekket beløp	569 642	0	0	0	0	0
---	---------	---	---	---	---	---

Tabell 30 Investering

15.4 DETALJERT OPPSTILLING PUNKT 1 INVESTERING I VARIGE DRIFTSMIDLER

Prosj.	Bevilgningsoversikt investering iht. § 5-5 andre ledd (del B)	Regnskap	Oppr. budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
		2023	2024	2025	2026	2027	2028
7406	Riving utleiebolig - Sundspetringen 1	124 688					
7408	Tiltal vann ledningsnett og pumpestasjoner			600 000			
7412	Forprosjekt nytt renseanlegg Bjørgan			500 000			
7415	Trøahaugen ombygging fra 3 til 2 enheter			1 750 000			
7416	Trygdebolig Sundspetringen 31,33,35			900 000			
7417	Kuben lydmikser kultursal			250 000			
7418	Ny feierbil 2025			750 000			
7528	Varebil vaktmesterne	150 000					
7529	Ny utrykningsbil brann	1 261 258					
7530	Ombygging sikkert møterom og kopirom	145 167					
7532	Heis GHO	941 548					
7533	Ventilasjon Bergsmo barnehage	322 808					
7577	Ny pumpestasjon Litjåa	253 581					
7586	Kapasitetsutvidelse Formofoss/Bjørgan vannverk	477 478					
7592	Overtakelse av Biskoplia	- 92 500					
7610	Brannverntiltak GHO gjennomføring	5 077 433					
7614	Helsefløy	87 500					
7644	Renovering klasserom GBU	83 969					
7646	Programvare bibliotek	67 574					
7647	Ombyggin av leiligheter	53 967					
7678	Salg boliger						
7679	Brannstasjon renovering/tilbygg - blålysbygg	30 798 719					
7701	Gymbygg Harran	591 640					
7703	Grong næringspark	- 96 065					

Handlingsprogram og økonomiplan 2025-2028 – Budsjett 2025

7706	Salg kommunale arealer	9 761					
7749	Grongs andel utstyr - felles legekontor		180 000				
7750	BTI, program barn og fam		193 000				
7745	Frigjøringsutstyr - brann og redning		370 000				
7572	Renseanlegg styringssystem Mediaa		350 000				
7614	Helsefløy		22 797 000	20 000 000			
7682	Avløpsspumpestasjon ved Bjørgan			1 000 000			
7683	Velferdsteknologi			300 000			
7716	Nytt pasientjournalssystem				1 000 000		
7747	Nødvannshenger		400 000				
7748	Elvekryssing Sandøla, VAR		1 500 000				
	Sum investeringer i varige driftsmidler	40 258 526	25 790 000	26 050 000	1 000 000	-	-
7714	Investering kirkebygg	250 000	400 000	554 000	250 000	800 000	1 000 000
7592	Justering mva Biskoplia - andel til utbygger	86 000					
	Sum tilskudd andres investering	336 000	400 000	554 000	250 000	800 000	1 000 000
7603	Egenkapitalinnskudd KLP	865 846	892 000	950 000	950 000	950 000	950 000
	Sum investeringer i aksjer og andeler i selskaper	865 846	892 000	950 000	950 000	950 000	950 000
		0	-	-	-	-	
	Sum utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0

Tabell 31 Investering varige driftsmidler

16 VEDLEGG

16.1 Tiltaksrapport fra Arena - investeringstiltak – påvirkning i drift

16.2 Økonomisk oversikt drift 2025-2028

16.3 Betalingssatser - samlehefte 2025

16.4 Kommunedirektørens forslag til betalingssatser 2025

16.5 Vertskommunebudsjetter 2025

16.6 Budsjettforslag Grong menighetsråd

16.6.1 Menighetsrådets kommentarer til budsjett 2025

16.7 Kommunestyrevedtak sak xx, møte 12. desember 2024

Tabell 1 Driftstiltak	4
Tabell 2 Investeringsiltak	4
Tabell 3 Integreringstilskudd.....	6
Tabell 4 Disposisjonsfond.....	7
Tabell 5 Investeringsfond/egenkapitalinnskudd KLP	7
Tabell 6 NTE fond.....	8
Tabell 7 Finansielle måltall	9
Tabell 8 Omstillingsbehov	10
Tabell 9 Selvkostfond.....	15
Tabell 10 Fordeling parti kommunestyret	16
Tabell 11 Beregning deflator.....	22
Tabell 12 kriterieindeks rammetilskudd	27
Tabell 13 Samlet rammetilskudd.....	30
Tabell 14 Pensjonskostnader	34
Tabell 15 Oversikt garantiansvar.....	36
Tabell 16 Integreringstilskudd.....	37
Tabell 17 Disposisjonsfond	40
Tabell 18 Investeringsfond	40
Tabell 19 NTE fond.....	41
Tabell 20 Rammefordeling i tall.....	44
Tabell 21 Endringer i tilkudd kulturmidler.....	66
Tabell 22 Finansielle måltall	71
Tabell 23 Avvik netto driftsinntekter	72
Tabell 24 Finansiering.....	84
Tabell 25: Hva skal til for å nå målet 1,75%?	85
Tabell 26: Omstilling pr rammeområde	85
Tabell 27 Omstillingsbehov og nye tiltak. Netto driftsresultat og bruk av disposisjonsfond.....	90
Tabell 28 Budsjettskjema drift	101
Tabell 29 Detaljert oppstilling drift.....	103
Tabell 30 Investering.....	105
Tabell 31 Investering varige driftsmidler	107
Figur 1 Verdiplakat Grong kommune	15
Figur 2: Administrativ organisering i Grong kommune.....	18
Figur 3: Årshjul Grong kommune	19
Figur 4: Befolkningsutvikling 2010-2050 – alle aldersgrupper	20
Figur 5: Befolkningsutvikling - 0-15 år.....	20
Figur 6: Befolkningsutvikling - 80 år og eldre	21
Figur 7 Generelle driftsinntekter	24
Figur 8 Lånegjeld	32
Figur 9 Avdrag på lån.....	33
Figur 10 Renter på lån	33
Figur 11 Rammefordeling av totale rammer	43
Figur 12 Utvikling rammefordeling	43
Figur 13 Kostnader ut over vikarinnleie ved sykefravær	47
Figur 14 Barn og bemanning BHG 01.01.2025.....	52
Figur 15 Barn og bemanning BHG 15.08.2025.....	52
Figur 16 Netto driftsinntekter.....	72
Figur 17 Lånegjeld	73
Figur 18 Disposisjonsfond.....	74
Figur 19 Driftstiltak samlet	83
Figur 20 Investeringsiltak.....	84